Hükümet tutarsız, dönmek isteyenler kararlı 1989 yılında, daha çok sayıda politik göçmenin yurda dönüşü bekleniyor. Kaçmaz, Karaca, Uluer, Akçam, Özlü, Ağaoğlu politik göçmenlerin dönüş koşullarına ilişkin değerlendirmelerini yaptılar. *(S:12)*

SİYASİ HABER VE YORUM GAZETESİ

adımlar

1 OCAK 1989 | 1 | 1500 lira

1989'DA BİR ŞEYLER DEĞİŞMELİ

Hiçe sayılan insan haklarını kazanma kararlılığı, düşünce ve örgütlenme özgürlüğünün önündeki engellerin aşılması çabaları, dünyada barış ve güvenliğin egemen kılınması girişimleri 1989'un aydınlığını müjdeliyor.

Yeni bir girişim *Aziz Nesin ve Sadun Aren'in çağrılısı olarak biraraya gelen aydınlar demokrasinin gelişmesi için dayanışma konusunda bir sohbet toplantısı düzenlediler. (Sayfa: 4-5)*

▶ HAYDAR KUTLU: BUGÜNÜ KAZANMAK

"Kronik istikrarsızlık ortamı, otoriter polis rejiminin daha da güçlenerek sürmesi, ülkeyi bunalımdan çıkaracak güçlerin ise çürümesi anlamına gelecektir." (Sayfa: 9)

▶ FKÖ TEMSİLCİSİ, ABU FİRAS: "TOPRAĞIMIZ, HALKIMIZ VE HÜKÜMETİMİZ VAR."

Filistin Kurtuluş Örgütü Türkiye Temsilcisi Abu Firas, ile söyleşi; Prof. Türkkaya Ataöv'ün konuyla ilgili yorumu; Suriye Büyükelçiliği'nin Adımlar'a yaptığı açıklama. (Sayfa: 14)

▶ BM KÜLTÜREL GELİŞME ON YILI

UNESCO öncülüğünde gerçekleştirilen Kültürel Gelişme On Yılı, 1988-1997 yıllarını kapsıyor. Türkiye'de yeterince bilinmiyor. Yüksel Selek, Uğur Kökden ve Afşar Timuçin, konuyu Adımlar için tartıştılar. (Sayfa: 18)

KADIN HAKLARININ 54. YILI

Türk Hukuk Kurumu Başkanı *Prof.Dr. Muammer Aksoy*, kadın haklarının 54. yıldönümü dolayısıyla yaptığı açıklamada, "Türk kadınının, eski hukukumuzdan arta kalan ve hiçbir uygar ülkede kabul edilmeyen *'mal ayrılığı'* sistemi içinde sömürüldüğünü" söyledi.

Özellikle evli kadınların vermesi gereken en büyük hak kavgasının, bu sömürüden kurtulma doğrultusunda olmasını isteyen Prof. Aksoy, "Yıllarca kocasının ve çocuklarının hizmetinde bütün emeğini, gücünü ve gençliğini harcayan pek çok kadın, bir boşanma, hatta eşinin ölümü halinde, mahvedici bir darbeye uğramaktadır" dedi.

Prof.Dr. Muammer Aksoy, açıklamasında daha sonra şu görüşlere yer verdi:

"Tüm uygar ülkeler, evlilikte eğer *'genel mal ortaklığını'* kabul etmemişlerse, hiç değilse *'kazanç ortaklığını'* benimsemişlerdir. Böylece evli kadın -pek haklı olarak- evlilik birliğinin kurulmasından sonra eşlerin kazandığı mal varlığının yarısına sahip olabilmekte; kocasının insafına terk edilmiş olmaktan büyük ölçüde kurtulmaktadır. Ne yazık ki kadınlarımız ve onların kuruluşları, bu konuda tevekkül ile eski hukukun en kötü çözümlerinden biri olan *'mal ayrılığı'* adını taşıyan büyük haksızlık ve sömürü kaynağına yıllardan beri sessizce boyun eğmektedirler."□

Vanuatu devlet başkanı TUTUKLANDI

Güney Pasifik ülkelerinden Vanuatu'da, Devlet Başkanı *George Sokomanu*, 21 Aralık günü resmi ikametgahında, yirmi polis tarafından tutuklandı.

Vanuatu Cumhuriyet Savcısı *John Baxter Wright*, başkent Port Vila'da yaptığı açıklamada, Devlet Başkanı hakkında, başta halkı ayaklanmaya teşvik etmek üzere, birçok suçlamada bulunulduğunu belirtti. Savcı, bu suçların sabit görülmesi durumunda, Devlet Başkanı'nın ömür boyu hapse mahkum edileceğini kaydetti.

Polis sözcüsünün yaptığı açıklamaya göre, Devlet Başkanı Sokamanu ile birlikte, 26 kişi daha tutuklandı.

Görgü tanıkları, Sokamanu'nun tutulduğu polis merkezi önünde, çok sayıda kişinin toplandığını belirttiler. Adli kaynakların verdiği bilgiye göre ise, Devlet Başkanı Yüksek Mahkeme'de yargılanacak.

Devlet Başkanı Sokamanu, geçen hafta Meclis'i feshederek, geçici bir hükümet kurma girişiminde bulunmuştu. Vanuatu Yüksek Mahkemesi, Devlet Başkanı'nın bu girişimini yasadışı ilan etmiş, 20 Aralık günü de, Parlamento Devlet Başkanı'nın görevden alınması için gereken işlemleri başlatmıştı.□

Silahlanma yarışında 1988 bilançosu

Dakikada 1 milyar 7 milyon ABD Doları askeri amaçlarla harcanırken, 30 çocuk açlıktan ölüyor.

Sovyetler Birliği'nin tek taraflı asker ve silah indirim uygulamalarının dünya kamuoyunu etkilediği bu günlerde, silahlanmanın tüm dünya için mali potresi şöyle: Dakikada 1 milyar 7 milyon ABD doları, yılda ise 900 milyar ABD doları askeri amaçlarla harcanıyor. Son on yılın toplam harcaması ise 7 trilyon ABD dolarına ulaşmış durumda.

Askeri harcamaların yüzde 50'si NATO, yüzde 25'i Varşova Paktı yüzde 17'si üçüncü dünya ülkeleri ve yüzde 8'i de petrol ihraç eden ülkeler tarafından yapılıyor.

Yapılan araştırmalara göre dünyadaki asker sayısı 27 milyon ve bir bu kadar insan da askeri amaçlarla kullanılıyor. 1945 yılından bu güne değin, ihraç edilen silahlarla, üçüncü dünya ülkelerinde, 20 milyon insan öldü, 40 milyon insan da yaralandı. Dünyadaki bilim adamlarından ve araştırmacılarından 500 bini yeni silahların üretimi için çalışıyor. ABD ve Sovyetler Birliği'nin toplam silahlanma harcamaları, dünya harcamasının yüzde 80'ini oluşturmaktadır.

Yüzde 6'lık bir kısmı 1 milyar insanı kurtarır

Hazırlanan uluslararası bir rapora göre, gelişmekte olan ülkelerde 1 milyar insan yoksulluk sınırının altında bulunuyor. Dünyada 850 milyon insan okuma yazma bilmemekte, 700 milyon çocuk okula kayıt yaptıramamakta, dakikada 30 çocuk açlıktan ölmektedir.

Uzmanların görüşüne göre, askeri harcamaların yalnızca yüzde 6 oranında düşürülmesi ve bunun yüzde 2'sinin sağlık, yüzde 1'nin kamu eğitimi, yüzde 3'ünün de konuta ayrılması halinde bu sorunların tamamı çözülebilir.□

F. Alman Cumhurbaşkanı Öngören'i kabul etti

Federal Almanya Cumhurbaşkanı *Richard von Weizsaecker*, İnsan Hakları Derneği Yönetim Kurulu üyesi Mahmut Tali Öngören'i kabul etti. İnsan Hakları Derneği yöneticilerinin Ankara'da yargılandıkları gün gerçekleşen görüşmede, Öngören'in yanı sıra Uluslararası Af Örgütü Almanya Seksiyonu Genel Sekreteri Brigitte Erler, Yönetim Kurulu Başkanı Karsten Luthke ile Taiwan, Namibya, Peru ve Filipinler İnsan Hakları Dernekleri temsilcileri de hazır bulundular. Bir buçuk saat süren görüşme sırasında, temsilciler, ülkelerindeki insan haklarının durumu konusunda Cumhurbaşkanı *Weizsaecker*'e bilgi verdiler.□

Hacdar Madjid'e Yurtdışına çıkış yasak

Federal Almanya'da yayımlanan Stern Dergisi, yüzü napalm bombalarının etkisiyle yanıklar içinde olan bir Kürt çocuğuna yardım etme çabalarının Türk makamlarınca engellendiğini ifade eden bir yazı yayımladı.

Dışişleri Bakanı Mesut Yılmaz'ın verdiği sözde durmadığını yazan dergi, Türkiye'ye sığınan Kürtlerin durumunu inceleyen Stern muhabirlerinin, Çukurca mülteci kampında, yüzü napalm bombalarından yanmış 2.5 yaşındaki Hacdar Madjid'in Federal Almanya'ya getirilerek ameliyat ettirilmesi girişimlerinde bulunduklarını belirtti. Dergi Federal Almanya'da gerekli tüm girişimlerin yapıldığını belirterek, çocuğu almak için tekrar Türkiye'ye gelen Stern ekibine güçlükler çıkarıldığını belirtti. Dergi Suüstü Mülteci Kampı sorumlusu Yüksekova Kaymakamı Kayhan Kavas'ın "Ben size böyle bir izin veremem" dediğini ve Hakkâri Valisi Sabahattin Harput'un ise "Çocuğun yurtdışına çıkışına izin veremeyiz. Bizim yeterince doktorumuz var. Çocuğa gereken yardımı biz de yaparız" diyerek, savaş kurbanı bir çocuğun geleceği ile oynandığını ileri sürdü.□

Ortadoğu'da 16 parti ve örgüt: "Türkiye'de 1989'da genel af çıkarılmalı"

Ortadoğu'dan 16 parti ve örgüt Başbakan Turgut Özal'a bir telgraf göndererek 1989'da genel af çıkarılmasını, işkence ve baskının son bulmasını istediler. Telgrafta, *"işkence ve diğer baskı uygulamalarının durdurulması, acilen bir genel affın çıkarılarak politik tutukluların serbest bırakılması için çağrıda bulunuyoruz"* deniliyor. Telgrafı imzalayan Ortadoğu'daki parti ve örgütler şunlardır:

Ürdün Komünist Partisi, Filistin'in Kurtuluşu İçin Demokratik Cephe, Ürdün Demokratik Cephe Örgütü, Filistin Halk Kurtuluş Cephesi, Suriye Komünist Partisi, Türkiye Komünist Emek Partisi, Mısır Komünist Partisi, Filistin Komünist Partisi, Filistin Halkı İçin Mücadele Cephesi, Bahreyn Halk Cephesi, Bahreyn Ulusal Kurtuluş Cephesi, Lübnan Komünist Partisi, Irak Komünist Partisi, Aşağı Mısır Yurtsever Topluluğu, Umman Halk Kurtuluş Cephesi ve Polisario Örgütü.

ERDOST ve ÇELENK'in yargılanmalarının yankıları sürüyor

Tanınmış yayıncı ve İnsan Hakları Derneği Ankara Şubesi Başkanı *Muzaffer İlhan Erdost* ile Avukat *Halit Çelenk, "Abece" dergisinin Eylül sayısında yayımlanan yazıları dolayısıyla Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde yargılandılar. Yayın yoluyla "Komünizm propagandası" yaptıkları savıyla 15 yıla kadar ağır hapis cezası istemiyle yargılanan Erdost ve Çelenk'i, İnsan Hakları Derneği Genel Başkanı Av. Nevzat Helvacı, Ankara Barosu Başkanı Prof.Dr. Erzan Erzurumluoğlu, İstanbul Barosu Başkanı Av. Turgut Kazan'ın yanı sıra, Av. Veli Devecioğlu, Av. Emin Değer, Av. Hüsnü Öndül, Av. Hasan Şahin, Av. Şenel Saruhan ve Av. Nezahat Gündoğmuş savundu. Savunmasında, bir rejimi ve o rejimin kurumlarını eleştirmenin doğal bir*

hak olduğunu vurgulayan Muzaffer İlhan Erdost, "Yazdığım yazıyı da iyi biliyorum, 142. maddeyi de... Ve gönül rahatlığı içinde, yazımda suç olmadığını söylüyorum" dedi. Halit Çelenk de duruşmada, bir avukatın polis tarafından sorguya çekilmesinin yasaya aykırı olduğunu anımsatarak, "Meslek yaşamımın 41. yılında, hakkımda, 142. maddeden dava açılmasını hayretle karşılıyorum" diye konuştu.□

Sosyalist Parti Başkanı Ferit İlsever'e mesaj

Partinizin kuruluş engelini aşmış olması demokrasi mücadelesi için yeni bir kazanım olmuştur. Bu sonuç, 12 Eylül hukukuile düşünme ve örgütlenme özgürlüğünü engellemenin artık olanaksız olduğunu kanıtladığı gibi, kara ünlü 141 ve 142. maddelerin varlığını koruduğu sürece özgürlüklerimizin yasa uygulayıcılarının yorumuna bağlı kaldığını bir kez daha ortaya koymuştur.

Ne var ki, halkımızın en doğal hakkı olan özgür, demokratik, çağdaş bir yaşamın önündeki engelleri temizleyecek demokratik hareket her geçen gün daha da güçleniyor.

Halkımızın gerçek kurtuluşunun sosyalizmde olduğu gerçeğini görmesinin koşullarını hazırlayacak olan çoğulcu demokrasiyi kazanmak için birlikte mücadelenin öneminin altını bir kez daha çizer, partinize önünde duran zorlu mücadeleler için başarılar dileriz.

Türkiye Birleşik Komünist Partisi

BAŞKAN
Dr. Nihat SARGIN

GENEL SEKRETER
Haydar KUTLU

"Ortak katımız, nükleer savaşa karşı olmak"

Prof.Dr. Leziz Onaran, NÜSHED üye toplantısında.

30 Ocak 1987'de kurulan "Nükleer Savaşın Önlenmesi İçin Hekimler Derneği"in başından, o günden beri çok olay geçti. Önce faaliyetten alıkonuldu, "kurulması yasak dernek" kabul edilip savcılığa verildi. İfadeler, soruşturmalar geldi ardından. 26 Haziran 1987'de İdare Mahkemesi'ne başvuruldu ve 30 Eylül 1987'de Ankara 5. İdare Mahkemesi'nden "yürütmeyi durdurma kararı" alındı. Ardından Ankara Valisi yürütmeyi durdurma kararının kaldırılması için başvurdu. 9 Aralık 1987'de bu istek reddedildi. Savcılığın "takipsizlik kararı" vermesi ve "aklanma"dan sonra da bitmedi NÜSHED'in macerası...

NÜSHED, şimdi bir yandan tüzüğünü onaylatmaya çalışırken, öte yandan da,amacı yönünde çalışmalarını yürütüyor.

Bunları, NÜSHED'in 24 Aralık 1988'de Ankara'daki "Genel Üye Toplantısı"ndan öğreniyoruz. Ve yine öğreniyoruz ki, dünyadaki 70 ülkede 200 bine yakın meslektaşlarıyla, NÜSHED'liler, barış ve demokrasi çalışmalarını yılmadan sürdürüyorlar.

Toplantıda NÜSHED Başkanı *Prof.Dr. Leziz Onaran,* "Bizlerin en küçük ortak katımız, nükleer savaşa karşı olmaktır" diyordu.

Dünyada bugün, din adamlarından, felsefecilere kadar ve bütün siyasal görüşlerden insanlar, nükleer savaş tehdidine karşı, barış için büyük çaba harcıyorlar ve bu çabalar, kamu kesimlerinden de destek buluyor.

Nükleer savaş karşıtlarının bu çabalarını önemsemeyenler de var ve deniliyor ki, "Artık nükleer savaşa başvurulamaz, bu kadar ağır sorumluluğu kimse yüklenemez". Ancak, bu silahların varlığı bile, başlıbaşına büyük bir risk oluşturuyor. *Prof. Onaran,* "Bugün, '*kazara nükleer savaş*' diye bir kavram gelişmiştir" diyor ve depremler, ihmaller, yanlışlıklar, bilgi eksiklikleri, terör gibi nedenlerle ortaya çıkabilecek büyük ve korkunç tehlikelere dikkat çekiyor.

NÜSHED'in davası hepimizin, nükleer savaşa karşı, barış ve demokrasiden yana herkesin davasıdır ve bu çabalara omuz verilmelidir.□

İHD'den bir işkence duyurusu daha

İŞKENCE ÖĞRENCİNİN KOLLARINI SAKATLADI

Metin Hallaçlı 24 yaşında, Dil Tarih Coğrafya Fakültesi öğrencisi. İnsan Hakları Derneği Ankara Şubesi'ne başvurarak, kendisine Ankara Emniyet Müdürlüğü'nün ünlü DAL şubesinde işkence yapıldığını ve sağ kolundan sakatlandığını, haklarını aramak için kendisine yardımcı olunmasını istedi.

Metin Hallaçlı 15 Aralık gecesi, kızkardeşi *Mehtap Hallaçlı* ve arkadaşı *Fatma Kurukafa*'yla birlikte evinden alınarak, DAL'a götürüldü. O gece işkence başladı. Çırılçıplak soyuldu, kendisine tazyikli su sıkıldı, asılıyken ayak küçük parmağından ve cinsel organından elektrik verildi, ters askıya alındı ve askıdan indiğinde kollarından sakatlanmış olduğunu farketti.

İnsan Hakları Derneği Ankara Şubesi Başkanı *Muzaffer İlhan Erdost,* Metin Hallaçlı ile birlikte yaptığı basın toplantısında, "İşkencenin bir insanlık suçu olduğunu" belirterek, "İlgilileri, görevlileri Anayasa'ya ve yasalara, Birleşmiş Milletler ve Avrupa Topluluğu sözleşmelerine uymaya, işkenceye kesin olarak son vermek için gerekli girişimlerde bulunmaya" çağırdı.

Muzaffer İlhan Erdost'un basın toplantısında verdiği bilgiye göre, Metin Hallaçlı, 19 Aralık perşembe günü, çıkarıldığı Ankara DGM'den serbest bırakıldı.□

Metin Hallaçlı ve Muzaffer İlhan Erdost: Hallaçlı, kolları sakatlandıktan sonra, serbest bırakıldı.

"141, 142'ye, idam cezalarına ve işkencelere hayır."

Ankara Tabip Odası (ATO) İnsan Hakları Bürosu'nun düzenlediği panelde, *"İnsan Hakları ve Hekimlik"* konusu tartışıldı. 17 Aralık günü yapılan panele, konuşmacı olarak *Dr. Turhan Temuçin, Av. Veli Devecioğlu, Dr. Erdal Atabek* ve yazar *Uğur Mumcu* katıldı. ATO Başkanı *Dr. Selim Ölçer*'in yönettiği paneli, kalabalık bir dinleyici topluluğu ilgiyle izledi.

Panelin ilk konuşmacısı *Dr. Turhan Temuçin,* "İşkencenin hekim desteğinde gerçekleştirildiğini" vurgulayarak, işkence uygulamaları ile ilgili olarak çeşitli sağlık kurumlarının birbiriyle çelişen raporlar verdiklerine değindi. Temuçin, Yenimahalle Sağlık Ocağı'nın "sağlam" raporu verdiği kimi sanıklar için, Adli Tıp'da işkence bulgusunu açığa çıkartan raporlar düzenlendiğini kaydetti.

Av. Veli Devecioğlu, "insanın insan olabilmesi için özgür olması gerektiğini" belirtti ve "Örgütlenme özgürlüğü, tüm özgürlüklerin başında gelir, çünkü iktidar karşısında hak aramanın koşuludur" dedi.

12 Eylül sonrasında ücretlilerin satın alma gücündeki azalmaya dikkat çeken Devecioğlu, "İşte doktorlar bu yüzden yürüyor" diye konuştu.

Dr. Erdal Atabek ise, soruna hekimler açısından yaklaşarak, "İnsan haklarına sahip çıkmadan hekim olunamayacağını" vurguladı. Atabek, sözlerini şöyle sürdürdü: "İnsan hakları çok yönlü, çok boyutludur. Ama biz, işkence sorununda zaman bulup başka yönlerine eğilemiyoruz. Hekimler, eskiden beri insan haklarına sahip çıkmışlardır; ancak şimdi soruna daha çok eğilmek zorunda kalıyorlar. İşkence olgusu, genellikle ekonominin zorlandığı yer ve zamanlarda artış gösteriyor.

Bu bir rastlantı değildir. İnsan haklarını korumanın yolu, yılda bir gün bu hakları anımsamak değildir. Bireysel kahramanlık da değildir. Bilinçlenme, etkilenme, örgütlenmedir."

Son konuşmacı *Uğur Mumcu,* sözlerine, Anayasa'nın 25. maddesini anımsatarak başladı. Bu maddede, "Kimsenin düşüncelerinden dolayı kınanamayacağının" yazıldığını belirten Mumcu, "Kınanamaz ama, 15 yıla mahkum olur" biçiminde konuştu. Bu arada, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ne göre "Herkesin ülkesini terk ve geri dönme hakkına sahip olduğunu" söyleyen Uğur Mumcu, ancak bir süre önce Türkiye'ye gelen siyasal göçmenlerin, tutuklanmak istemelerine karşın geri gönderildiklerini anımsatarak, İstanbul Emniyet Müdürü Hamdi Ardalı'nın çelişkili tutumunu eleştirdi.□

DEĞİŞİM ZORUNLUDUR

Umur Coşkun

1988 yılı ve yıl sonuna doğru, özgürlükler, insan hakları ve demokrasi konularındaki talep ve girişimler iyice yoğunlaştı. Bu, Türkiye'de birşeylerin değişmek zorunda olduğunu ve değişim sürecinin dinamikleri bulunduğunu gösteriyor. Onurlu çabaların birikimi üzerinde yeni girişimler yükseliyor. 1989 zorunlu değişimlerin, siyasal-toplumsal yaşamda yer almaya başlayacağı bir yıl olmaya aday. Adımlar böyle bir ortamda yayına başlıyor.

Nasıl bir TÜRKİYE, nasıl bir DÜNYA, nasıl bir TOPLUM? Nasıl görüyorsak öyle yazacağız, görmek istediklerimizin dinamik etkisiyle yürüyeceğiz. ADIMLAR, bu bütünlük ve yönde bir yayın olmaya çalışacak. Katkılarınızı değerlendirebildiğimiz oranda, etkisi ve işlevi büyüyecek.

Kuşkusuz yapılmak istenenle, gerçekte ortaya konulabilen arasında dağlar kadar fark var. Elinizdeki yayın -şimdilik- iki haftada bir, pazar günleri çıkacak. Televizyonun yanında günlük gazetelerin etkisinin bile zaman zaman pek cılız kaldığı bir ortamda, ancak iki haftada bir elinize ulaşabilen bir yayın. Ancak ne bu, ne de özgürlükler üzerindeki baskılar, inanılmaz fiyat artışları, kağıt yokluğu gibi zorluklar esas sorun değil kanımızca.

Elimizi doğanın, bilimin ve teknolojinin insanlığın yararına sunduğu nimetlere uzatmak istiyoruz. İnsanlığın dev kültür birikiminin, Türkiye toplumunda geniş kitlelerin günlük yaşamında yeralmasını özlüyoruz. Tarihsel kültür mirasının demokrasi, hümanizm ve yurtseverlik değerleriyle de zenginleştirilmesi temelinde, Türk ve Kürt halklarının ulusal kültürlerini canlandıracak bir kültürel yenilenmeye yönelmek istiyoruz. Oysa madalyonun öbür yüzünde, insanlığın topyekun yok olma tehlikesi, savaşlar, ırk ayrımı, ulusal ezgi, faşizm, baskı, sömürü, zulüm ve işkence var. Doğal, tarihsel ve kültürel çevrenin kirletilmesi, yok edilmesi var.

İşte sorun burada, bu karşıtlıklar arasında yolunu bulabilmekte. Herşeye karşın nefretle katılaşmadan güzeli tutabilmek. Güzelliğin büyüsüne kapılıp hareketsizleşmeden kötülüğe karşı savaşım vermek. Aç, işsiz bırakılmak, ezilmek, süründürülmek tehditleriyle oluşan gelecek korkusunu, kültür, sanat, bilim, doğal güzellikler, barış, dostluk ve kardeşlikle bezenmiş gelecek sevincine dönüştürmek.Hep birlikte bunu yapabilir miyiz? Politikadan, kültüre; toplum yaşamından bireyin özgürlüğüne kadar her konuda, edilgen ve izleyici değil, müdahaleci, geliştirici, değiştirici bir tutum ve eylemlilik içinde olursak; kuşkusuz evet. Bin kez evet.

Ülkemizde ne zamandır demokrasi ve anti-demokrasi çatışması, siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel tüm sorunların üzerinde, hepsini belirleyen, ve etkileyen bir konuma sahip bulunuyor. 1988 yılında demokrasi güçlerinin savaşımında yer alan süreçlerden birisi ayırdedici önem kazandı: Komünist Partisi'-si'ni kurmak için gereken girişimleri başlatmak üzere ülkeye dönen Dr. Nihat Sargın ve Haydar Kutlu tutuklandılar, işkence gördüler, bir seneyi aşkın süredir tutuklular ve idama varan suçlamalarla yargılanıyorlar. Ancak, bu olumsuzluklara karşın, Sargın ve Kutlu'nun girişimi demokrasinin gerçekleşmesi ve pekişmesi yönünde ayıraç maddeyi ortaya çıkardı. TBKP liderleri, komünistlere ve komünist partisine özgürlüğün, herkes için daha çok özgürlük ve demokratikleşme savaşımında kalıcı bir adım anlamına geleceğini söylediler. Bu değerlendirmeye katılmamak herhalde mümkün değil.

Aynı siyasal sürecin gelişen boyutlarına da tanık olundu. Cumhurbaşkanından Başbakana, politikacılardan kimi iş çevrelerine kadar geniş kesimlerin komünist partisinin kurulmasına taraftar olduklarını (zamanlama konusunda rivayet muhtelif de olsa) açıklamaları bir yana, bu kez TBKP ve TSİP birleşmeye karar verdiklerini duyurdular. Ayrıca bugün, Türkiye'de komünist partisinin yasalda kurulmasının, TBKP ve TSİP'in bileşimlerini de aşacak bir katılımla gerçekleşmesi, ciddi bir olasılık olarak tartışılır hale geldi.

ADIMLAR, 141-142 ve 163. maddelerin kalkması, komünist partisinin yasalda kurulması, tüm politik tutuklulara özgürlük sağlanması, politik göçmenlerin yurda dönüşünün güvenceye alınması yönündeki talep ve girişimleri desteklemeyi ve katkınızla bu talep ve girişimlerin sözcülüğünü yapmayı görev sayıyor. Ne ki bu sözcülük, aktif çaba ile oluşturmaya çalışacağımız yeni bir politik kültür, anlayış ve dayanışma çerçevesinde, geniş demokrasi güçlerinin, tüm devrimci ve sol akımların görüşlerine büyük değer vermeyi de kapsıyor.

İzninizle bir dileğimiz var. Komünist partisine, politik tutuklulara, politik göçmenlere özgürlük konuları, ADIMLAR'ın yayın yaşamında geçici ve kısa bir süreyi kapsasın!□

Türkiyeli aydınlar demokrasi ve özgürlükler konusunda yeni girişimler eşiğinde

HEDEF EKSİKSİZ DEMOKRASİ

Aziz Nesin ve Sadun Aren'in çağrılısı olarak biraraya gelen 80'den çok aydın, demokrasinin gelişmesi için dayanışma konusunda bir sohbet toplantısı düzenlediler.

EKSİK VE "TARAFLI" TOPLANTI TUTANAĞI

Sayın Nesin ve Aren'in çağrıcı oldukları toplantı büyük önem taşıyor. Bunun, ya da, hangi konuya ağırlık verilirse verilsin, gelecek toplantıların "bireyleri değiştirmeye" yönelik önemli girişimler oluşturacağına inanıyorum. Bu nedenle çağrıcılardan ve konuşabildiğim katılanlardan toplantıyı duyurmak için izin istedim. Hepsi, toplantının duyurulmasının sakıncalı olması bir yana, yaygınlaşmayı sağlayacağı için yararlı da olacağını söyledi. Katılıp ve iki kez konuşup katılanların vaktini aldığım toplantıyı olanaklar ölçüsünde tutanak söylemiyle aktarmayı uygun gördüm. "Birşeyleri değiştirecek" girişimlerden yana taraflı olduğum için, zorunlu özetlerde kantarın topunu tarafımdan yana fazla kaçırdıysam affola!

U.Coşkun

25 Aralık Pazar günü öğle saatlerinde gazetesine doğru yürüyen Cumhuriyet muhabiri Ali Tevfik Berber, yol üzerinde çoğunu tanıdığı bir topluluğun gruplar halinde bekleştiğini gördü. Ertesi gün Cumhuriyet Gazetesi'nde yer alan görüntülü haber şöyleydi: "Yazar, şair ve bilim adamlarından oluşan yaklaşık 30 kişilik bir grup, dün Petrol-İş Sendikası'nın Aksaray'daki il merkezinde bir sohbet toplantısı düzenlediler".

Gerçekten düzenlenen bir sohbet toplantısıydı, ancak, katılanlar 80 kişiyi aştığından, toplanacak yer bulmak sıkıntı yaratmıştı. Uygun olacağı düşünülen Tabipler Odası salonu başka bir amaçla kullanıldığı için bir süre yer arandı. Sonunda Petrol-İş sendikası yöneticileri, sohbet toplantısına İstanbul şubelerinin kütüphanesini açtılar. Pazar günün boş sokaklarında dikkat çeken topluluk, yerine varana kadar bazı yakın tanıdıkların katılımıyla biraz daha kalabalıklaştı.

Toplantının başında İnsan Hakları Derneği İzmir Şubesi kurucusu İsmail Şentürk anıldı. Atilla Aşut, Tayyar Bora, Akın Birdal, Tevfik Çavdar, Mustafa Ekmekçi, Nevzat Helvacı, Fevzi Hepşenkal, Alpaslan Işıklı, Hamdi Konur, Yıldırım Koç, Veli Lök, Leziz Onaran, Celal Özdoğan, Türkan Sürer ve Cahit Talas, görev, başka toplantılar ya da sağlık nedenleriyle gelememişlerdi. Dayanışma dilekleri ve mazeretleri iletildi.

Sadun Aren'le birlikte sohbet toplantısının çağrıcısı olan Aziz Nesin; "Türkiye'de anti-demokratik işlemler konusunda somut örnekler göstererek ne yapmamız gerektiğini konuşmak, somut örnekler içinde, en somut ve en önemli olan dört beş konuyu öne geçirmek istiyoruz" diyerek sohbeti başlattı. Aziz Nesin toplantıya katılanların tartışmasına sunmak için düşündükleri konuları sıraladı.

İlki Nazım Hikmet'di. Yasal kapsamda, yurttaşlık hakkının verilmesi, iadei mahkemenin sağlanması, genel olarak da, kendisine ait arşivlerdeki belgelerin ve mezarının Türkiye'ye getirilmesi gibi istemler sözkonusuydu.

İkincisi Yılmaz Güney için yapılabileceklerdi. Yine yurttaşlık hakkının iadesi, filmlerinin serbestçe oynatılması ve benzer hakların verilmesi için girişimlerde bulunulmak isteniyordu.

"141-142'ye karşı yıllardan beri yapılan mücadeleye sağır davranan duvar gibi yanıt vermeyen iktidarlar var. Bunlara karşı ne yapmamız gerekir. Bu toplantıda üçüncü olarak bunu düşünmemiz gerekiyor" diyordu Aziz Nesin.

"Türkiye'ye kendi istekleriyle gelen ve legal bir parti kurma girişiminde bulunan Haydar Kutlu ve Nihat Sargın'a yapılan işlemler hakkında ve onların tutuksuz yargılanmaları içinde girişimde bulunmayı düşünüyoruz", diyerek konuşmasını sürdüren Nesin, bu konulara ek olarak "siyasal sığınmacılara" yurttaşlık hakkı verilmesi sorununun da ele alınabileceğini söyledi.

Nesin, "Ne yapabiliriz bunlar için?" diyerek, sözlerini şöyle sürdürdü:

"Eskiden olduğu gibi küçük karşı koymalarla, yazıyla, çiziyle mi getirelim, yoksa bir örgütlenme gerekiyor mu? Belki bir demokratik dayanışma komitesi, belki komisyonlar kurulabilir, şimdiye kadar yapılan eylem biçimlerini tekrarlamakla birlikte, yeni eylemler tasarlayıp düşünebiliriz.

"Bunlar gibi önerilerimiz var. Daha çok burada konuşarak geliştirebiliriz. Çağrılmayan arkadaşlar, birtakım olanaksızlıklar nedeniyle çağrılmamışlardır. Kendilerini çağrılı kabul etsinler. Bundan sonraki gelişmelere göre, diğer arkadaşlar da çağrı alacaklardır."

Aziz Nesin'den sonra Sadun Aren sözü katılanlara bıraktı.

Katılanlar arasından kırkı aşkın konuşma yapıldı. Konuşmaların ağırlığı 141 ve 142. maddeler üzerinde yoğunlaştı. Bunun yanında, söz alanların bir bölümü, asıl olarak bir sol ya da toplumsal muhalefetin oluşmasına önem verilmesi gerektiğini vurguladılar. Bu toplantının bir başlangıç girişimi olarak kabul edilmesi, sürekliliğin kesinlikle sağlanması, bu kez katılamayanlara da ulaşılması, gerekirse başka başka şehirlerde toplanılması üzerinde hemen herkesin birleştiği görüldü.

Sürekliliğin komite mi, konsey mi, girişim mi tartışmasının bir yerinde, Oğuz Aral şu formülasyonu yaptı: "Biz şimdi 'Demokrasi Postası' dergisinin çıkış hazırlıklarını yapıyoruz. Periyodik olmayan bu yayının ilk sayısına girecek yazıları tartışıyoruz. Aramızdan bir arkadaşımız bunun imtiyaz hakkını da alacak. Bu anlamda istediğimiz kadar toplanırız." Oğuz Aral'ın ironik yaklaşımı yerindeydi.

Aziz Nesin'in başlangıçta sunduğu tartışma konularına ek olarak yeni öneriler de yapıldı. Ancak çoğunluk belirli bir konuda yoğunlaşmayı daha yararlı görüyordu. Nâzım Hikmet ve Yılmaz Güney için sürmekte olan girişimlere güç verilebileceği, yaygınlaştırılabileceği anlaşıldı. Varılacak sonuçlara göre çalışmanın kapsamının, dernek, sendika, meslek kuruluşu ve siyasai partilere uzanması gerektiği savunuldu.

Girişimin İnsan Hakları Derneği'ne taşınması önerileri yanında, İnsan Hakları Derneği'nin buradaki konular da içinde, tüm insan hakları sorunlarıyla uğraştığı, oysa aydınlar girişiminin belirli ve özellikle siyasal kapsamlı konulara yönelmesi gerektiği karşıt tezler olarak tartışıldı.

Düşünce ve örgütlenme özgürlüğü savaşımının girişimin eksenini oluşturmasına ağırlık verenlerin bir bölümü de, Nihat Sargın ve Haydar Kutlu'nun serbest bırakılması istemini yükseltmenin önemi üzerinde durdular. Bu girişim, Sargın ve Kutlu'nun politik kimliklerinden ve kişiliklerinden bağımsız olarak, özellikle temsil ettikleri düşüncenin özgürlüğünün savunulması bağlamında önemliydi. Ayrıca Sargın ve Kutlu davası ve ulusal ve uluslararası çapta geniş bir dayanışmaya sahne olmuş ve çeşitli ülkelerde bu anlamda komiteler kurulmuştu.

Aziz Nesin, konunun ilk başta Kutlu ile Sargın'la dayanışma girişimi, ya da tutuksuz yargılanmalarının sağlanması önerisi olarak geldiğini, ancak kendisinin daha toparlayıcı olacağı düşüncesiyle, genişletme, başka konuları da kapsama ihtiyacı duyduğunu belirtti.

Dört saat süren tartışmalar sonucunda, evsahipliği yapan Aziz Nesin konuşmaları dört grupta topladı: "Birincisi, bu toplantı nitel ve nicel olarak yetersizdir. Başkaları da katılmalı, sürekli olmalı, toplumsal bir muhalefetin oluşturulması gözetilmelidir.

İkinci grup, ana madde demokrasi, demokrasinin başlıca engeli 141-142 ve bu maddelerin somut örneği olan çeşitli sorunlar.

Üçüncüsü, İnsan Hakları Derneği içinde, aktif komisyonların kurulması, bu girişimin oraya taşınması...

Dördüncüsü, özgün girişimlerde bulunulması."

Bu özetten sonra, çalışmayı sürdürme yöntemi üzerinde duruldu. Hüseyin Ergün; Aziz Nesin, Sadun Aren, Mehmet Ali Aybar, Mahmut Dikerdem, Rasih Nuri İleri ve Vedat Türkali'den oluşan bir heyetin girişimini hamiliğini üstlenmesini önerdi. Rasim Öz de, çalışmayı genişletmek üzere bu isimlere Demirtaş Ceyhun, Çağatay Anadol, Umur Coşkun, Reha İsvan ve Hüsnü Göksel'in eklenmesini istedi.

Aren ve Nesin, ayrı ayrı, toplantının yararını vurgulayarak, konuşmaları, farklı önerileri ciddi biçimde değerlendirmek gerektiğini belirttiler. Aralarında da konuyu olgunlaştırıp, kısa zamanda yeni bir çağrı yapabileceklerini, bu arada toplantının diğer arkadaşlara aktarılmasının yararlı olacağını söylediler.

1989 gündemini belirleyecek adımlardan biri böyle atıldı.□

ÇAĞATAY ANADOL *(Görüş Dergisi Genel Yayın Yönetmeni)*

Aydınlar dilekçesi çok zor zamanda yayınlanmış bir dilekçeydi ve Türkiye'nin en temel yakıcı ve herkesi ilgilendiren meselelerine sahip çıktığı için büyük bir yankı uyandırmıştı. Şimdiki durumun da üç aşağı beş yukarı aynı olduğunu düşünüyorum... Dolayısıyla bu var olan ve süren rejime karşı demokratik, siyasal hak ve özgürlükleri talep eden, bu talebi de sadece bir bildiri düzeyinde bırakmayan, ama somut girişimler olarak, mesela ana muhalefet partisine bizim çantada keklik olmadığımızı ifade eden yaklaşımlar gereklidir... Siyasal hedefler dile getirmeli, o siyasal hedefler için varolan siyasal hareketleri zorlamalıdır.

VEDAT TÜRKALİ *(Yazar):*

141-142-163; bu maddeler baki kaldıkça Türkiye'de demokrasi olacağına inanmıyorum. Önce işin ana-temel meselesini tartışalım, nereye varırsak varalım, o ortaklaşa vardığımız sonucu uygulayacak olan, görevlendireceğimiz arkadaşlar, bu somut meseleyi alıp çözümüne çaba gösterirler.

MAHMUT DİKERDEM *(Emekli Büyükelçi):*

Gerek iç, gerek dış kamuoyunun mutabık olabileceği nokta, kurumlaştırıcağımız şey, Türkiye'de demokrasinin, biçimsel demokrasiden çıkarılıp gerçek demokrasiye dönüştürülmesi için mücadelesidir. Bu kutsal bir görevdir. Bütün dünyanın nazarında böyledir.

GENCAY GÜRSOY *(Tıp doktoru, Prof.):*

141-142 meselesinde yoğunlaşalım deniyor. Korkarım bu da Türkiye'de, asıl ihtiyacı olan bir sol muhalefetin örgütlenmesi meselesini, 141-142'nin değiştirilmesi olayına doğru erteleyen bir anlayışın ifadesi oluyor. Oysa asıl hedef geniş bir sol muhalefetin oluşturulmasıdır.

Demokrasinin gelişmesi için dayanışma konusundaki sohbet toplantısına katılanlar

MELİH CEVDET ANDAY (Yazar): Toplantı yerinin belli olmasını beklerken...

İLHAN ALKAN (Bilim ve Sanat Dergisi Sahibi):

Tartışmalara zemin teşkil etmek üzere hazırlanan dört madde oldukça önemli ve yararlıdır. Aslında yine tek maddeyi içermektedir. 141-142. maddelere karşı bugüne kadar verilen mücadele boyutunu bir adım daha ileri götürmek bu anlamda nitel bir sıçrama yaratmanın yollarını yaratmaktadır. Diğer maddeler de bu mücadeleyi somutlamaktadır.

YÜCEL GÜRSEL (Mimarlar Odası, İstanbul Şubesi Başkanı):

Haydar Kutlu ve Nihat Sargın'ın serbest kalması gibi tek bir konuya yönelmenin yararına inanıyorum. Bu, örneğin, üç aylık bir programdır.

BAHRİ BELEN (Avukat):

Kutlu ve Sargın davasıyla 141-142. maddeler, dolayısıyla demokrasi ve örgütlenme özgürlüğüne konan engellerle ilgili tartışmalar geniş boyutlar kazandı. Bunlara karşı mücadele belirli koşullarda sonuç alıcı olabilir. Örneğin, 1968 yılında Alman Komünist Partisi yeniden kuruldu. 1956'da kapatılma nedeni olan Anayasa maddesi aynen durmasına ve geçen sürede ceza yasasında önemli değişiklikler olmamasına rağmen kuruldu. Bu, Almanya'nın soğuk savaş ortamından uzaklaşıp, iç ve dış politikada nispeten gerçekçi bir noktaya girmesiyle olanaklı oldu.

ZİHNİ ANADOL (Yazar):

Dallar o kadar çok ki gövdeyle uğraşmak zorundayız. Ana gövde de 141-142'dir. Mücadelenin 141-142 üzerinde yoğunlaştırılmasını öneriyorum.

OĞUZ ARAL: (Gırgır Dergisi Yöneticisi)

Süreklilik için çözüm önerisi..

SAMİ ALPTEKİN (Avukat):

Düşünce ve örgütlenme özgürlüğü için demokrasi ve dayanışma girişimi sürekli olmalı, çalışma aydınlardan başlayarak değişik halkalara, derneklere, sendikalara, siyasi partilere uzanmalı; panel, imza kampanyası gibi çalışmaları da aşarak yürüyüş gibi eylemlerle sürmeli. Girişimin alt başlıkları şunlar olabilir: 1) 141-142 ve 163. maddeler 2) Nazım Hikmet ve Yılmaz Güney'in Yurttaşlık Hakkı 3) Nihat Sargın ve Haydar Kutlu'nun serbest bırakılması.

HÜSEYİN ERGÜN (Mülkiyeliler Birliği İstanbul Şubesi Başkanı):

"Demokratik girişim konseyi" gibi birşey kurmalıyız. Bu çok geniş olmalı. Bu girişim, politika yapmamalı. Ama her politik görüşten insana, çevreye açık olmalı. Gazetecileri, politikacıları, demokrasiye gerçekten inanan herkesi kapsamalı. Ağırlığı olmalı, bir toplum vicdanı gibi demokrasiyi izlemeli.

ÖZCAN KESGEÇ (Adımlar Ankara Temsilcisi):

Böylesi bir girişimin oluşturulması zorunluluğu şurada: Bugün ülkemizde demokrasinin, demokratik hak ve özgürlükler doğrultusundaki istemlerimizin omurgasını bana göre düşünme ve örgütlenme özgürlüğünün kazanılması oluşturuyor. Ülkemizde, düşünme ve örgütlenme özgürlüğü her alanda alternatifler üretmenin temel koşulu.

DEMİRTAŞ CEYHUN (Yazar-Türkiye Yazarlar Sendikası Genel Sekreteri):

Aramızdan on kişilik bir kurul seçelim. Demokrat aydınların özgürlükler için savaşım ve siyasi tutuklularla dayanışma temsilcileri diyelim. Beni de bu temsilcilerden biri yaparsanız onur duyarım.

ZELİHA ŞEHİRLİOĞLU (Çağdaş Kadınlar Derneği Genel Başkanı):

Bu tutukluluk kurumu artık iyice silkelenmeli. 16 yaşındaki çocuğun sorunu da bu, daha önce yaşanan olaylar da bu. 141/142 çürümeye başlamalıdır. Ayrıca, demokratik dernekler, sendikalar, meslek kuruluşları, aynı konuda hareket edecek bir organizasyona gereksinim duyuyor.

Hasan Akalın
Tekin Akın
Nermin Akın
İlhan Alkan
Nermin Aksın
İlhan Alkan
Sami Alptekin
Çağatay Anadol
Zihni Anadol
Melih Cevdet Anday
Oğuz Aral
Rasim Artebük
Sadun Aren
Şefik Asan
Mehmet Ali Aybar
Güngör Aydın
Vedat Baranoğlu
Füsun Öztürk Baysan
Bahri Belen
Atilla Birkiye
Munir Ceylan
Demirtaş Ceyhun
Mustafa Çavdar
Aziz Çalışlar
Vedat Çanaklı
Umur Coşkun
Niyazi Dalyancı
Munir Derigin
Veli Devecioğlu
Mahmut Dikerdem
Ayhan Dümen
Muşfik Erem
Hüseyin Ergün
Şaban Erik
Feyzullah Ertuğrul
Güner Eliçin
Necla Fertan
Mehmet Feyyat
Turgut Gökdere
Hüsnü Göksel
Gencay Gürsoy
Fatih Gümüş
Yücel Gürsel
Halil Hayta
Şefik İğci
Reha İsvan
Rasih Nuri İleri
Remzi İnanç
Muzaffer İlgen
Osman İşli
Özcan Kesgeç
Şükran Kurdakul
Aziz Nesin
Engin Omacan
Yılmaz Onay
Tan Oral
Coşkun Özbeş
Haldun Özen
Varlık Özmenek
Rasim Öz
Barış Pirhasan
Emin Galip Sandalcı
Ersen Sansal
Binali Seferoğlu
Cemal Hakkı Selek
Alp Selek
Eyüp Sıhhatli
Zeliha Şehirlioğlu
Kenan Somer
Merih Sezen
Sıdıka Su
Gencay Şaylan
Ataman Tangör
Bülent Tandı
Sebahat Türkler
Orhan Taylan
Talat Tarakçı
Vecihi Timuroğlu
Mehmet Tunca
Vedat Türkalı
Deniz Türkali
Hüseyin Uysal
Fatih Üstün
Saadettin Ülfer
Nizar Üstünkaya
İbrahim Yetkin
Ziya Yılmaz

ANKARA'DAN...

"Boş kasnak"

Varlık Özmenek

Başkentte şu günlerde ve bir zamandan beri... Türkiye'nin, Emniyet Genel Müdürlüğü istikametindeki merdivenlerden ana giriş ve tören kapısına çıkılan parlamentosuna baktıkça İsveç parlamentosunu hatırlamak tuhaf şey!..

Genç gazeteci arkadaşımız Hasan Uysal'a iki yıl önce Stockholm'de parlamento binasını gezdiriyorlar..

Şurası falança partinin grup salonu.

Şurası filanca partinin konferans salonu.

Burası bilmem ne komisyonunun toplantı salonu.

Sonra da, genel kurul salonu.

İzleyici locaları....

Anlatılanları sessiz sakin dinleyen Hasan soruyor:

— Kralın yeri neresi?

Adamlar şaşırıyorlar:

— Ne kralı?

— Sizin kral!.. Hiç gelmez mi buraya?

Bakıyorlar ki, Hasan son derece ciddi.

— Yahu! diyorlar, kralın işi ne burada?.. Hem sonra nereden aklınıza geliyor böyle soru.

Hasan güngörmüş bir halkın çocuğu:

— Bizim hiç aklımızdan çıkmaz ki, diyor...

Türkiye'nin gencecik bir insanına şu kara mizahı yaptıran 21. çağ eşiğinde ortaçağ istikametindeki kafasına sorarsanız, yaklaşık;

— Efendim, biz bize benzeriz!

"Biz bize benzeriz" sözü, Cumhuriyetin kuruluşunda ulusal kimlik arayışında, "biz adama benzeriz" içeriğinde söylenmiştir ama, gelin görün ki, sonraları kamu yönetiminde yüze-göze bulaştırılan her işin mazereti olagelmiştir.

Nasıl mı?

Yüzyılların siyasal deney ve birikimlerine sahip bir ülke ve halkının son derece lâyık olduğu siyasal yaşama biçimi olan demokrasiyi, Washington-Riyad *istikrar* balatasına ipotek ederken...

"Bağımsızlık ve özgürlük benim karakterimdir" yağızlığını; Ortadoğu'daki rol bekçiliğine, 50 milyar dolarlık dış borç el-etekçiliğine *transforme* ederken...

Yurdun çelik ağlarla örülmesi coşkusunu cezaevi parmaklıklarına çevirirken...

Cumhuriyet Türkiye'sinin göz göre göre ve acımasız en düşük Milli Eğitim ve Sağlık bütçelerini oluştururken...

Uzun sözün kısası, halkına gününü zıkkım ederken...

Türkiye'de yayın yaşamına atılan her aydınlık yüzlü dergi, biraz, "N'olacak bu memleketin hali?" sorusuyla işe başlar. Aydınlıktan yana, demokrasiden, iyiden güzelden yana... düşünce denizlerinin yakamozlarıdır bunlar. Sorarlar, ararlar, tartışırlar; seçenekler koyarlar ortaya.

Cumhuriyet Türkiye'sinin göz göre göre ve acımasız en düşük Milli Eğitim ve Sağlık bütçelerini oluştururken...

Sen yeter ki düşünceni söyle.

— Stop!

Yirmi yıl öncelerin görkemli dergisi ANT'ın çıkışını anımsıyorum. Bugünün egemen ideolojisi Türk-İslam Sentezi'nin öncelleri, seviyesi kendilerinden menkul, şöyle bir buluşla karşılamışlardı ANT'ı.

ANT adı neyin kısaltılmışıydı biliyor musunuz?

— Atalarının Namusunu Tanımayanlar'ın!..

Düşünsel seviye ve sermaye bu kadardı.

O günden bu yana sermaye birikimini tamamlamaya çalışıyorlar! "Batsın bu dünya" kültürüne kadar geldiler...

Türkiye'nin yönetimiyle yönetilenleri arasında her bakımdan derin bir boşluk doğdu.

Sorun bu.

Fikre karşı kaba kuvvet.

Vicdana karşı hukuksuzluk.

İrfana karşı iman!

Toplumun yerine sürü!

Bireyin yerine kul!

Bilginin yerine cehalet!

Estetiğin yerine hantallık!

Edremin yerine para, para, para-padişah!..

Tarihin boş kasnağı! Sorun bu.

Tarihin adımlar'ı,

ADIMLAR'ın yarınları aydınlık olmalıdır.□

Geçtiğimiz yılın gündemindeki yerini önümüzdeki yıl da koruyacağı düşünülen Kutlu-Sargın davası, her duruşmada mahkeme önünde bekleyen kalabalık izleyici topluluğuyla da çarpıcı bir örnek oluşturdu.

Demokrasi Güçleri, 1989'un Gündemini Belirlemeye Aday

Dünyada barış, silahsızlanma ve yumuşama yönünde umut verici adımların atıldığı 1988 yılı, ülkemizde demokrasinin kazanılması doğrultusunda birçok önemli gelişmeye sahne oldu. Geniş demokrasi güçleri, 88 yılı boyunca aktif tavırlar geliştirdiler, kalıcı konumlar kazandılar.

1988 yılında 8 Mart Dünya Kadınlar Günü, İşçi Sınıfının Uluslararası Birlik, Dayanışma, Mücadele Günü 1 Mayıs, 1 Eylül Dünya Barış Günü sekiz yıllık aradan sonra ilk kez yığınsal etkinliklerle kutlandı. Türkiye komünist hareketi açısından tarihsel önem taşıyan 10 Eylül ilk kez yasal bir toplantının konusu oldu.

Aydınlar çeşitli etkinliklerle demokrasi ve özgürlükler konusunda düşündüklerini açıkladılar. Etkinliklerde çeşitli inanç ve politik görüşlerden etkilenenlerin biraraya gelmeleri, uygarca tartışmaları politik kültürümüz açısından da önemli ve dikkat çekici bir gelişme oldu.

1988'de Cumhurbaşkanı ve Başbakan Türkiye'de Komünist Parti'sinin kurulmasına işaret ettiler.

Irak'dan gelen Kürt sığınmacılarla birlikte Kürt sorunu yeni boyutlar kazandı. 1988 yılında Türkiye'de ilk kez, Türkiye Cumhuriyeti'nin Başbakanı Türkiye'de Kürtlerin varlığını dile getirdi.

Politik tutuklu ve hükümlülerin cezaevlerindeki insanlık dışı uygulamalara karşı başlattıkları direnişler geniş kesimlerden aktif destek gördü.

Politik göçmenler ülkeye dönüş sürecini başlattılar.

Sosyalist Parti'nin kapatılması istemiyle Cumhuriyet Başsavcılığı'nca açılan dava Anayasa Mahkemesi tarafından reddedildi.

1988'de insan haklarının, düşünce ve örgütlenme özgürlüklerinin eksiksiz uygulanması; devrimci sol hareketin özgürlüğünün sağlanması; Kürt halkı üzerindeki baskıların son bulması, cezaevlerinin boşaltılması; politik göçmenlerin yurda özgürce dönüşünün sağlanması, tartışmlarıyla ve bu yöndeki somut girişimlerle demokratik yenilenmenin dinamikleri açığa çıkmıştır. Tüm bunlar aynı zamanda 1989 Türkiye'sinin gündemini belirlemeye adaydır. □

Suçlanan, Yargılanan Düşüncedir

Bu dava ile bugüne dek yalnızca komünistlerin sorunu olan Komünist Parti tüm Türkiye'nin taraf olmaya zorlandığı bir demokrasi sorunu na dönüşmüş bulunuyor.

Savcı Nusret Demiral tarafından "asrın davası" olarak nitelenen TBKP davasında 16 sanık yargılanıyor. İlk duruşmadan başlayarak, Türkiye ve dünya kamuoyunun yakından izlediği bu davanın önemi, Türkiye demokrasisi için bir sınav niteliği kazanmış olmasından ileri geliyor. Çünkü Türkiye'de ilk kez bu davada TCK'nun 141 ve 142. maddelerinin düşünceyi suçladığı savcı tarafından kabul edilmiş bulunuyor. Böylece özü, "düşüncenin suç sayılıp sayılmayacağı" tartışmasından ibaret olan TBKP davası, bir demokrasi sorunu olarak, bu yılın politik gündeminde yine ilk sıralarda yer alacak.

TBKP davası çevresinde tartışma halkaları davanın 1 ve 2 nolu sanıkları olan TİP Genel Sekreteri Nihat Sargın ile TKP Genel Sekreteri Haydar Kutlu'nun 16 Kasım 1987'de yurda dönüşleriyle başladı. İki partinin birleşmesinden oluşan TBKP'yi açıktan ve yasal olarak kurmak için Türkiye'ye döndüklerini açıklayan ve döner dönmez gözaltına alınan iki genel sekreter hakkındaki soruşturma (yargılamanın süratli yürütülmesi için özel yasa ile kurulmuş DGM savcılığı tarafından) ancak 4 ay sonra mahkeme önüne getirilebildi. Mahkeme sanıkların tutuklu olmasına karşın 3 ay sonrası için duruşma günü verdi ve ilk duruşma 8 Haziran 1988'de Ankara DGM salonunda yapıldı.

Daha dava açılmadan, soruşturma sürecinde aralarında Sargın ve Kutlu'nun avukatları Rasim Öz ve Atilla Coşkun'un da yeraldığı 14 kişi bu davaya sanık olarak eklendi. Diğer 12 kişi ise, daha önceden TKP davalarından yargılanmış, beraat etmiş veya mahkum olmuş, kararları kesinleşmiş kişilerden oluşuyordu. Ayrıca 5 kişilik yeni bir dava açılıp TBKP davası ile birleştirmek istendi, ancak mahkemenin yetersizlik kararıyla ilgili bölgelere gönderildi.

Savcının N.Sargın ve H.Kutlu hakkında TCK'nun 141/1, 141/5, 140, 142, 158, 159, ve 312. maddelerini ihlal iddiasıyla yüzlerce yıllık cezalar istediği davada, sanık başına düşen hapis cezasının yüksekliği dikkat çekti. Ayrıca açıktan ifade edilmemekle birlikte, Nihat Sargın ve Haydar Kutlu'nun TCK'nun 141/1 maddesini iki kez ihlal ile suçlanmaları ve bu maddenin ihlalinin idamla cezalandırılması dayanışma çemberinin yoğunlaşmasına yol açtı. Çok sayıda yabancı delegasyon ile basın ve TV ekiplerince izlenen TBKP davasında, bizzat gelerek dayanışma gösterenler arasında, başta ünlü Yunanlı müzisyen Mikis Theodorakis olmak üzere, komünist, liberal, sosyalist ve yeşil çevrelerden çok sayıda aydın, sanatçı, politikacı ile uluslararası insan hakları kuruluşlarının temsilcileri yer aldı.

Türkiye'de de Aziz Nesin, Yaşar Kemal, Zülfü Livaneli, Mahmut Dikerdem, Sadun Aren, Mehmet Ali Aybar, Doğu Perinçek, Nevzat Helvacı, Akın Birdal ve Rasih Nuri İleri gibi yazar, aydın, sanatçı ve politikacılar tarafından izlendi. Ayrıca eski TKP davalarında yargılanmış, İdris Erdinç, Zihni Anadol, Komsomol Hasan gibi isimler de davanın sürekli izleyicileri arasında yer aldılar.

Bu dava ile bugüne dek yalnızca komünistlerin sorunu olan Komünist Partisi tüm Türkiye'nin taraf olmaya zorlandığı bir demokrasi sorununa dönüşmüş bulunuyor. Öyleki, bundan sonra Türkiye'de demokrasi olduğu iddia eden herkes, her siyasal iktidar, özü "düşüncenin suç sayılıp sayılmayacağı" sorusunda düğümlenen sorunun çözümünde taraf olmaya zorlanacaktır. Böylece dava, Türkiye demokrasisi açısından önemli bir süreci hızlandırmış bulunuyor ve sonucu Türkiye gibi dünya kamuoyu da merakla bekliyor.

1989'da ne olur? TBKP davası sonuçlanabilir mi?

TBKP davasının sonucu, mahkemenin kararı ne olursa olsun, asıl olarak Türkiye'nin politik geleceğinde açıklanacak, nihai kararı Türkiye demokrasisinin gelişme süreci belirleyecektir. □

Kutlu-Sargın davası.

İNSAN HAKLARI İÇİN ETKİNLİKLER

İnsan Hakları Derneği, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 40. yıldönümü nedeniyle, 10 Aralık günü Ankara'da *İnsan Hakları İkinci Kurultayı*'nı gerçekleştirdi.

Sekiz politik göçmenin yurda döndükleri İnsan Hakları Günü'ne rastlaması, Kurultay'a ilgiyi artırdı. Avrupa Parlamentosu üyesi Wolfgang von Nostitz, İçişleri Bakanlığı'nın izin vermemesi nedeniyle Kurultay'a katılamazken, SHP ve Sosyalist Parti genel başkanları, yaptıkları konuşmalarda, yurttaşlıktan çıkarılma cezalarını kınadılar.

İnsan Hakları İkinci Kurultayı'nda düzenlenen üç ayrı oturuma konuşmacı olarak katılan bilim adamları ve hukukçular ise, şunlardı: Avukat Halit Çelenk, Prof.Dr. Erzan Erzurumluoğlu, Doç.Dr. Bülent Tanör, gazeteci-yazar Uğur Mumcu, avukat Güney Dinç, gazeteci-yazar Mustafa Ekmekçi, Prof.Dr. Hüsnü Göksel, Prof.Dr. Sadun Aren Prof.Dr. Cahit Talas, Adımlar Ankara Temsilcisi Özcan Kesgeç, gazeteci-yazar Şükran Ketenci.

Günlük basının hakettiği ilgiyi göstermediği ve sıradan bir haber düzeyinde aldığı İnsan Hakları Kurultayı, geçtiğimiz yılın son günlerinin önemli gelişmelerinden biriydi.

Demokrasi ve insan hakları savaşımının emin ellerde olduğunun parlak göstergelerinden biri olarak anılacak İnsan Hakları Kurultayı hakkında daha geniş bilgiyi, *Adımlar*'ın 2.sayısında okuyabilirsiniz.

Bu arada, yine İnsan Hakları Derneği tarafından gerçekleştirilen *1402'likler-Öğretim ve Çalışma Hakkı Kurultayı* çalışmaları ile *Prof.Dr. Cahit Talas*'la insan hakları üzerine yaptığımız söyleşiye de, 2. sayımızda yer vereceğiz. □

Gelişme Yolları Birlikte Kazanılabilir

Değişik kadın çevrelerinde kadın hareketinin perspektifleri tartışılmaktadır. Birlik ve örgütlenme sorunlarının daha üst aşamalara ulaşmasının temelleri bugünden atılabilir.

■ **Munise Sökmen**

Geride bıraktığımız yıllarda kadın sorunu Türkiye'nin gündemine yoğun tartışmalarla girdi. Konunun toplumun gündemine girmesinde bir yanıyla aydın kadınlar etkin olurken, diğer yanıyla işçi ve emekçi kadınlar değişik açılardan katkıda bulundular.

Bugün iktidar partisi de içinde olmak üzere, bütün siyasi partiler kadınlara yönelik politikalar geliştirmekte, paneller, konferanslar düzenlemektedirler. Değişik kadın çevrelerinde bağımsız kadın hareketinin perspektifleri tartışılmaktadır. Birlik ve örgütlenme sorunlarının daha üst aşamalara ulaşmasının temelleri bugünden atılabilir. Geçmişte gerçekleştirilen pekçok ortak çaba bunun yolunu açmaktadır. Birleşmiş Milletler'in, *Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi*'nin ülkemizde uygulamaya konulabilmesi amacıyla gerçekleştirilen kampanya bunun ön adımlarını oluşturmuştur. Farklı kadın çevrelerinin ortaklaşa yürüttükleri dayağa karşı kampanya önemli bir adımı oluşturmaktadır. Cezaevlerindeki koşulların iyileştirilmesi amacıyla yürütülen açlık grevlerinin desteklenmesi, politik göçmenlerin yurda dönebilmeleri, insan hakları ve yurttaşlık hakları gibi temel konularda kadınlar aktif rol almışlardır.

Ülkemizde temel insan haklarına ilişkin sorunlar varlığını sürdürmektedir. İnsanlar düşüncelerinden dolayı kovuşturmaya uğramakta 15 yaşında çocuklar bile aynı nedenle cezaevlerine konulmaktadır. Cezaevlerinde insanlık dışı uygulamalar yapılmakta, işkence bir insanlık suçu olarak sürmektedir. Gözaltında tecavüz gibi bir tehdidin yanı sıra, kadınlar aranan eşleri nedeniyle cinsel ilişki kurup kurmadığı kontrolüne tabi tutulabilmektedir. Kürt kadınları benzersiz baskılara maruz kalmakta, Kürt dili resmen kabul edilmediğinden pekçok yerde derdini anlatamamakta, Kürtçeden başka bir dil bilmedikleri için cezaevi kapısında çocuklarıyla konuşmaları engellenmektedir.

Kadınlar tüm bunlara gözlerini kapayabilir mi?

İKD Genel Başkanı olmaktan, kadın haklarını savunmaktan başka bir suçu olmayan *Beria Onger* ülkeye sokulmuyorsa, dayak kampanyası için yapılacak yürüyüşe üç gün öncesine kadar yer bulmakta sıkıntı çekiliyorsa, hayat pahalılığı için kadınların yapacağı bir yürüyüşe izin verilmiyorsa, kadın hakları insan haklarından ve demokrasi sorunundan ayrılabilir mi?

Barış, çevre sorunları gibi bütün insanlığı tehdit eden sorunlar karşısında hayatı yaratanlar nasıl duyarsız kalabilir?

Niteliksiz olduğu için iş bulamayan ya da bulduğu işten her an atılma tehlikesi ile karşı karşıya olan kadınlar işsizliğe, hayat pahalılığına karşı nasıl ilgisiz kalabilir? Hem ev işi hem de çalışmayı bir arada götürmekten yorgun kadınlarımız emeklilik yaşının indirilmesi talebini nasıl yükseltmez?

Çalışan kadınların, genç kızların, ev kadınlarının, köylü kadınların saymakla bitmez sorunları var. Ancak bunlar aynı zamanda kadınları da aşan toplumsal sorunlardır. Çocuk sorununu, ev sorunlarını çözemeyen kadın toplumda nasıl eşit yer alabilir? Bugün kadınların toplumda ve ailede eşit haklı birey olmaları, yeşertip geliştirdikleri yaşamda söz sahibi olmaları gerek.

Geçtiğimiz yıl değişik etkinliklerle kutlanan 8 Mart, 1 Eylül gibi günler kadınların taleplerini belirledikleri ve yükselttikleri günler olarak değerlendirilecektir kuşkusuz. Ancak önümüzdeki yerel seçimler de bu anlamda taleplerin yükseltildiği bir yılın başlangıcı olabilir. Ortak kadın adaylar kimi yerde sembolik olarak, kimi yerde kazanma amacıyla seçimlere katılabilir, kadınların sorunlarını belediye meclislerinde, muhtarlıklarda yükseltebilirler.

Önümüzdeki yıl kadın sorunlarının ve çözüm yollarının tartışıldığı bir yıl olacak. İnsan Hakları Derneği'nin Kadın Kurultayı girişimine çeşitli kadın kesimlerinin değişik platformlarda katılmaları bu konuda önemli bir adım olabilir.

Bugüne kadarki gelişmeler ve bundan sonra oluşabilecek değişik girişimler kadın hareketinin birlikteliği yolunda 89 yılında önemli adımlar atılacağının işaretlerini veriyor. Eğer kadın örgütlerinin geçmişe yönelik değerlendirmesi yapılabilir ve ileriye dönük sonuçları çıkarılabilirse, kadın hareketi, önümüzdeki yıl, önemli kazanımlar elde edebilir. □

▶ *Polisle karşı karşıya gelmeyi öğrenciler istemedi...*

Gençler Gençliklerini Yaşayabilmeli

Gençlerin, toplumsal bir kişilik kazanabilmek için özgürce toplumsal ilişkiler geliştirmeye, yaşamla, toplumla çok sayıda güçlü bağlar kurmaya ihtiyaçları var.

■ **Oğuz Atabek**

88 yılı içerisinde, gençliğin kendi sözünü söyleme isteği, bilinci, hem gençlik içinde, hem de toplumun değişik kesimlerinde önemli ölçüde yaygınlaştı. Gençliğe söz hakkı belgisi pekçok platformda dile geldi, taraftar kazandı. Hükümet, bu etkinin altında, yanısıra Avrupa'ya yönelir sivil bir kurumlaşma ve destek ararken gençliğe yaklaşımını yumuşatma eğilimi gösterdi.

Tepeden inme, atamalı bir Şura'da, genç oranının ancak yüzde 20 olduğu bir bileşimle, gençlik sorunları yüzeysel olarak tartışıldı. Ancak Şura, gençler olmaksızın gençlik sorunlarının tartışılamayacağını; öğrenci derneklerinin yasal öğrenci örgütleri olarak temsil hakkının bulunduğunu, yani gençlerin örgütlenme ve örgütlü olarak seslerini duyurma haklarının yerindeliğini; gençliğin pekçok sorunla yüzyüze bırakıldığını kabul ve ilan etmiş oldu. Bakan Güzel gençlere sevgilerini sundu, polis ise cop. Af yasası çıkartıldı ama eğitim sisteminin suçlu olduğu açıkça dile getirilmedi. Bir kaç yıl bir affı zorunlu kılan sistemin değiştirilmesi konusunun üstü türbanla örtülmek istendi. Hükümet 80 sonrasının, gençliği potansiyel suçlu olarak gören yaklaşımından tereddütlü küçük adımlarla uzaklaşıyor. Ama en küçük ve utangaç adımı bile bir itiraf taşıyor: Gençlik suçlu değildir, suçlu ona öyle bakandır.

Gençlerimizin toplumsal yaşamımıza katabilecekleri çok şey var. Ülke olarak değişmek, gelişmek, çağı yakalamak zorundayız. Kültürel yönden gelişmek, aydınlanmak, yenilenmek gerekiyor. Gençlerimize ihtiyacımız var derken yalnızca yarını değil bugünü de kastediyoruz. Gençliğimiz geleceğimizdir demek yetmiyor. Bugün toplumun aktif, konuşan, tartışan gençliğe ihtiyacı var.

Ya gençliğin neye ihtiyacı var?

Gençliğin fiziksel dinamizminin yanısıra zihinsel canlılığının da geliştirilmesine ihtiyacı var. Gençliğinin bilinciyle, genç olmanın gururuyla yaşamaya, kendisi ve ülkesi için tükenmez enerjisiyle koşuşturmaya araştırmaya, sorgulamaya, eleştirmeye, önermeye, üretmeye, konuşmaya ihtiyacı var.

80'li yılların tahribatı gençlik özelliklerini dumura uğrattı. Demokrasisizlik gençliği ağzı var dili yok kıldı. Genci genç olmaktan çıkardı. Gencin ihtiyacı özgür ortamlardır, demokrasidir.

Öğrencilerin YÖK'süz üniversitelere, ezberci eleyici olmayan özgürce araştırmaya, tartışmaya dayalı bir eğitim sistemine ihtiyaçları var.

Gençlerin, insanlığın biriktirdiği tüm değerleri kucaklamak ve geliştirmek için, çağdaş bir insan olabilmek için özgürce kültürel gelişmeye ihtiyaçları var.

Gençlerin, toplumsal bir kişilik kazanabilmek için özgürce toplumsal ilişkiler geliştirmeye; yaşamla, toplumla çok sayıda güçlü bağlar kurmaya ihtiyaçları var. Bunları gerçekleştirmenin bir gereği olarak özgürce biraraya gelmeye, birey olarak güçsüzlüklerini aşmaya, bireysel değerlerini açığa çıkartabilecekleri yapılar oluşturmaya, örgütlenmeye ihtiyaçları var. Gelişmek için katılmaya, katılmak için söz hakkına, kendileri ve ülkelerinin bugünü ve yarınına ilişkin söz söyleyebilmek için, sözlerini topluma taşıyabilmek için politika yapmaya ihtiyaçları var. Demokrasisizliğin neden olduğu eğitimsizlik, kültürsüzlük, asosyallik, örgütsüzlük, politikadışılık ortamında gençler genç olmayı başaramazlar.

Çok açık ki, 89 yılında gençler, kim onlara ne derse desin, bu anahatlar çerçevesinde gençliklerini yaşamanın uğraşını vereceklerdir. Bunun için üzerlerindeki kaba baskının kalkmasının bile yetmeyeceğini, gençliklerine hoşgörü de değil, saygı ve güven duyulması gerektiğini çok daha iyi göreceklerdir. Hükümetin "sizi seviyoruz" sözlerinin anlamının gerçekten sevgi mi olduğunu, yoksa sadece "bizi sevin" demeye mi geldiğini soracak, yanıtı zorlayacaklardır.

89 yılında da gençler, eksiksiz demokrasinin gereklerini, özgürlüğün anlamını ve değerini daha iyi kavrayacaklar, çağımız için, ülkemiz için, geleceğimiz için demokrasiye olan ihtiyacı daha iyi görebileceklerdir. □

BUGÜNÜ KAZANMAK

Haydar Kutlu
TBKP Genel Sekreteri

"Kronik istikrarsızlık ortamı bir askeri darbeden daha az tehlikeli değildir. Çünkü bu durum otoriter polis rejiminin daha da güçlenerek sürmesi, ülkeyi bunalımdan çıkaracak güçlerin ise çürümesi anlamına gelecektir."

"Nesnel değişim zorlamasını yakalayan doğru politikalar üretir ve bunu cesaretle, kararlılıkla uygulayabilirsek, o durumda ülkemizde sol ve demokrasi güçleri şimdiye dek olmadığı kadar ülkemizin geleceğinde söz sahibi olma olanağını elde edeceklerdir."

"Soğuk savaşın sonu geldi mi?" Günümüz dünyasının en çok sorulan sorusu bu. Ezici bir çoğunluk soruya iyimser yanıtlar veriyor.

"12 Eylül'ün sonu geldi mi?" Bu da ülkemizde en çok sorulan soru. Sorunun yanıtını yine bir soru oluşturuyor: "Yarın ne olacak?" Bu soru, sermaye çevreleri de içinde, giderek yeniden çok sorulur hale geliyor. Yanıtlara baktığımızda iyimser yorumlara pek rastlayamıyoruz. Bu durum, yorumcuların öznel karamsarlığı ile açıklanamaz elbet. Bu tür yorumlar belirli bir gerçeğe dayanıyor. Özellikle ekonomik göstergeler iyimser olmaya pek fazla olanak tanımıyor.

Duruma pozitivist bir yaklaşıma dayalı matematiksel denklem içinde bakanlar, enflasyon + dış borçlar = politik kriz = askersel darbe öngörüsünde bulunuyor. Bu denklem, geçmişi değerlendirmede işe yarar olsa da, güncel gelişmeleri aydınlatmaya yetmez. Bu görüş yaygın bir öngörü değil. Biz de katılıyoruz ki böyle bir ortam yok. Kaldı ki darbeyi kim kime karşı yapacak?

Bir başka yanıt, yasal muhalefet partilerinden geliyor. "Çözüm benim iktidarımdır" diyorlar. Buna inananların sayısı hızla azalıyor. Tek başına hiçbir muhalefet partisi, iktidar olsa bile ülkenin temel sorunlarını çözemez.

Üçüncü bir yanıt ise bazı marksist çevrelerden geliyor. Açık söylenmese de, bugün bir şey yapamayınca, adım adım örgütlenerek geleceğe hazırlanmalıyız anlamına geliyor. Adım adım örgütlenip güçlenmeyi yadsımamız düşünülemez; ancak, bu yolun tek başına yetersizliği artık kanıtlanmış olmalı. Dahası bu yanıt "yanıt yerine"dir. Gerçekte yanıtsızlıktır.

Öte yandan, yakın gelecek konusunda böylesine belirsizlikler varken dünün tartışılmayan konuları canlı biçimde tartışma gündemine giriyor. Putlar sarsılıyor. Toplumun her kesimi kendi talepleri konusunda daha duyarlı hale geliyor. Kısaca, çelişkili bir süreç içindeyiz.

Her şeyden önce yarının ne getireceğine yanıt vermeye çalışmak zorunludur. Geriye doğru, geçmişle muhasebenin bize öğrettiklerinin başında sanırız bugünü kazanmadıkça yarını kazanamayacağımız özlü gerçeği gelir. Gelecek üzerine konuşmak "laf" kaldırır. Ama bugünü, günceli kazanmak sözkonusu olunca boş laflar, abartmalar hemen sırıtacağı gibi, "kaçışlar" da yakayı ele verir.

Soru yanlış sorulmuşsa yanıtını da yanlışa koşullandırır. "Yarın ne olacak?" sorusu yerine, "Yarın için bugün ne yapabiliriz?" sorusunu sormak daha doğrudur. İki soru arasındaki fark, pasif gözlemci meslekten tarihçi, marksolog ile marksist, devrimci ve daha genelinde, bağımlı insan ile özgür insan tutumu arasındaki farka işaret eder.

Ayrıca, gelişme süreçlerine müdahale edecek güçleri, onlar içinde kendi bugünkü rolümüzü hesap dışı tutan her çözümleme, en azından eksik olacaktır. Dahası, böyle bir yaklaşım, duruma müdahale için gerekli güç kaynağını da göremez. Zira bir sürece müdahale eden gücün müdahale kapasitesi, bizzat o sürecin gelişme dinamikleri ile doğru orantılıdır. Kısaca bugünün görevlerine sahip çıkmadan, güncel mücadele içinde olmadan, toplumun değişim dinamiği ve değiştirici sosyal-politik güçlerin olanaklarının sınırları, önceden ve masa başında anlaşılamaz. Mücadelede, girişmek ve görmek gereken böylesi anlar vardır.

Gerçeğe değiştirici, dönüştürücü dinamik yaklaşımla bakılmadığı durumda yakın gelecek aydınlık görülemez.

Demokrasi güçlerinin rolü dışlandığında, yakın gelecekte ülkeyi bekleyen şey bugünden başlayacak olan istikrarsızlık ortamı olacaktır. İstikrarsızlık yer yer kaos durumlarına yol açarak uzunca bir süre devam edebilir. Kanımızca istikrarsızlık kronikleşebilir. Üstelik de bu, egemen güçlerin, ABD'nin tercih ettiği bilinçli bir politikaya da dönüşebilir.

Kronik istikrarsızlık ortamı bir askeri darbeden daha az tehlikeli değildir. Çünkü bu durum otoriter polis rejiminin daha da güçlenerek sürmesi, ülkeyi bunalımdan çıkaracak güçlerin ise çürümesi anlamına gelecektir.

İstikrarsızlık koşulları üzerinde etraflı durmayı öneriyorum. İki nedenle: Birincisi, gelecek ile ilgili en yakın olasılık olduğu için. İkincisi, yalnız ülkemiz için değil, genel olarak marksist solun istikrarsızlık-bunalım dönemlerine ilişkin teorisinin, teorileşebilir deneyinin varolmadığını düşünüyorum. Dikkat merkezimizde sürekli devrimci yükseliş dönemlerinin politikaları, taktikleri yeraldı. Uzun süreli bir gericilik, bunalım dönemleri üzerinde çok az düşündük. Aynı nedenlerle somut durum çözümlemelerimiz toplumsal gelişme sürecinin tepe ve dip noktalarını esas aldı. Yani devrim ve faşizm. Yeniden çıkış ve iniş süreçleri ile ilgili teori düzeyinde söyleyebileceğimiz çok az şey var. Bugünden geleceği düşündüğümüzde bu ikilemin dışına çıkamıyoruz. Stratejik hedef deyince yalnızca bunları gördük. Öyleyse yeni politikalar, yeni arayışlar zorunludur.

Dünyamız derin değişmeler süreci içindedir. Ana eğilim kuşku yok ki barış, yumuşama ve özgürleşme yönündedir. Uluslararası yeni dinamikler oluşmuştur. Dengeler ciddi olarak değişmektedir. İlginç olanı, dün yeni dinamikler ve yeni dengeler savaşların sonucunda ortaya çıkıyorken bugün savaşların önlenebilirliği düşüncesi, bu değişmelerin güdüsü (saiki) oluyor. Bunun sonucu olarak demokratizm, hümanizm, özgürleşme, çağımızın ana eğilimi olarak hem kapitalist hem de sosyalist, tüm dünyada ivme kazanıyor. Geleneksel devlet yönetimi biçimleri ve geleneksel politikalar sarsılıyor.

Ülkemiz bu köklü değişimler çağının dışında kalamaz, kalmıyor. Türkiye de bir değişim içindedir. Ancak bunu, dünyadaki değişimin otomatik sonucu olarak görmek ve açıklamak yüzeysel olur. Tarihsel gelişim sonucu oluşan iç etmenler ülkemizi nesnel bir değişim zorlaması ile karşı karşıya bırakıyor. Türkiye'nin geleneksel kabuğu çatlıyor. Uluslararası durumda oluşan yeni etmenleri, bu değişimi hızlandıracak uygun koşullar olarak görmek gerekir. Ne var ki olgular ve eğilimler her zaman üst üste düşmeyeceği gibi, geçici olarak çatışabilir de. Ancak eğilimi görmeyen, dikkate almayan hiçbir politika yolu açamaz.

Türkiye, uzunca bir süredir olgunlaşmakta olan, bir "devlet bunalımı" içindedir. Geleneksel otoriter-merkezci devlet anlayışı ve işleyişi bunalımdadır. Bu bunalım, hem neden hem sonuç olarak, kendini resmi ideolojinin iflasında ve bağlı olarak hukuk sisteminin bunalımında ortaya koyuyor. Sosyal-sınıfsal dengeler çoktandır bozulmuştur. Bu durum süregelen rejim bunalımının ve istikrarsızlığın ana nedenidir. Bu dengeler, daha doğru deyişle "oranlar", tarihin helezonik seyrine uygun olarak yeniden oluşmadıkça, istikrarsızlık-kaos sarmalından çıkılamaz. Daha da önemlisi, artık bu oranlar üstten merkezden kurulamaz. Alttan ve çevreden, devletin toplumla tüm sosyal-sınıfsal ilişki alanı içinden, bizzat bu güçlerin kendi sınıfsal ve ideolojik gerçekliklerinin dayatması ile kurulabilir. Bu, politik güçler oranının ve giderek sosyal güçler oranının değişmesi demektir. Başka deyişle, geleneksel otoriter-merkezci devletin demokratikleşme sürecidir bu.

Ne var ki bu süreç kendiliğinden kalıcı sonuçlar doğurmaz. Eğer bu nesnel değişim zorlamasını yakalayan doğru politikalar üretir ve bunu cesaretle, kararlılıkla uygulayabilirsek o durumda ülkemizde sol ve demokrasi güçleri şimdiye dek olmadığı kadar, ülkemizin geleceğinde söz sahibi olma olanağını elde edeceklerdir. Değilse eğer, yakın gelecek için olsa olsa falcılara başvurmak gerekir.

Asıl üzerinde durmak istediğimiz, bu politika arayışlarının neler olabileceğidir. Ne var ki güncel üzerine konuşurken genel çerçeve konusunda düşündüklerimizi bazı noktalara değinerek belirtmek zorundaydık. Yukarıda söylediklerimiz değinmelerdir. Teorik kapsamlı bir yazıda ve başka bir yayında bunları açacağız. Ayrıca bu değinmeleri kişisel tezler olarak görmek gerekir.

TBKP'nin yasallaşma mücadelesini, "bir parti kurma"ya indirgeyerek görmemek gerekir. Bu mücadele değişime dinamik, devrimci bir müdahale politikasıdır. (Böyle görülmediği sürece, bizim özellikle marksist solun birliğine ne denli geniş ve kapsamlı yaklaştığımız anlaşılamaz.) Yasallaşma mücadelemizin daha bugünden resmi ideolojinin çatlağını derinleştirdiği, antikomünizmin gerilemesinde önemli rol oynadığı, yeni bir demokrasi anlayışını ayakları üzerine oturttuğu sanırım yadsınamaz.

Tüm bu konuları açmak üzere şöyle bitirelim: Dünya ve ülkemiz tarihinin en ilginç dönemlerinden birini yaşadığımıza kuşku yok. Yarın, "bu derin değişmeler dönemini biz de gördük" yerine "ülkemizin aydınlık geleceği yönünde değişmeye biz de aktif müdahale ettik" diyebilmek için, bugün her birimizin yapabileceği çok şey vardır.

ADIMLAR ÇIKIŞ ŞENLİĞİNE ÇAĞRI

Çıkış hazırlıklarımız başladığından bu yana dayanışma ve desteklerini ileten dostlarımıza, arkadaşlarımıza teşekkür borçluyuz. Kuşkusuz bu dayanışma ve destek, aslında ADIMLAR'ın sözcülerinden biri olmaya çalışacağı, demokrasi ve özgürlükler mücadelesine yöneliyor.

Bu güzel başlangıcı, çıkışı perçinlemek, duygu ve düşüncelerimizi daha doğrudan paylaşmak, birarada, yüzyüze olmak istiyoruz. Ocak ayı içinde İstanbul'da bir ADIMLAR ÇIKIŞ ŞENLİĞİ düzenleyeceğiz. Katılmanız bize onur verecektir . Eğer uzaktaysanız, gelemiyorsanız, cezaevinde ya da yurtdışındaysanız, göndereceğiniz mesajlarla aramızda olmanızı diliyoruz.

Yer ve tarihi ikinci sayımızda ayrıca bildireceğiz.
Sevgiyle, dostlukla.

Sargın ve kutlu İçin Büyük Kampanya

"İNSANLIK YENİ BİR DÜNYA ARIYOR"

▶ *Mikis Theodorakis: Kutlu ve Sargın'la dünyanın pekçok ülkesinde yürütülen kampanyanın öncüsü.*

Uluslararası demokratik kamuoyunun, TBKP Başkanı *Nihat Sargın* ve Genel Sekreteri *Haydar Kutlu* ile dayanışma girişimleri, çarpıcı boyutlar kazanarak sürüyor. Yunanlı büyük sanatçı *Mikis Theodorakis*'in girişimleriyle bir süre önce başlatılan yeni bir dayanışma kampanyasının ilk sonuçları, İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nin 40.Yılı nedeniyle, Türkiye kamuoyunun ilgisine sunuldu.

Mikis Theodorakis, kampanyanın süreceğini ve dayanışma çağrısının tüm dünyayı dolaştığını da ayrıca belirtiyor.

Fransız yazar *Henry Alleg*, Dünya Barış Konseyi Başkanı *Rames Çandra*, İngiliz sinema oyuncusu *Julie Christie*, Filistinli şair *Mahmud Derviş*, Avusturya eski başkanı *Bruno Kreisky*, Güney Afrika ulusal önderi *Nelson Mandela*'nın eşi *Winnie Mandela*, Brezilyalı mimar *Oscar Niemeyer*, İngiliz yazar *Harold Pinter*, İtalyan film yönetmeni *Ettore Scola*, Yunanlı şair *Yannis Ritsos* ve yazar *Vassili Vassilikos* gibi tanınmış sanatçılar, politikacılar ve bilim adamlarının da aralarında bulunduğu toplam 105 imzalı çağrının tam metni ise, şöyle:

"2000 yılı eşiğinde insanlık yeni bir dünya arıyor.

Açlığa, savaşa, baskıya karşı çıkanların ortak çabalarıyla kurulacak.

Derin bir demokrasi ve özgürlük istemi bu sürece damgasını vuruyor. yor.

Yumuşama koşulları da umut kaynağı oluşturuyor.

Oysa uygarlıkların kavşağında yeralan Türkiye'de insan hakları hâlâ çiğneniyor.

Demokratik bir rejim için gerekli gördükleri legal bir komünist partisi kurma amacıyla ülkelerine dönen Nihat Sargın ve Haydar Kutlu 16 Aralık 1987'den beri hapisteler.

Bu durum insan haklarına ilişkin uluslararası ve Avrupa sözleşmelerine aykırıdır.

Türkiye'deki örgütlenme özgürlüğüne saygı gösterilmeli, Kutlu ve Sargın serbest bırakılmalıdır."□

Avrupa Parlamentosu'nun Dayanışma Kararı

"POLİTİK TUTUKLULAR SERBEST BIRAKILMALI"

Avrupa Parlamentosu Başkanı *Henry Plump* ile Alman Komünist Partisi Rheinland-Westfalen ve Ruhr-Westfalen bölge örgütleri, Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde yargılamaları süren, TBKP Başkanı Nihat Sargın ve Genel Sekreteri Haydar Kutlu'ya birer mesaj göndererek, dayanışma dileklerini ilettiler.

Avrupa Parlamentosu Başkanı Plump'ın gönderdiği mektubu Ankara'ya getiren Danimarkalı parlamenter *Jens Peter Bonde*, "Türkiye'de insan hakları yerleşene kadar, diyalogdan boykota, her tür yöntemi uygulayacağız", dedi. Bilindiği gibi, Kutlu-Sargın davasını izlemek için daha önce de Ankara'ya gelen Jens Peter Bonde, Avrupa Parlamentosu "Gökkuşağı" grubunun etkin üyelerinden biri olarak tanınıyor.

Bonde, Kutlu-Sargın davasının 2 Aralık günü yapılan duruşmasında, polislerin engelleme çabalarını aşarak, Henry Plump'ın mektubunu Nihat Sargın ve Haydar Kutlu'ya iletmeyi başardı.

▶ *Jens Peter Bonde: DGM'deki duruşmaları izlemek için, Ankara'ya iki kez geldi.*

Avrupa Parlamentosu Başkanı Henry Plump, mektubunda, Türkiye'deki insan haklarıyla ilgili sorunları görüşmeleri için Avrupa Topluluğu'nun Ankara'daki bürosuna talimat verildiği anımsatarak, Avrupa Parlamentosu'nun 17 Kasım günü Türkiye'deki politik tutukluların serbest bırakılmasını ve bu konudaki davaların kaldırılmasını isteyen iki ayrı karar suretini de onayladığını bildirdi.

Alman Komünistlerinin Mesajı

Öte yandan, Haydar Kutlu ve Nihat Sargın'a Alman Komünist Partisi Rheinland-Westfalen Bölge Örgütü adına bir dayanışma mesajı gönderen *Heinz Humbach*, Türkiye'deki tüm demokratlarla dayanışmalarını sürdüreceklerini belirterek, şöyle dedi:

"Sizin ve ölen yoldaşımız Behice Boran'ın Türkiye'deki Marksist güçlerin birleşmesinde payı büyüktür. Bu birleşme size, uluslararası komünist ve işçi hareketine ve bizim Marksist dünya görüşümüz çerçevesindeki tüm komünistlerin ortak hareketine güç verdi."

Ruhr-Westfalen Bölgesi Başkanı *Heinz Czymek* ise, Kutlu ve Sargın ile Türkiye'deki tüm demokratların serbest bırakılmasını ve 141, 142 ve 163. maddelerin Türk Ceza Yasası'ndan çıkartılmasını isteyerek, şu görüşleri dile getirdi:

"Federal Almanya'daki komünistler her zaman enternasyonalizmin temsilcisi olmuşlardır. Biz Angela Davis ve Luis Corvalan'ın serbest bırakılması için harekete geçtik. Sizin cesaratinize hayret ediyor ve Nâzım Hikmet'in ülkesinde yasal bir komünist partisi kurma savaşımınızı destekliyoruz."□

Komünist Parti toplumsal bir gereksinimdir

Sadun AREN

Kapitalizm, sınıflı toplumların en gelişmiş biçimi, en son aşamasıdır. Kapitalist toplumlarda siyasal iktidara, tamamen olmasa bile ağırlıklı bir biçimde, sermayedar sınıf egemendir. Bu nedenle kapitalist toplumlarda ülke işleri daha çok sermayedar sınıfın çıkarlarına hizmet edecek biçimde düzenlenir ve yürütülür. Bunun bir sonucu olarak da, bu tür toplumlarda işçi sınıfı ve diğer emekçi sınıfı ve tabakalar, yaşamlarının hemen tüm alanlarında çeşitli ölçülerde ama mutlaka haksızlıklara uğrarlar.

Bir ülkede böyle düzenin yapısından kaynaklanan toplumsal haksızlıkların olması zaten yeterince kötü bir şeydir ama, bundan da kötü olanı, bu haksızlıklara karşı mücadele etme özgürlüğünün yasaklanmış olmasıdır. Bugün ülkemizdeki durum, büyük ölçüde böyledir. Gerçekten, bugün işçi sınıfının ekonomik düzeydeki mücadele örgütü olan sendikası vardır ama, bunların hak arama olanakları büyük ölçüde kısıtlanmıştır. Üstelik işçi sınıfının siyasal düzeydeki mücadele örgütü olan komünist parti tamamen yasaklıdır. Yani diğer bütün sınıflara tanınmış olduğu halde yalnız işçi sınıfına kendi adına siyasal mücadele yapmak özgürlüğü tanınmamıştır. Hiç kuşku yoktur ki, bir süredir ülkemizin ekonomik, sosyal ve siyasal konularda yaşamakta olduğu bunalımın temelinde yatan en önemli neden budur.

İşçi sınıfımızın böylece siyasal mücadele alanından dışlanmış olması, aynı zamanda demokrasimizin de sakat ve güdük kalması demektir. Çünkü biz demokrasiyi, herkesin uğradığı toplumsal haksızlıklara karşı mücadele etme, ya da aynı şey demek olan, kendi çıkarlarını savunma özgürlüğü olarak anlıyor ve tanımlıyoruz. Böyle olunca, komünist partinin yasaklanması, açık bir biçimde, işçi sınıfının ve yandaşlarının demokrasiden dışlanmaları anlamına gelmektedir. Konuya sadece bu açıdan bakılınca bile komünist parti kurulmasının bugün ülkemizin en temel gereksinimlerinden biri olduğu görülür.

İşte bu nedenle, Sayın Cumhurbaşkanı'nın Federal Almanya'ya giderken ülkemizde bir komünist parti kurulabileceğini söylemesi ve hele bunu yurda döndükten sonra daha açık bir biçimde yinelemesi, yalnız marksist sol değil, tüm demokrasiden yana güçler açısından son yılların en önemli olayı olmuştur.

Gerçekten, bir kere, Sayın Cumhurbaşkanı'nın komünist partinin kurulabileceğini söylemesi, komünizmin -eskiden halka tanıtılmak istendiği biçimde- vatan hainliği, ırz ve din düşmanlığı gibi kendiliğinden bir suç ya da kötülük olmadığının, üstelik bunu yapması en az beklenen en üst bir makamdan itiraf edilmesi demektir. Bu durumda 141 ve 142'den açılmış olan davaların yütürülmesinin ve verilmiş olan mahkûmiyetlerin infazının artık pek bir anlamı ve geçerliği kalmamıştır. İnsanların adalet duygularına da sağduyularına da ters düşen bu durumun en kısa zamanda ortadan kaldırılması, toplumsal vicdanın yakıcı bir istemi haline gelmiştir.

141 ve 142'den açılmış olan davaların yürütülmesinin ve verilmiş mahkûmiyetlerin geçerliği kalmamıştır.

İkinci olarak, Sayın Cumhurbaşkanı'nın bu sözleri, 141 ve 142. maddelerin kaldırılmasını çabuklaştırmak konusunda da etkili olacaktır. Çünkü, Sayın Cumhurbaşkanı bu sözleriyle komünist parti kurulması konusunda yansız değil yanlı (kurulması yanlısı) olduğunu da ifade etmiş olmaktadır. Zaten komünizme karşı olan bir kimsenin partisinin kurulmasından yana olmasının, bunda toplumsal açıdan yarar görmesinden başka ne anlamı olabilir? Ayrıca unutmayalım ki, daha önce Sayın Başbakan, bakanların bazıları ve bazı büyük işadamları da aynı doğrultuda sözler söylemişler, yani onlar da komünist parti kurulmasında toplum açısından yarar gördüklerini, kapalı bir biçimde de olsa, ifade etmişlerdir.

Kurulacak bir komünist partinin yakın bir gelecekte iktidar olması olasılığı çok azdır. Ancak böyle bir parti muhalefetteyken de halka çok yararlı hizmetler görebilir. Bunların en önemlisi, şüphesiz, diğer partilerin duyarlı olmadıkları toplumsal haksızlıkların ve diğer sorunların üzerlerine giderek, iktidarları demokrasinin sınırlarını genişletmeye zorlaması ve demokrasinin gerçekten uyanık bekçiliğini yapmasıdır. Ayrıca, bilindiği gibi komünistler sanat, edebiyat, kültür ve genel olarak yaşam biçimi konularında çağın ilerisinde, aydınlık düşüncelerin taşıyıcısıdırlar. İşte parti, bunları tutarlı ve ısrarlı bir biçimde savunarak toplumsal gelişmenin hızını artırmak ve yaşamın kalitesini yükseltmek gibi çok önemli bir toplumsal işlev de görecektir.□

HALKA KARŞI GECEYARISI BASKINI MI?

*Teritoryal savunma ile ilgili yasa tasarısı, Milli Savunma Bakanlığı tarafından hazırlanarak, sonunda geçtiğimiz günlerde Bakanlar Kurulu'na sunuldu. 22 maddeden oluşan tasarının adı da, **"mahalli savunma birlikleri kanun tasarısı"** olarak değiştirildi.*

*Böylelikle, bir anda parladıktan sonra, birdenbire sönüp gitmiş gibi görünen **teritoryal savunma** ve **mahalli savunma birlikleri** tartışması, yeniden gündemimize girdi. Tartışmanın önümüzdeki günlerde gitlikçe yoğunlaşacağı şimdiden söylenebilir.*

Kontrgerilla ve Özel Harp Dairesi uygulamalarını anımsatan, militarizmi ve ordunun toplumdaki rolünü artırmasından kaygı duyulan, ilk kez, önce Milli Güvenlik Kurulu'nda görüşülüp sonra Bakanlar Kurulu'na sunulmasıyla dikkat çeken teritoryal savunma sorununun, 1989 yılının gündeminde, demokrasi savaşımının hedefleri arasında önemli bir yer tutacağı görülüyor.

***Adımlar,** konunun tartışmasını bu sayıda uzmanların görüşlerine sundu. Önümüzdeki sayıda, eski tabii senatör ve emekli subay **Suphi Gürsoytrak** ile araştırmacı-yazar **Tevfik Çavdar**'ın görüşlerine yer vererek, bu önemli tartışmayı sürdüreceğiz.*

Fazıl Hüsnü Dağlarca

KİMİ SAVUNACAK? AMERİKA'YI MI, KENDİNİ Mİ?

• Fazıl Hüsnü Dağlarca: Kuleli Askeri Lisesi ve Harbokulu'nu bitirdi. 1950'de, kıdemli yüzbaşıyken, ordudan ayrıldı. İlk şiir kitabı Çocuk ve Allah 1935 yılında yayımlandı. Bugüne kadar 79 kitabı çıktı.

Ünlü ozan, eski asker *Fazıl Hüsnü Dağlarca,* "Teritoryal savunma" konusunda görüşünü açıklarken, türkçenin büyük bir ustası olarak öncelikle dil yönünden olaya yaklaşıyor ve *"teritoryal"* sözcüğüne şiddetle karşı çıkıyor. *Dağlarca,* öfkesini, ozan duyarlığıyla şöyle dile getiriyor:

"Dilini yitirmiş bir ülke savunulamaz. Hangi Türk, bu sözcüğün anlamını bilir? Önce adını Türkçe koyalım, sonra ne olduğuna bakalım. Bir yurttaş böyle bir çağrı kağıdı alsa şaşar... Kimi savunacak? Amerika'yı mı, kendini mi? Bu ne gülünç şeydir? Böyle bir şeyi ciddiye almaz kimse. 'Efendiler, kendinize gelin' demek gerek bunlara!.."

Gencay Şaylan

TERİTORYAL ORDU

• Gencay Şaylan: TODAİE ve ODTÜ eski öğretim üyesi. Uzmanlık alanı siyaset bilimi. Barış Derneği davasında yargılandı. Cumhuriyet gazetesinde çalışıyor.

Adımlar: Teritoryal savunma sisteminin belirgin özelliklerini nasıl görüyorsunuz?

Şaylan: Ordunun sayısal büyüklüğünü artıracak bir yeni örgütlenmenin, teritoryal ordunun gündeme gelmesi oldukça şaşırtıcı olmuştur. Teritoryal ordu, bugün birçok NATO ülkesinde vardır ve genellikle profesyonel ordu örgütlenmesi ile birbirini tamamlamaktadır. Türkiye'de ise gereksinmesi duyulan husus daha çok asker değil, modern silah ve teknolojidir. Mevcut silahlı kuvvetler örgütlenmesi içinde, teritoryal ordunun temel gereksinme açısından rasyonel bir seçme olup olmadığı çok tartışmalıdır.

Bundan da ötede yakın geçmişteki siyasi olaylar, bir bakıma teritoryal orduya benzer işlev görmesi söz konusu olan Özel Harp Dairesi'nin, 1980 öncesinde ülkücü hareket ile yakın bağlar kurduğu yolundaki tezler yeni oluşum üzerinde kaygılar uyandırmaktadır. Teritoryal ordu kurulurken, eski özel Harp Dairesinin ortadan kalkmayacağı anlaşılmakta ve kaçınılmaz olarak bu iki kuruluşun bir araya, üst üste gelmesi olasılığı gündeme gelmektedir.

Olayın bir de dış boyutundan söz etmek mümkün gözükmektedir. Örneğin yakın gelecekte Amerikan dış politikasına egemen olması gereken düşük yoğunlukta çatışma doktrininin milis güçlerin kullanılması ile ilgili korkutucu senaryoları gündeme getirdiği bilinmektedir. Bilindiği gibi düşük yoğunlukta çatışma doktrini, üçüncü dünya ülkelerinde temsili siyasi rejimleri muhafaza etmek, ancak milis güçlerini kullanarak Amerika tarafından "zararlı" olarak nitelendiren hareket ya da akımları nötralize etmeyi amaçlamaktadır. Günümüz Filipin'leri bu doktrinin uygulama örneğini vermekte, milis güçleri temsili siyasi sistemin varlığına karşı insan hakları örgütlerine, sendikalara ve diğer istenmeyen kuruluşlara karşı şiddeti içeren bir sindirme politikası izlemektedir.

Emin Değer

12 EYLÜL'ÜN PERDE ARKASINDA KONTRGERİLLA VARDIR

Adımlar: Teritoryal savunma birlikleri ile kontrgerilla düşünceleri arasında bir çakışma olduğu söylenebilir mi?

Değer: Enflasyon hayat pahalılığı gibi halkın ağır ve güncel sorunları içinde kıvrandığı günlerde böyle bir kavramın ortaya atılması, o sorunların tartışılmasını önleme amacına yönelik bir çaba olabilir. Ama, bir başka neden de şu: Türkiyemiz içinde bulunduğu koşullar nedeniyle toplumsal bir patlama ile karşı karşıya kalabilir. Böyle bir olay, kurulmak istenen "istikrar" düzeninin altüst olması demektir. 12 Eylül öncesi ülkücü ve komando adı verilen çetelerle denetim altına alınmaya çalışılan sosyal değişim istemleri, bu kez patlama noktasına gelirse, nasıl haber alınacak, nasıl önlenecektir. 12 Mart, kontrgerilla çok tartışıldığı için toplumun tepkisi nedeniyle geri çekilme zorunda kalmıştır. Ama yok olmamıştır. Dahası, 12 Eylül'ün uygulamalarında ve bugünün perde arkasında de kontrgerilla vardır. Ama artık gün yüzüne çıkmalıdır. Ve elbet isim değiştirirek. İşte teritoryal savunma böyle bir düşüncenin eseri olarak ortaya atılmıştır.

800 bin kişilik ordu besleyen bir ülkenin, çağdaş silah araç ve gereçlerle donatılmış bir düşman indirme ya da çıkarma birliğini bu yolla önlenmesi düşünülecek bir olgu dedir. Özel savaş ilkeleri arasında CIA ve kontrgerilla adlı yapıtımda [illegible]

• Emin Değer: Yüksek öğrenimini AÜ. Hukuk Fakültesi'nde, askeri öğrenci olarak tamamladı. 1951'de, yargıç teğmen olarak göreve başladı. İkinci Ordu, 51.Tümen ve Milli Savunma Bakanlığı'nda hukuk müşavirliğinde görev yaptı. 1971'de, yargıç albay rütbesinden emekliye ayrıldı. CIA, Kontrgerilla ve Türkiye, Tanilli Dosyası, Açıklamalı-Notlu Anayasa El Kitabı adlı üç yapıtı var.

verdiğim belgede de açıklandığı gibi, Özel Savaş Eğitimi'nde tek er'e "kendi vatandaşına karşı silah kullanma" öğretilmektedir. Yani tek ere, komando, özel savaş eğitimi gören ere, vatandaşlarından bir kısmına düşman gözüyle bakması öğretilir. Teritoryal savunma da bu düşüncenin yeni uygulamasıdır. Bu yolla ancak emperyalizmin çıkarına hizmet edilir. Bir ülkenin insanları arasına bundan daha ağır bir ikilik sokulamaz.

Yaşar Başaran

SÜREKLİ KUŞKU KAYNAĞI OLACAKTIR

Adımlar: Teritoryal savunma sistemi, birlikte hangi sorunları getirecektir?

Başaran : Ele aldığınız konu güncelliğini kaybetmiş görünse de, bizim merak ve endişemiz sıcaklığını koruyor. Böylesine bir ortamda, oldukça kritik olaylar sonucu edindiğimiz deney birikimine sahip olmasaydık *teritoryal savunma* girişimi bizleri bu kadar ilgilendirmezdi.

Böylesine bir girişimin kendisiyle birlikte, bir yığın kuşku ve sorunu da beraberinde getirmesi doğaldır.

Sayın Devlet Başkanı, "Teritoryal Savunma eskiden de vardı, Avcı Birlikleri olarak", diyor. "İsviçre, Mısır, Yugoslavya, Norveç gibi 20'ye yakın ülkede bu tür birlikler vardır". Nurettin Ersin bu yeküne İsrail'i de katıyor.

Daha başka kimseler de benzer açıklamalarda bulundular. Ama, bunların hiçbiri, bu dönemin seçilmesindeki gerekçeyi açıklamadı ve belki de açıklayamadı. Neden bu zaman? sorusuna, yanıt yok.

Ne var ki, ünlü gazeteci ve yazar

• Yaşar Başaran; Emekli albay

Uğur Mumcu'nun açıklamaları konuyu daha da açarak, kuşkulara, sanrılarında da olsa, yorum yanıt getirdi diyebiliriz. Şimdi bir de onun yazdıklarına bakalım.

Para-Militer.. başlıklı yazısında, "günümüzde Teritoryal Savunma girişimine neden gerek duyuldu?" sorusunun yanıtı üzerinde duruyor. "Kontr..." başlıklı ikinci yazısında ise teritoryal konusunda kuşkuları-na, örnekler vererek açıklık getirmekde.

Bizleri de aynı derecede ilgilendiren bu yazısında ("Kontr...") "Önemli olan" diyor Uğur Mumcu "Gayrinizami harp ile teritoryal savunma arasındaki farkı belirleyebilmektir. Kontrgerilla savaşı, taktikleri gereği bu örgütün emrinde çalışan sivillerle, teritoryal savunma birlikleri"nde görevlendirilecek siviller arasında görev ve yetki bakımından ne gibi benzerlik ve farklar olacaktır? (...) Öngörülen Para-Militer birlikler, bugün olmazsa bile yarın, ya da öbür gün, sosyal gerilimin arttığı dönemlerde, tek yanlı siyasal koşullanmalarla kullanılabilir mi? Ya da, bu birliklerde görev alan siviller yetkilerini siyasal amaçlarla saptırıp bir partinin, ya da bir örgütün silahlı güçleri haline dönüştürülebilir mi?

Evet, ilerici kesimin aklına gelen konu Uğur'un belirli soruların yanıtında düğümlenmektedir.

Bugünkü koşullarda ve bugünkü haliyle Teritoryal Savunma girişiminin, Uğur'un da [illegible] gibi, 12 Mart

Harekâtıyla, 12 Eylül Darbesine çağrışım yapmaması mümkün mü?

Dünyamızın barış çabaları içinde geleceğe dönük önlemlere yöneldiği bir anda, bizim teritoryal savunma girişimi kuşku kaynağı olmaz mı?

Dahası, bir yanda ekonomik çöküntünün baskısı, bir yanda güvenilir kurumlarımızın güvenilir olmaktan çıkma eğilimi bizi, ülkemizin geleceği üzerine tartışmaya girmemizi zorunlu kılmaz mı?

Bu soruların yanıtı elbette bizim teritoryal savunma girişimimiz, günümüz koşullarında, geçmişteki olaylardan edindiğimiz deneyler birikiminin ışığında sürekli kuşku kaynağı olacaktır.

Bir yanda ekonomik çöküntünün baskısı, bir yanda da güvenilir kurumlarımızın, güvenilir olmaktan çıkma eğilimi bizi, ülkemizin geleceği üzerinde açık-seçik ve korkusuzca tartışmaya girmemizi elbette zorunlu kılacaktır. □

Turgut Alpagut

"KARŞI ÖRGÜTLENMEYE YOL AÇAR"

Turgut Alpagut: 1940 yılında silahlı kuvvetlere katıldı. 27 Mayıs, 22 Şubat ve 21 Mayıs hareketlerinde yer aldı. Harbokulu alay komutanlığından emekli oldu.

Adımlar: Teritoryal savunma hangi nedenlerle bir karşı milis gücüne dönüşebilir?

Alpagut: Olası bir savaşta silahlı kuvvetlerin gerisinde "Zone of Intercor" denilen geniş alanlarda, yani yurtiçi derinliğinde yapılacak hava indirmelerine, çıkarmalara, sabotajlara, sızmalara, tacizlere... karşı askeri birliklerin olaya el atmasına kadar direnecek, karşılık verecek, elden geldiği kadar engel olacak şekilde görev yapacak, eli silah tutan vatandaşları hazar zamanından organize etmek normaldir. Zaten bu davranış topyekün savaşın kurallarındandır. Ancak bu örgütün milis örgütüne dönüşmesi ABD'de olduğu gibi iç çatışmalarda ve cezaevi isyanlarında kullanılması herhalde düşünülmemektedir. Teritorial güçlerin iktidarlar ile politikacıların etki alanlarından uzak, güvenilir makamlar denetiminde, topluma güven verecek koşullarda kurulması önemlidir. Partizanca düşünceler doğrultusunda, geçmişte olduğu gibi kuzuyu kurda boğdurmak gibi art niyetlerle ortaya çıkan kuruluşlar ülkeyi anarşinin kucağına atmıştı.

Unutulmaması gereken en önemli şey yanlış doğrultularla kurulacak ve kullanılacak örgütler mutlaka karşı örgütlenmeye yol açar, hele bu örgüt silahlı ve de art niyetliyse. □

"Borç yiğidin kamçısı" diye diye

TÜRKİYE NE HALE GELDİ

Dış borç sorunu ülkemizin önünde duran en önemli sorunlardan biridir. Bu sorunun çözümü için sorumluluk duyan herkesin diyalog ve işbirliği bir gerekliliktir.

DIŞ BORÇLAR

TÜRK GİBİ PARALI!

Ferruh Doğan

Orhan Demirbağ

Bugün ülkenin geleceğinden kaygı duyan geniş çevreler, Türkiye'nin en önemli sorunlarından birinin dış borçlar olduğu konusunda birleşiyorlar. Ülkenin geleceğini ipotek altına alan bu sorunun çözümü için öneriler getiriyorlar. İktidar çevresi ise, dış borçlarımızın 50 milyar dolar sınırını zorlamasını ve borçlanmayı bir erdemmiş gibi göstermeye çalışıyor.

Şu anda yıllık ihracat tutarını -ki açıklamalara göre yaklaşık 10 milyar dolar- aşan bir kısa vadeli borç sözkonusudur. (1987 sonu alınırsa, 12.5 milyar dolar.) Bu, Türkiye'nin dış ticaret açığının ciddi boyutlarda olduğunun ve borçlarını ödeyebilmek için yeni, kısa vadeli borçlanmalara gideceğinin göstergesidir.

Dış borç almayı kişisel bir becerisi ve ANAP hükümetinin Türkiye'ye "itibar kazandırması" diye göstermeye çalışan Başbakan *Turgut Özal*, ülkemizi altından kalkamayacağı bir borç batağına sürüklüyor. Daha şimdiden ülkemizde yaşayan herkesin, bir aylık bebekten 90'lık yaşlıya kadar ayrımsız herkesin uluslararası finans örgütlerine, Batılı devletlere, bankalara, sosyalist ülkelere kişi başına düşen borcu 1000 dolardır.

Aşağıdaki tablolara bir göz atmak bile, ülkemizin nasıl bir borç krizinde olduğunu göstermeye yeter.

Bu tablolar, ülkemizin bir dizi gelişmekte olan ülkeyle birlikde derin bir borç krizinde olduğunu gösteriyor. Latin Amerika ülkelerinden Venezüella, Şili, Arjantin, Meksika ve Brezilya, alacaklılarıyla masaya oturup borçlarını daha uzun vadelere yayma ve hatta faiz oranlarını büyük ölçüde düşürme yönünde adımlar attılar.

Peki bu borç krizinden kurtulmak için Türkiye ne yapmalıdır?

Öncelikle dış borç sorununun, ülkemizin önünde duran önemli sorunlarından biri olduğunu düşünen, bu sorunun çözümü için gerçekçi çözümler üretebilecek çevrelerin diyalog ve işbirliği bir gereklilik olarak beliriyor. Türkiye'nin de Latin Amerika ülkelerinin yaptıkları gibi, benzer koşulları alacaklılarına kabul ettirmesi, uluslararası mali ilişkilerinin bunalıma girmesini önlemek için dış borç ödemelerini yeni bir plana bağlaması ve daha uzun sürelere yayması, yıllık borç taksitlerini ihracat gelirlerinin düşük bir yüzdesiyle sınırlı tutması, herşeyden önce de dış borçların sürekli artmasına olanak vermeyecek bir politika izlemesi gerekiyor. □

TABLO I

Toplam Dış Borcun İhracata Oranı	
Arjantin	% 472
Türkiye	% 419
Venezuella	% 386
Meksika	% 385
Brezilya	% 343
Şili	% 265

Gelismekte olan ülkelerde ortalama oran yüzde 171; borc krizindeki ülkelerde ise, yüzde 309'dur.

TABLO II

Dış Borç Tutarları (1986 sonu)	
Brezilya	110.6 milyar dolar
Meksika	98.3 milyar dolar
Arjantin	49.2 milyar dolar
Venezuella	33.6 milyar dolar
Türkiye	31.2 milyar dolar

TABLO III

Dış Borçlardaki Artış (1980)	
Türkiye	% 106
Arjantin	% 80
Meksika	% 72
Şili	% 71
Brezilya	% 58
Venezuella	% 14

Gelişmekte olan ülkelerde bu oran yüzde 76; borç krizindeki ülkelerde ise, yüzde 65'dir.

TABLO IV

Dış Borç GSYİH Oranına Göre Sıralama	
Şili	% 73.1
Venezuella	67.9
Arjantin	% 67.1
Türkiye	% 54.8
Meksika	% 51.3
Brezilya	% 31.7

Bu oranın ortalaması gelişmekte olan ülkelerde yüzde 39; borç krizindeki ülkelerde ise, yüzde 51.3'dür.

Alternatif üzerine

Tunç Tayanç

Koro sahnede yerini alır; as solistin kimi zaman yanında, fırsat bulursa da onun yerine söylemeye başlar: Alternatif*im* yok/alternatif*in* yok/alternatif*i* yok/alternatif*imiz* yok/alternatif*iniz* yok/alternatif*leri* yok.

Şarkı sözlerinin anlamlı olması gerektiğine ilişkin bir kural yoktur, ama -doğrusu- bu kadar anlamsızlık da fazladır.

İki sözcükten oluşur şarkının tamamı: "Alternatif" ve "yok". Fransızca kökenli bir sözcük olan 'alternatif'in türkçesinin 'seçenek' olduğu, "birbirinin yerini tutan iki şey art arda gelen eşit değerli olanak" anlamına geldiği yazılıdır Türkçe Sözlük'te; Türkçe Sözlük'ten hoşlanmayanlar da yabancı dillerdeki sözcüklere bakarlarsa, kısaca, "*birden çok* şey arasında seçim yapma olanağı" diye tanımlandığını görürler.

Türkçe Sözlük'teki tanıma itibar edersek, böylesine gayrıciddi bir devlet yönetiminin, böylesine el yordamıyla yönetilen bir ekonominin, böylesine duyarsız bir siyasal yapılanmanın alternatifinin olması gerçekten zordur. "Alternatif" ciddi bir şeydir çünkü. Bu bir! Yabancı dildeki sözlüklerdeki tanıma itibar edecek olursak, *birden çok* şey arasında seçim yapma olanağının *gerçekten* sağlandığını *söylemek* de zor, sağlandığında sonuçlara katlanıldığını söylemek de... Bu da iki!

Sondan başlayalım. 25 Eylül 1988'de, ANAP'ın anlamsız inadı sonucu halkoylamasına gidildi. ANAP'ın istediği, yerel seçimlerin zamanından yaklaşık beş ay önce yapılmasıydı. Kabul edilmedi, alternatifi kabul edildi. 29 Kasım 1987'de milletvekili seçimi yapıldı, ANAP yüzde 36 oy aldı. Seçim Yasası'nı değiştiremeseydi, tek başına iktidar hayaldi, ama Seçim Yasası'nı kendi çıkarı doğrultusunda değiştirmişti, TBMM'deki sandalyelerin yüzde 64'ünü alma başarısını (!) göstermiş oldu. 6 Eylül 1987'de bir kısım siyasi yasakların kalkması halkoyuna sunuldu. ANAP siyasi yasakların kalmasını savundu; sonuç tersi oldu, alternatifi kazandı, siyasi yasaklar kalktı. Kısası, *birden çok* şey arasında seçim yapma olanağının sağlandığı her durumda, nesnel olarak kazanan alternatif oldu.

Öte yandan, tanımda yer alan *birden çok* nitelemesine de açıklık getirmek gerekir. Söz gelimi, tekelci burjuvazinin programını uygulamaya hazır iki siyasal parti *bir* mi sayılır, *birden çok* mu? Bir sayılırsa, tekelci burjuvazinin programının alternatifinin olmadığını mı düşünmek gerekir, böyle bir alternatife söz hakkı tanınmadığını mı?

Karışık bir mesele. Gelin biraz düşünelim: Bir olan nedir, birden çok olması için ne gerekir? □

Hükümet tutarsız, dönmek isteyenler kararlı

■ Aydın Şenesen

Londra'yı telefonla aradığımızda Nafiz Bostancı, yeni yıla ilişkin değerlendirmesini anlatıyor:

1989 artık bizlerin yurtdışından yurtiçinde ve üstelik hapiste olanlara kartlar gönderdiğimiz yıllardan biri olmayacak!''

Oysa, 8 politik göçmenin ülkeye dönüşü ve Bostancı'nın da aralarında bulunduğu 5'inin Yeşilköy Havaalanı'ndan geri gönderilişine ilişkin konuşacaktık. Nafiz Bostancı umutlu, yeni yılı ''Dışardan içerdekilere kart gönderilmeyecek yıl'' olarak değerlendiriyor.

Yeşilköy'den geri döndürülenlerden hangisini arayıp ne yaptığını sorsanız alacağınız yanıt aşağı yukarı aynı:

''Konsolosluklara telefon edip, başvurularımıza Türkiye'den bir yanıt gelip gelmediğini sormak, Avrupa Konseyi, Avrupa Parlamentosu, BM İnsan Hakları ve Politik Göçmenler Komisyonu'nu bilgilendirmek, sendika yöneticileriyle, politik parti yöneticileriyle görüşmek, gelişmeleri anlatmak ve yeniden dönüş hazırlığı yapmak...''

Şimdiye kadar Türkiye konsoloslukları dışında tüm girişimlerinden de olumlu sonuçlar almışlar. Örnek mi?.. İşte 15 Aralık günü Avrupa Parlamentosu'nun aldığı yeni karar...

Avrupa Parlamentosu;

1) Türk Hükümetini Bostancı ve diğer göçmenlerin ülkelerine dönerek, kendilerini savunabilmek için haklarında açılmış bulunan davalara katılmalarına izin vermeye çağırır.

2) Türk hükümetini kendi vatandaşlarına karşı tavır almaktan vazgeçmeye çağırır.

3) Parlamento Başkanı'na bu kararı konseylere, komisyonlara, tüm üye ülkelerin hükümetlerine ve Türkiye hükümetine ulaştırmak görevi verir.''

Murat Tokmak'ın ilginç bir saptaması var. ''İkinci kez sürgündeyiz'' diyor. Tokmak, ülkeye sokulmamalarının ülkenin itibarını uluslararası alanda zedelediği inancında. Tokmak, kendilerine yapılan uygulamanın çözüm olmadığını da ısrarla belirtiyor ve ''Uygulama ne olursa olsun, politik göçmenlerin ülkeye dönüşlerinin önünde sürgit engel olunamayacağı iyice bilinmelidir'' diye de ekliyor.

Tokmak'ın sözünü ettiği ''yeni yeni olanaklar'' konusuna, *Demir Özlü*, ''Olayın olumlu yanları var'' diyerek, iki göçmenin serbest bırakılmasına dikkat çekiyor. Özlü, ''İşkence olmamasını da'' olumlu bir yan olarak belirtiyor. Tektaş Ağaoğlu da, serbest bırakılmaları sevindirici bulurken, önemli bir insani boyutun altını çiziyor. Dönenlerden birine uygulanan işkencenin önemini vurgulayarak dikkatlere sunan Ağaoğlu, duyarlılığın sıradanlaşması tehlikesine karşı bir uyarıyı seslendiriyor.

Ülkeye dönüş politik göçmenlerin bulunduğu ülkelerin basını konuyu çok yakından izliyor ve yukarıdaki sıraladığımız değerlendirmeleri hemen hemen aynıyla onlar da yapıyor. İngiltere'de BBC, Nafiz Bostancı ile canlı yayın yaparken, bir başka TV kanalı Halkevi'ne gelip çekim yapıyor. İsveç TV'si *Ekrem Aydın*'la yaptığı söyleşileri yayınlıyor. Federal Almanya'da çok satan WAZ iki gün de konuyu haberleştiriyor.

Stern gibi ünlü dergiler konuya yer veriyor. İlginçtir, kadın dergisi olarak bilinen Brigitte, Türkiyeli politik göçmenleri konuları arasına alıyor. İngiltere ve İsveç'in en çok satan gazetelerinin konuyu önemli bir haber olarak ele aldığını da belirtirken, İsveç'in 600 bin tirajlı Expressen isimli gazetesinin ''İsveç, Türkiye hakkındaki şikayetten vazgeçmekle hata mı etti?'' sorusunu gündeme getirdiğini de unutmadan eklemek gerekiyor. □

Mehmet KARACA

'Türkiye kendini yenilemelidir'

''Pinochet rejimi bile politik göçmenlerin dönüşüne olanak sağladı. Pakistan'da seçimlerden sonra yeni hükümet genel af ilan etti. Güney Kore'de yeni genel af çıkarıldı. AT'nin kapısını çalan Türkiye bu ülkelerden daha mı geri?''

Fransa'da politik göçmen olarak yaşayan TBKP Başkan Yardımcısı Mehmet Karaca, 8 politik göçmenin ülkeye dönüş eylemiyle ilgili ADIMLAR'a şu değerlendirmeyi yaptı:

Bugün politik göçmen veya politik sığınmacı diye nitelenen insanlar ülkeyi kendi özgür iradeleriyle terk etmediler. Özgür iradeleriyle diyorum, çünkü onların önüne -deyim yerindeyse- *Kırk katır mı? Kırk satır mı?* ikilemi kondu.

12 Eylül'den bu yana 8 yıl geçti. Hala demokrasiye döndük, dönmedik tartışması yapıyoruz. Yapmamız da gerekiyor. Üstelik demokrasi *donuk* bir olay da değil. İnsan bilincinin gelişmesi ve bunun toplum içinde yer etmesiyle geliştirilen, ilerletilen bir sistem demokrasi. Ama demokrasilerde kimi kriterler vardır ki *Olmazsa olmaz!* koşulunu oluşturur. Bunun başında da bütün düşüncelerin dile getirilebileceği bir ortamın var olması gelir.

▶ *Mehmet Karaca*

Türkiye'de 12 Eylül'den bıktık diyenler, farklı düşüncelere ve onun etrafında örgütlenmelere özgür yaşama hakkı tanıyacaklar mı, tanımayacaklar mı? 12 Eylül rejimine teslim olmadı, onun uygulamalarına karşı çıktı diye haksızlığa boyun eğmedi diye sürgün yaşamına zorlanan bu insanlara özgürce ülkeye dönüş hakkı tanınacak mı, tanınmayacak mı? Cezaevlerinde insanlar hala politik düşüncelerinden dolayı kalmaya devam edecekler mi, etmeyecekler mi? Bunlar bugün ülkemizde demokrasinin olup olmadığının göstergeleridir.

Türkiye küçülen dünyada kendine yeni çağdaş bir yer edinmek durumundadır. Bu da Avrupadır. Türkiye Avrupa aile birliği içindeki ortak değerleri kendi evinde de geçerli kriterler halinde getirsin ki bu aile birliği içinde yerini onurluca alabilsin. Bugün sadece Avrupa'da değil, dünyanın değişik yerleri de dahil, Türkiye deyince yabancılarda ilk çağrışım işkence, hapisane oluyor. Bir de şimdi buna ülkeye dönmek isteyen politik göçmenlerin sınırdan geri çevrilişi eklendi. Türkiye bu imajı silmek durumundadır. Bunun çözümü de genel aftır. Ceza yasasındaki gerekli değişikliklerdir. Politik göçmenlerin özgürce ülkeye dönme olanaklarının sağlanmasıdır. Bugün Pinochet rejimi bile Şili'de politik göçmenlerin ülkeye dönüşüne olanak sağladı. Pakistan'da seçimlerden sonra yeni hükümet genel af ilan etti. Güney Kore'de yeni genel af çıkarıldı. AT'nin kapısını çalan, Avrupa ailesinin bir üyesi Türkiye bu ülkelerden daha mı geri?

Türkiye şark kurnazlığı ile bunları geçiştiremez. Bunları fazla önemsemeyip, gündeminin son maddelerinde tutamaz. Dünyaya bugün derin damgasını vuran demokratizm ve hümanizmdir. Bunları başa almadan hiç bir sorun çözülemez. Dünyada sistemler arasındaki yumuşama süreci de buna yeni yeni olanaklar açıyor. Türkiye işte bu süreçte kendini yenileyebilmelidir. □

Tektaş AĞAOĞLU

'İşkenceye tahammül sıradanlaşmamalı'

▶ *Tektaş Ağaoğlu*

Politik göçmen olarak İsviçre'de yaşayan tanınmış yazar Tektaş Ağaoğlu,

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 40 yaşını doldurduğu gün 8 politik göçmenin ülkeye dönüşüne ilişkin olarak ADIMLAR'a şu değerlendirmeyi yaptı:

''Bu olay ülkenin ne hale getirilmiş olduğunu bir kere daha gözlere soktu. Keyfilik herşeye hakim. Her durumda yasaların gereği yerine getirildi denilip çıkılıyor işin içinden. Oysa ne yasaya ne hukuka saygı var. Kimin, neye, niçin karar verdiği belli değil. Orman kanunundan da beter bir durum.

Yurda dönen arkadaşlarımızdan ikisinin bir kaç gün içinde serbest kalmış olmaları çok sevindirici bir olgu. Lakin bu arkadaşlardan birine gözaltındayken işkence yapıldığı açıkça belirtildi. Basında da sıradan, alelade bir olguymuş gibi, olaymış gibi sözü edildi geçti.

Siyasi sürgünlerin yurda dönmeleri için Türkiye'de koşulların güllük gülistanlık olması elbette gerekmiyor. Ama, bu gidişle yurda dönüş hakkı, yurda dönüp işkenceden geçme ''hakkı''na dönüşecek neredeyse.

İki kişinin serbest bırakılmalarından duyulan sevinç, içlerinden birinin işkence görmesine gösterilen tepkiden baskın çıktı. Keyfiliğin ve insan haklarını böylesine pervasızca hiçe saymanın bu denli sıradanlaşması, ancak buna tahammülün böylesine sıradanlaşmasındandır.'' □

Ahmet KAÇMAZ

'Hükümetin tutumu cesaretimizi kırmamalı'

"Dönüş hakkımız tüm dünyanın kabul ettiği, en temel ve çok haklı bir haktır. Bu hakkı kullanmak için gerekenleri yerine getirdiğimiz ölçüde hükümet, bütün isteksizliğine rağmen çaresiz kalacaktır."

Olayın en çarpıcı yanı, bugün Türkiye'yi yönetenlerin kavram olarak dahi ''insan haklarıyla'' uzak yakın ilişkileri olmadığını göstermesi. Vatandaşlıktan çıkarma uygulamalarının keyfi ve yurtseverliklerinden kimsenin şüphe etmediği kişilerden intikam almaya yönelik olduğunu bilmeyen yok. Böyle olduğu halde, BM İnsan Hakları Bildirgesi'nin kabulünün 40. yılının tüm dünyada kutlandığı gün, hükümet en temel insan haklarından birisini, kişinin kendi yurdunda yaşama hakkını, yine tüm dünyanın gözü önünde açıkça çiğnedi. Ne kara mizah değil mi?

Ahmet Kaçmaz

Ayrıca haklarında tutuklama kararı olan bu kişilerin, keyfi bir tasarrufla, tutuklanmayıp geri gönderilmeleri, hükümet yetkililerinin asgari hukuk nosyonundan da bihaber olduklarını gösterdi. Daha da önemlisi, kimi hükümet sözcüleri siyasi göçmenlere dönmeleri için çağrılar çıkartırlarken, tutuklanmayı, işkenceyi, hapsi göze alarak yurda dönenlerin yüzgeri edilmeleri, resmi ağızların iki yüzlü tutumunu ele verdi. Açıkça görüldü ki, Özal yönetimi siyasi göçmenlerin dönmelerini istemiyor. Bunu, geri dönenler dışında kalan ve haklarında hiçbir soruşturma bulunmayan kişilere -su işkencesine varana dek- reva görülen muamelelerden de anlamak mümkün. Kısacası mevcut rejimin temsilcileri, bu son dönüş olayı vesilesiyle, dönmek isteyen siyasi göçmenlere, cesaret kırıcı bir gözdağı daha verdiler.

Tabiî hükümet böyle yaptı diye cesaretimizin kırılması hiç gerekmiyor. Geri dönüş hakkımız tüm dünyanın kabul ettiği, en temel ve çok *haklı* bir haktır. Bu hakkı kullanmak için gerekenleri yerine getirdiğimiz ölçüde hükümet, bütün isteksizliğine rağmen çaresiz kalacaktır. Öyleyse şu anda yapılması gereken, siyasi göçmenlerin serbestçe yurda dönmeleri ve ülkede hür bir yurttaş olarak yaşamaları için gerekli ön şartların gerçekleştirilmesidir. Bunun da yolu, mevcut kovuşturma ve cezaları geçersiz kılacak hukukî düzenlemeler yanısıra, soruşturma ve yargılamayı göze alarak dönecek olanlara -ki dönüş meselesinin ağırlığı buradadır- hukuk devleti ilkelerinin uygulanmasıdır. Somutlarsam, polisin devredışına çıkartılması ve soruşturmanın sadece savcı tarafından yapılması, (çünkü dönenler *yakalanmıyor*, kendi iradeleriyle adli makamlara gidiyorlar) davaların tarafsız sivil mahkemelerde görülmesidir. (DGM'leri sivil kabul etmiyorum) Avrupa Konseyi tarafından ''düşünce mahkumu'' olarak adlandırılan ve suçsuz olduğuna inanılan pekçok kişinin yurda dönmesi için bu kadarı kafidir. Şu halde hükümetin böyle bir uygulamaya açıkça ve resmen *evet* demesini sağlamak gerekiyor. Bunun için de başta ülkemiz demokrasi güçleri olmak üzere, Türkiye'de temel insani ve demokratik hakların geçerli olmasını isteyen herkese sorumluluk düşüyor.□

Dursun AKÇAM

'Türkiye komediler ülkesidir'

Dursun Akçam

12 Eylül sonrası yerleştiği Federal Almanya'da politik göçmen olarak yaşayan yazar Dursun Akçam Adımlar'ın sorularını şöyle yanıtladı:

Hocam, ülkeye dönen 8 Politik göçmenden 5'i, yurttaşlıktan çıkarıldığı gerekçesiyle havaalanından geri çevrildi. Bunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

''Ben şimdiye değin ülkeyi soyan vurguncuların, talancıların yurttaşlıktan çıkarıldıklarına tanık olmadım. Haramilerden bir tekinin olsun sınırdan geri çevrildiğini duymadım. Hangi hakla, kimler kimleri yurttaşlıktan çıkarabilirmiş? Buna dağdakinin, bağdakini kovmaya kalkışması denir. Türkiye kimsenin babasının çiftliği değildir. Peki nedir bu insanların suçu? 80 darbesi öncesinde kitle örgütlerinde, işçi sendikalarında yasal, demokratik görevler yapmak, kitlelerin ekonomik ve demokratik taleplerini dile getirmek.

Sizce hükümetin bu olaydaki tutumunu nasıl değerlendirmek gerekir?

''Bu soruyu 3 noktaya dikkat çekerek yanıtlamak isterim:

1) Hükümetin en yetkili ağızları, Başbakan Turgut Özal, özellikle onun en yakın çalışma arkadaşı Adnan Kahveci, zaman zaman verdikleri demeçlerle politik göçmenleri yurda çağırdılar. ''Buyurun gelin!'' dediler. Kendilerine hükümetten yana bir yasak olmadığını söylediler. Ancak mahkemelere karışmayacaklardı.

Bu 8 politik göçmen de ''Öyleyse geliyoruz!'' dediler ve gittiler. Ama, sonuçta üçü tutuklandı, beşi de havaalanından geri çevrildiler.

2) Uzun zamandan beri Türkiye'de demokrasi türküleri söylenir. Ortak Pazar'a girebilmek için bu türküler son zamanlarda daha da yoğunlaştırıldı. Avrupa kamuoyunu oluşturan bazı çevreler bu yalanlara samimi olarak inanmaya başlamışlardı. Biz politik göçmenlere de bıyık altı gülüyorlardı. ''Ülkemize demokrasi geldi. İsterseniz dönebilirsiniz ama. siz dönmek istemiyorsunuz'' demek istiyorlardı. Bu olayı gördükten sonra adamlarda şafak attı.

3) Devlet Başkanı Federal Almanya gezisi arifesinde ''Türkiye'de komünist partisi kurulmalı'' diye demeç verdi. Oysa, öyle bir partinin kuruluş girişimlerinde bulunmak için ülkesine dönen iki genel sekreter hapisteydi. Bu iki yüzlü politika, bu dönüş olayı ile bir kez daha dünya kamuoyunun gözleri önüne yeniden serildi ve demokrasi havarilerinin iplikleri bir kez daha pazara çıktı. Ne var ki, ülkemiz adına yaşanan bu olayları duyuyoruz, görüyoruz; biz yabancı ülkede yabancılara karşı utanıyoruz. Ama, utanması gerekenler utanmıyorlar.''

Hocam, ''Nasıl Bir Türkiye istersiniz?'' diye sorsam, neler söylersiniz?

''Biz ülkemizde insanca ve uygarca bir düzen kurulmasını istiyoruz. İşkencenin son bulduğu, insan haklarına saygı gösterildiği bir ülke olsun istiyoruz. Her türlü düşünce ve inançtan olanlara örgütlenme hakkı istiyoruz. Kısacası biz, heryerde göğsümüzü gere gere övünebileceğimiz çağdaş, demokratik bir Türkiye istiyoruz.

Bülent ULUER

'Düşmana ortak vurmanın yollarını aramalıyız'

"Demokrasi ve sosyalizm mücadelesi hiç bir mücadele biçimi ile sınırlı olmadığı gibi, hiç bir parti ve grubun tek başına yürütüp, başarı elde edemeyeceği kadar zordur."

Fransa'da politik göçmen olarak yaşayan Bülent Uluer, politik göçmenlerin ülkeye dönüşü konusunda ADIMLAR'a şu değerlendirmeyi yaptı:

Ülkesine geri dönmek her politik göçmenin en doğal hakkıdır. Fakat bunun biçimini belirlemek, kişinin savunduğu ideolojik görüşlerle doğru orantılı olmalıdır. Ülkemizde sürdürülmekte olan demokrasi ve sosyalizm mücadelesine katkıda bulunmanın şekli, legal geri dönüşlerle sınırlı değildir. Hiç kimsenin haberi olmadan da bir çok insan ülkeye dönmekte, demokrasi ve sosyalizm mücadelesine katkıda bulunmaktadır.

Hangi biçimde olursa olsun ülkeye dönmüş olan insanlara, ve de cezaevinde ''İnsanlık onuru işkenceyi yenecek'' şiarıyla direnenlere yapılan baskı ve işkenceyi lanetliyorum.

Bülent Uluer

'Yumurta atılan, komünist partisi kurulsun, ama işkence de devam etsin' politikasını deşifre edip, iflas ettirmeliyiz. Bu ülkede daha bir hafta öncesine kadar 2 bine yakın siyasi tutuklu ve onların yakınları açlık grevleri ve ölüm oruçları yaptılar.

Bu da göstermektedir ki, sosyalizm ve demokrasi mücadelesi çok geniş katılımlı bir şekilde sürdürülmelidir. Sadece iki parti sekreterinin adıyla başlayıp biten, dayanışma ve demokrasi mücadelesi bildirilerini doğal karşılamıyorum. Şimdi, bu bildilere yeni dönüp tutuklananlar ilave olacak ise, bunun hiç bir şey ifade etmeyeceğini belirtmek isterim. Çünkü Türkiye'de 8 yıldır hücreler de yaşayan örgüt, parti sekreterleri ve militanları bulunmaktadır.

Sonuç olarak şunu söyleyebilirim ki, demokrasi ve sosyalizm mücadelesi, hiç bir mücadele biçimi ile sınırlı olmadığı gibi, hiç bir parti ve grubun tek başına yürütüp, başarı elde edemeyeceği kadar zordur. O nedenle, hangi vesileyle olursa olsun, eylem birliğini bozucu tüm davranışlardan kaçınarak düşmana ortak vurmanın yollarını aramalıyız.□

Demir ÖZLÜ

'Olumlu yanlar var'

Yurttaşlık hakkı kaybettirilmiş bulunan ve halen İsviç'te yaşayan tanınmış yazar ve hukukçu Demir Özlü, 8 politik göçmenin ülkeye dönüşü, 5'inin ülkeye alınmayışı ve 2'sinin serbest bırakılıp, birinin tutuklanması üzerine ADIMLAR'a şu değerlendirmeyi yaptı:

''Olayın olumlu yanları vardır. Bunlar yurda dönen 3 politik mültecinin işkence görmemeleri ve 2'sinin yasalara uygun olarak serbest bırakılmalarıdır. Nurettin Yalçın'ın da serbest kalması gerekmektedir.

Fakat Türkiye'de işekence temelli olarak kalkmalıdır. Bu dış baskıdan çok, içerde artan duyarlılığın daha da genişlemesine bağlıdır.

Türkiye İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin tamamen içine girmelidir. En başta da düşünce ve düşünceleri açıklama özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü, kişi dokunulmazlığı açısından yurdumun bu çağdaş ŞART'a tam uymasını, hatta uluslararası planda bu temel hakların başını çekmesini elbette dilerim.

Bunun Türkiye'nin gelişmesine de yolaçacağını idrak edemeyen sosyal sınıflar ve siyasal güçler, idrak etmelidirler.

Muhalefet bir haktır. (Aynı ŞART Madde: 28)

Komünist ve sosyalist muhal[illegible] olmaksızın, Türkiye'de ülken[illegible] leceğini hazırlayıcı gerçek bir [illegible] lefetin varlığından söz edilem[illegible]

Liberalizmin de gereği bu[illegible]

"TOPRAĞIMIZ, HALKIMIZ VE HÜKÜMETİMİZ VAR"

Türkiye'nin devletimizi tanıma kararını aceleci bulanlar, her fırsatta zaten ABD ve İsrail'in sözcüsü gibi davranıyorlar. Bu davranışlarının arkasındaki gerçek nedenleri biliyorum. Gerektiğinde belgelerini gösterecek kadar hem de...

Filistin Ulusal Konseyi'nin Cezayir toplantısında alınan devlet ilanı kararından sonra, genç Filistin Devleti'nin ABD ile ilişkileri, devletin kuruluş sorunları, Türkiye'nin tanımasının anlamı ve başka konularda, Filistin Kurtuluş Örgütü Türkiye Temsilcisi Abu Firas ile konuştuk. Arkadaşımız Jülide Gülizar'ın yaptığı söyleşiyi sunuyoruz.

■ **Jülide Gülizar**

Gözleri yarı aralık, uyanmak istemediği bir rüyada gibi konuşuyor:

"O günkü duygularımı anlatabilmek çok zor. Gerçekten, tarihsel anı olacak bir toplantıydı o. Bayrağımızı gönderde dalgalandırırken, Devletimizin ilk duvarının binlerce şehidimizin üzerinde yükseldiğini gözlemledim. Başkaları ne düşünmüştü bilemiyorum ama, bayrağımıza bakarken benim gözlerimde ilk canlanan, 40 yıl önce İsraillilerin öldürdüğü babamdı."

Bağımsız Filistin Devleti'nin ilan edildiği toplantıya katılan, FKÖ'nün Ankara Temsilcisi Abu Firas, o tarihsel toplantıya ilişkin duygularını böyle anlatıyordu. "Peki Yaser Arafat'ın gözlerinde..." demeye kalmadan yanıt geldi:

"Sormadım ama, onun gözlerinde canlanan ilk şeyin ne olduğunu tahmin ediyorum. Arafat çocuklara öylesine önem veren bir insandı ki... Çevresindekiler de herhalde bunu bildiklerinden, bayrağımız dalgalanmaya başladığı an, kendisine bir şehidin yeni doğmuş bebeğini getirdiler. Arafat'ın o anda gözyaşlarını içine akıttığına eminim."

Evet, Yaser Arafat kolları arasındaki bebeğe bakmış bakmış ve "Filistin bu çocukların devleti olacak, biz onlar için çalıştık" demiş.

— Sayın Abu Firas henüz kağıt üzerinde bir devletsiniz. Bu kadar kısa sürede devletinizi 90'a yakın ülkenin tanımış olmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

— "Kağıt üzerinde olsak da biz artık gerçek bir devletiz. Çünkü, devletin üç ana unsuru olan *toprağımız, halkımız ve hükümetimiz* var. Herşeyden önce bizim bir yönetimimiz var. Zaten Cezayir toplantısında bağımsız Filistin Devleti'ni bu üçüncü temele dayanarak ilan ettik. Çok kısa sürede bu kadar çok sayıda devletçe tanınmamız aslında çok şey anlatıyor bize. Bu, iki süper güçten biri olan ABD'ye dünyanın her yanından yükselen protestodur. Bu, ABD'ye, "artık Filistin'e karşı koymaktan vazgeç, uyan" anlamında bir mesajdır. Biz, 90 kadar devletin iki hafta içinde ortaya koyduğu bu tutumu ABD'ye karşı koyma olarak değerlendiriyoruz. Bu, aynı zamanda bir takdir ve Filistin ayaklanmasına bir destektir. Bu sonuç, mücadelemiz karşısında elde ettiğimiz kazanımlardır. Çok bedel ödedik, coook. Bu karşılığı hak etmiştik.

Mücadele, ürünün ekilmesi demektir. Şimdi ektiklerimizi toplamaya başladık. Evet, itiraf etmeliyim ki zaman zaman silaha da çok sarıldık. Keyfimizden, silahı çok sevdiğimizden yapmadık bunu. Ama sorunumuzu dünyaya anlatmak gerekiyordu."

Arafat'ın generalleri. "Arafat çocuklara öylesine önem veren bir insandı ki... Çevresindekiler de herhalde bunu bildiklerinden, bayrağımız dalgalanmaya başladığı an, kendisine bir şehidin yeni doğmuş bebeğini getirdiler..."

Bağımsız Filistin Devleti'nin ABD'yle gelecekteki ilişkileri konusunda pek de iyimser değil Abu Firas. ABD konusunda birçok kötü deneyimler yaşadıklarını söylüyor. 77'lerde Başkan Carter'in Sovyetlerle bir anlaşma yaptığını ve Filistin'in kendi kaderini kendisinin tayin etme hakkından sözettiğini, beş gün sonra ABD'ne gelen İsrail Dışişleri Bakanı Moşe Dayan'la görüştükten sonra anlaşmanın iptal edildiğini anımsatıyor. Ve ekliyor:

"Carter şimdilerde yine Filistinlilerin haklarından sözediyor. Johnson da, Nixon da aynı şeyi yaptılar. Başkanken öyle, Başkanlıktan ayrılınca böyle konuşmayı usul haline getirmişler."

Ama, bu ayın sonlarına doğru yönetimi devralacak Bush'un daha farklı olacağına ilişkin bir umut -nokta kadar da olsa- var içinde. Bush'un gerçekten "deneyimlerin insanı olduğu" kanısında. Şu ana kadar ABD'nin yanlışları hakkında Bush'un birşey söylemediğine dikkati çekiyor ve yeni başkanın olaylara, kendinden öncekilerden daha objektif bakacağına inandığını söylüyor. "Bu bakış yalnız bizim için değil, ABD için de yararlı olur" diyor ve devam ediyor:

"ABD'nin, artık Dünyanın ağası, jandarması olmadığını farketmesi zamanı gelmiştir. Biz ABD'nin düşmanı değiliz. Dost elini uzatanlara Hoş Geldiniz diyoruz."

— Devletinizi kağıt üzerinde yaşama geçirmeniz uzun zaman alacak mı?

— Böyle mücadelelerde yol uzun sürede alınır. Bu noktaya 40 yılda geldik. Örneğin Cezayir 1959'da bağımsızlığını ilan etmişti ama, topraklarında tam bağımsızlığa 62'de kavuştu. Çekoslovakya, Vietnam, birçok Afrika ülkesi de öyle. Önce geçici hükümetlerini kurdular, bağımsız devletlerini daha sonra gerçekleştirdiler. Biz de bir süre bekleyeceğiz. Şunu da söyleyeyim ki, artık üçüncü çeyreğin sonundayız. Son çeyreğe girmek üzereyiz. Mücadele isteklerimiz ve ellerinde taşlarla bağımsızlık mücadelesi veren çocuklarımızla gireceğiz son çeyreğe."

Abu Firas

— Sayın Abu Firas, son çeyreğe girildiğinde bir sıkıntı da birlikte gelecek ve İsrail'le zorunlu, zor bir komşuluk başlayacak. Kırk yıllık bir düşmanlığı dostluğa dönüştürmek nasıl olacak?

— Biz nefretin insanları değiliz. Bir yerde barış isteği varsa, orada nefrete yer yoktur. Barış isteğimizi biz Cezayir'de açıkça deklare ettik. Bu, şartlı bir barış tabii. Karşı tarafın da aynı isteği duyması şart.

— Filistin Devleti'ni İslam ülkeleri arasında Suriye ve İran tanımadı. Dünya kamuoyunda ilerici, antiemperyalist bir ülke olarak tanınan Suriye'nin, Bağımsız Filistin Devleti'nin ilanına karşı çıkışındaki nedenleri anlatır mısınız?

— Suriye, Filistin Devleti'ne "Hoş Geldiniz" dedi. Devletimizi kurduktan kısa bir süre sonra Sayın Bülent Ecevit'in de bulunduğu bir toplantıda Suriye Büyükelçisi -Ecevit'in sorusu üzerine- Filistin Devleti'ni tanıdıklarını söyledi.

— İran'ın tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

— İran Irak'la savaşından bu yana ilginç tutumlar sergiliyor. Bizi tanımasını isterdik, ama çok da önem vermiyoruz buna. Biz İran'a daha en başta, Irak'la savaşı cihad olarak görüyorsa, bu cihadı İsrail'e karşı yapmasını söyledik.

— Ya Sovyetler'in sizi ilk tanıyanlar arasında olması...

— Sovyetler davamızı her zaman desteklediler. Biz kendilerini stratejik müttefikimiz olarak değerlendiriyoruz.

— Gelelim Türkiye'ye... Devletinizi hemen tanıyanlar arasındayız. Bu, sizin için sürpriz oldu mu?

— Bizi tanıyan beşinci ülkesiniz. Ve benim için bu durum hiç de sürpriz olmadı. Çünkü, gerek Hükümetinizle, gerek halkınızla ilişkilerimden vardığım sonuç dolayısıyla bunu bekliyordum. Ve Filistin davasının, matematikteki bazı ortak sayılar gibi, Türkler için her siyasal görüşün birleştiği *ortak payda* olduğunu biliyordum. Türklerin 400 yıl boyunca, Filistin için yüklenmiş olduğu sorumluluğu da gözden uzak tutmuyordum.

— Türkiye'nin tutumunu aceleciIikle suçlayan ve uluslararası sorunlarda karşılaştığımız bazı sıkıntıları bu tutuma bağlayan iç ve dış çevreler var. Bunu nasıl...

— Dışardakileri bırakalım da, içerdekilere bakalım. Bence bu kişilerin davranışını, gerçek Türk davranışı saymamak gerek. Sergiledikleri bu tavır ilk değil. O kişiler her fırsatta zaten ABD'nin ve İsrail'in sözcüsü gibi davranıyorlar. Kendilerine göre gerekçeleri elbette vardır, ama ben bu davranışların arkasındaki gerçek nedenleri biliyorum. Gerektiğinde belgelerini gösterecek kadar hem de.

— Sayın Abu Firas, bağımsızlık ilanı FKÖ'nü Devlete dönüştürdü. Sizin konumunuzda pratikteki değişiklik ne olacak ve ne zaman olacak?

— Türkiye'nin tanıma kararından sonra Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Sayın İnal Batu, Temsilcilik sıfatımın Elçiliğe dönüşeceğini söyledi. Bazı yetkililer hükümet kuruluncaya kadar bekleme gereğinden sözettiler ama hükümet kuruldu bile. Cezayir'de 15 Kasım itibariyle alınan kararda, Yürütme Kurulu'nun hükümet niteliğini taşıdığı ve asıl hükümet kuruluncaya kadar bütün hak ve yetkilere sahip olduğu belirtildi. Elçiliğim konusunda hiçbir sorun yok. Normal prosedürün tamamlanmasını bekliyorum.

— 40 Yıllık mücadelenizde, bağımsızlığa ve son çeyreğe hoşgeldiniz Sayın Firas. □

"FİLİSTİN DİRİLİŞİ SÜRMEKTEDİR"

***B**ağımsız Filistin Devleti'nin ilanından sonra, Adımlar Ankara bürosu Suriye'nin konuyla ilgili tutumunu öğrenmek üzere Ankara Büyükelçiliğini aradı. Büyükelçiliğin gazetemize yaptığı açıklama şöyle:*

"Suriye, siyonist hareketin yaratıldığı günden beri, siyonizmin bütün emellerinin bilincindedir.

Suriye, yıllardır yüzyüze olunan bu siyonist tutkuların, her zaman olduğu gibi şimdi de karşısındadır.

Nil'den Fırat'a kadar işgal edilmiş topraklardaki siyonizmin büyük yayılmacılığı karşısında, sürmekte olan soğuk savaşla birlikte, Arap halkının aktif mukavemeti tarafımızdan bilinmektedir.

Ve bu, baskı altında olan Arapların, baskı ve zulüm altında olanların kurtuluşu için, bir diriliş kavgası olarak sürmektedir. Bu diriliş, İsrail siyonizminin kan, milliyetçilik ve emperyalist öğelerinin egemen bulunduğu, beynini zehir bürümüş siyonist yayılmacılığı ile karşılıklı olarak sürmektedir.

Varlığının nedeni olarak ulaşmak istediği topraklarda emperyal yayılmacılığını son aşamasına götürmek için, bütün askeri varlığıyla didinen İsrail siyonizmi, tüm bu arzu ve emellerini gerçekleştirmede, emperyalistlerin desteğini her zaman görmektedir.

Şimdi siyonizmin karanlık yüzü komple açığa çıkmıştır: Önce Filistin toprakları, ardından Fırat'dan Nil'e. Suriye siyonizmin bu stratejisinin bilincindedir.

Politik konuşmalarında, uluslararası arenada, "Biz varlığımızı tehdit edecek oluşumlara kesinlikle göz yummayız", diyen İsrail, kendi varlığını tehdit etmesi çok uzak bir ülkeyi de işgal etmek istiyor.

Eğer sorun yalnızca İsrail'in varlığı ise, işgallerı neden sürdürüyor. Beyrut'da ne arıyor?

Suriye bunlara karşı ilk günden beri Filistinlilerle birlikte, Filistin için hareket ediyor. Ve...Filistin halkının kendi topraklarında özgürce yaşayabilmesi, Filistinli göçmenlerin kendi topraklarına geri dönebilmesi, bağımsız ve özgür bir Filistin kurulmasıyla mümkündür.

Bu diriliş hareketi ve mukavemet bunun için sürüyor.

İsrail Filistin topraklarından hiçbir bahane öne sürmeksizin çekilmelidir. Sorunun çözümü: "Filistin Filistinlilerindir". Durum böyle olunca, kendi topraklarında devlet kurma hakkı da içinde olmak üzere, tüm ulusal haklarını kullanmalıdır.

Suriye her zaman, uluslararası alanda ve Birleşmiş Milletler'de konuyu gündeme getirmiştir. Tüm varlığıyla, Filistinlilerle birliktedir.

Dirilişin başarılı biçimde aylarca sürmesi ve İsrail'e karşı silahsız Filistin halkının gösterdiği mukavemet, Filistin halkının İsrail siyonizmini alt edeceğini kesinleştirmiştir.

Filistin dirilişi, mücadelenin tüm boyutuyla sürmektedir. Ve süreceğini de İsrail çok iyi bilmelidir.

Ortadoğu'da çözüm, sürgünden vatanadır.□

Hukuk yönünden

BAĞIMSIZ FİLİSTİN DEVLETİ

■ **Prof.Dr. Türkkaya Ataöv**

Bazı çevrelerin olmayacak sandıkları şey oldu ve Filistin Devleti ilân edildi. Şu anda, elli kadar devlet tanıdı; herhalde bu sayı yüzü aşacak.

Böyle bir devlet Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda kurulmalıydı. Yahudilere Filistin'de bir "ulusal yurt" vaad eden Balfour Bildirisi'nin yazıldığı yıl (1917) Filistin nüfusunun yüzde 90'ından biraz fazlası (Müslüman ya da Hıristiyan) Araptı; toprakların da yüzde 2.47'si Yahudilerin elindeydi. İngiliz Manda yönetimi yıllarında (1922-1948) bu topraklar Yahudi göçmenlere açıldı. Başka ülkelerde doğanlar buraya akarak, daha ötesi yerli halkı buradan sürme ve onları türlü yollardan boykotu deneyerek nüfusun bileşimini zorla değiştirmek istediler.

Buna karşı Arap tepkisi 1920'li yıllara değin gider. Son başkaldırma bu uzun protesto zincirinin bugünkü halkasıdır. Bu nedenle, Filistin başkaldırması yalnızca çağdaş bir olay değildir. Amos Elon adlı İsrailli bir yazarın "İsrailliler" diye bir kitabı var. Siyonist liderlerin Araplarının bir çoğunluktan azınlığa düşmeye razı olmayacaklarını akıllarına bile getirmediklerini yazıyor. Ben Gurion Arapları "siyasal yönden namevcut" sayıyordu. Daha ilk gelen göçmenler Araplara ne iş verdiler, ne onların ürünlerini satın aldılar. Dışardan gelen yabancılar turist değillerdi. Çoğunlukla militan Siyonistlerdi. Niyetleri yerlilerin topraklarını ve işlerini alıp onları dışarı çıkarmaktı. Bu durumda Araplar isyanda ve protestoda haklı değiller midir?

1880'lerde "Yahudiler bizim kardeşlerimizdir" diyen Araplar 1890'larda başkent İstanbul'da temsilciler yollayıp Yahudi göçünün durdurulmasını istediler. Osmanlı Meclisi-i Mebusanı'na giren Şukru el-Asali ve Ruhi el-Halidi gibi mebuslar Filistin sorununu sık sık öne sürdüler. 1919'da Kudüs'te ve gene aynı yıl Şam'daki kongrelerde aynı tepkileri gösterdiler. Bunları izleyen Hayfa, Nablus, Jaffa kongreleri de hep böyle oldu. Tüm Arap partiler Filistin bağımsızlığını gündemlerine, programlarına aldılar. İngiliz Manda yönetiminden hep aynı şey talep edildi. Arap sendika liderleri daha çok bu konuyu vurguladı. Uzun Filistin tarihinde kadınlar ilk kez bunun için büyük bir gösteri yaptı. Müslüman Filistinli de bunu istedi, Hıristiyanı da. İşin nereye gittiğini görünce de, nihayet, silâha da sarıldılar.

Filistin'de bir Yahudi devleti kurulmasına giden yolu açan bildiri ve kararlar da Arap haklarını gözardı edememiştir. Örneğin, 1917 tarihli Balfour Bildirisi. Mahsus muğlak yazılmış olan bu açıklama Yahudilere bir "devlet" vermiyor. Oysa, Siyonizm bu açıklamayı ve onu izleyen kararları istediği gibi yorumlamış, Filistin'de giderek ırkçı bir devlet de kurmuştur.

Filistin'i ikiye bölen ve böylece bir Yahudi devletinin kurulmasını öngören ünlü Birleşmiş Milletler Genel Kurulu 181 numaralı (1947) tavsiye kararı aynı zamanda bir Arap devletinin de kurulmasını öngörmektedir. Üstelik, bu iki devlet ekonomik birlikle birbirine bağlanacak, Kudüs uluslararası bir rejimle yönetilecekti. İsrail'i kuran karar bir karşılıklılık sistemi de yaratmaktadır. Filistin'de bugün bir tek devlet var: İsrail. Bu devlet yambaşında bir Filistin devletine başından beri karşıdır. Ancak, uluslararası hukuk ve tüm belgeler bir Yahudi devletinin dayanağı olan 1947 tarihli kararın beraberinde birtakım koşulları da getirmektedir. İsrail Birleşmiş Milletler'e üye olarak kabul edilirken de bu kararların hepsine katılacağına ilişkin garanti de vermiştir. Bir anlamda, üyeliği de bu koşula bağlıdır.

FKÖ ise, Filistin'e ilişkin tüm kararları bir ilke olarak kabul etmektedir. Bu kararlar birbirini desteklemekte, bir bütün oluşturmaktadır. Uluslararası toplum Filistinlileri hem tek tek, hem de ulusal hakları olan bir halk olarak tanımaktadır. Bu halkın FKÖ adında bir meşru temsilcisi, Meclisi, Kabinesi ve yargı sistemi vardır. Andlaşmalar imzalamakta, vergi almaktadır. Toprağı yoksa da, BM'de gözlemci statüsüne sahiptir. Siyonist Örgüt de, toprağı yokken, bir kamu kuruluşu olarak tanınmıştır.

Filistin Devleti bir hakkın teslim edilmesinin doğal sonucudur. Hukuk yönünden, böyle bir devletin kurulması ve tanınması kaçınılmazdır.□

Rejimin demokratikleşmesine doğru

PAKİSTAN'DAKİ SON GELİŞMELER

■ **Mahmut Dikerdem**

Kırk yıldanberi biçimsel bir demokrasi ile askeri yönetim arasında gidip gelen Pakistan devletinin siyasal yaşamında 16 Kasım 1988 seçimleri tarihsel bir dönüm noktası oluşturacak mı? İlk bakışta iyimser olmak için nedenler var: 11 yılda ilk kez sandık başına çağrılan Pakistan halkı tutuculuk yerine değişikliği, kendisine dayatılmak istenen katı bir İslam toplumu modeli yerine çağdaş bir demokratik gelişmeyi yeğlediğini gösterdi. Seçim mücadelesi bir yanda işçiler, köylüler ve aydınlar, öte yanda büyük toprak sahipleriyle Molla'lar arasında geçti. Birinci grubu *Benazir Butto* liderliğindeki Pakistan Halk Partisi, ikincileri ise geçen yıl öldürülen diktatör Ziya Ül Hak'ın adamı *Nevaz Şerif*'in İslam Demokratik İttifakı temsil ediyordu.

Son anda tezgâhlanan bir oyunla seçmenlerin bir bölümünün oy verme hakkından yoksun bırakılmalarına karşın, 16 Kasım seçimlerinin şaşırtıcı biçimde sakin ve olaysız geçmiş olması Pakistan halkının askeri yönetimden kurtulma yolundaki kararlılığının göstergesi oldu. Aynı zamanda bu durum etnik ve dinsel ayrılıklarla çalkalandığı bilinen bir ülkeye uluslararası alanda saygınlık kazandırdı. Genel seçimlerin sonucu ise Benazir Butto önderliğindeki Halk Partisi'nin kesin başarısını tescil etti. Bu başarı, aslında, Pakistan halkının ulusal kimliğini bulma çabalarında bir kilometre taşı sayılabilir. Çünkü kurulduğu gündenberi Pakistan devleti varlığını salt dinsel temellere dayandırmaya çalışmış, yönetime sık sık el koyan askerler de din faktörünü bileviye söndürmüşlerdir. Bunun son örneği Ziya Ül Hak'ın toplumu Ortaçağ karanlıklarına gömülmeye mahkûm eden çağdışı rejimidir.

Ne var ki, Pakistan halkının egemen güçlere karşı kazandığı seçim utkusu ne denli büyükse, sivil yönetimin şimdi karşı karşıya bulunduğu sorunlar da o denli karmaşıktır. Gerçekten, Benazir Butto bir yandan demokratik rejime işlerlik kazandırmak, öte yandan da on yıllık kanlı, acımasız bir askeri diktatoryanın bıraktığı ekonomik ve sosyal mirası temizlemek zorundadır. Yeni hükümet Ziya Ül Hak rejiminden iflas etmiş bir ekonomi, boğazına kadar rüşvet, yolsuzluk ve uyuşturucu kaçakçılığına batmış bir bürokrasiyi devralmıştır.

Bu koşullarda Pakistan Halk Partisi güdümündeki bir hükümetin izleyeceği iç ve dış politika seçenekleri ne olabilir? Başka deyişle ne gibi iç ve dış dengeler Butto hükümetinin politik doğrultusunu belirleyecektir? İçerdeki en büyük sorun yine ordunun tutumudur. Siyasal gözlemciler askerlerin siyaset sahnesinden tümüyle çekilmeye yanaşmayacakları ve sofuklarını Benazir Butto'nun ensesinde duyurmaya devam edecekleri görüşünde birleşiyorlar. Nitekim Bayan Butto'da seçim kampanyası sırasında generalleri karşısına almamaya özen göstermiştir. Ancak yakın bir gelecekte hükümetin devlet bütçesinde arslan payını askerlere bırakmaya razı olamayarak, generallere ters düşeceği kuşkusuzdur. Eğer sivil iktidar Pakistan halkının askeri diktatörlüğü reddedip demokrasiyi seçtiğinin bilinciyle yürekli davranmayı göze alırsa, tarihi misyonunu yerine getirmiş olacaktır. Dış dünyanın da Pakistan'da demokratik rejime şans tanınmasını desteklediği bilinmektedir.

Feridun Ertaşkan

Dış politikaya gelince: Yeni hükümetin gündemindeki ilk sorun Afganistan'daki durumdur. Seçim kampanyasında Benazir Cenevre anlaşmasına bağlı kalacağını vurgulamıştı. Bunun anlamı Sovyet birliklerinin Afganistan'dan tümüyle çekilmesini olanaklı kılacak bir politik çözüme yardımcı olmaktır. Ancak, yıllardır Afganlı mücahitlerle işbirliği halinde bulunan Pakistan'lı şeriatçıların direncini kırabilmek için Vaşington'un desteği gerekmektedir. Benazir'in Amerika'ya soğuk bakmadığı ve Hint alt-kıtasında ABD'nin güvenilir bir bağlaşığı olmayı sürdürmek isteyeceği söylenebilir. ABD bakımından ise Afganistan olaylarına ağ... ığını koymak için askeri diktatorya rejiminden gördüğü olağanüstü kolaylıkları artık sağlayamasa da, bu yüzden Pakistan'da başlatılan demokratik gelişmeyi -hiç olmazsa şimdilik- köstekleme girişiminde bulunmayacağı anlaşılmaktadır. Nitekim Benazir Butto'nun on beş gün gecikme ile başbakanlığa atanması, İslamabad'daki Amerikan büyükelçisinin kendisini evinde ziyaret ederek, bir saat görüşmesinden sonra gerçekleşmiştir. Şimdi akla takılan soru, yeni başbakanın Amerika'ya elini verirken kolunu kaptırıp kaptırmayacağıdır.□

Avrupa: Damar sertliğinden yeniden doğuşa

1992 TELAŞI

■ Niyazi Dalyancı

Batı Avrupa'da 1988 yılı büyüme hızının yüzde 1.75 düzeyine ineceği tahmin ediliyor. Aynı rakam ABD için yüzde 2.5 Japonya için ise yüzde 3.5 dolaylarında gerçekleşecek. Bu ve diğer göstergelerden aldıkları ilhamla, her konuyu basit yakıştırmalara indirgemeyi pek seven Amerika basını, "Euroclerosis", yani "Avrupa damar sertliği" deyimini icad etti. AT üyeleri ise "Eurorönesans-Avrupa yeniden doğuşu" kavramını yerleştirmeye çalışıyorlar. Bu yeniden doğuş kimine göre 1992 yılındaki pazar bütünleşmesi sonrası sürecin adı.

Neden bütünleşme

Ünlü Fransız yazarı Jean-Jacques Serven-Schreiber, yıllar önce, "Eğer tüm Avrupa'yı kapsamı içine alan bir endüstri politikası uygulayamazsak, AT'nin geleceğini ABD saptamaya devam edecek. Eğer Avrupa bugün bu soruya yanıt getiremezse çok geç kalacak ve belki de hiçbir zaman içinde bulunduğu durumdan kurtulamayacak", demişti. Şimdi herkes Serven Scheiber'e hak veriyor. Üstelik, son onbeş yılda Japonya'nın ekonomik saldırıları da, Avrupa endüstrisini ciddi biçimde tehdit eder duruma geldi.

Yapılan hesaplara göre pazar bütünleşmesi sayesinde beş ya da altı yıl içinde 215 ile 319 milyar dolar arasında bir tasarruf sağlanabilecek. Tasarrufu yaratacak anahtar düzenlemeler şunlar: Standartların birbirine uydurulması, sabit giderlerin azaltılması, üretim ve dolaşım süreçlerinde aynı işlemlerin başka başka AT ülkelerinde tekrarlanmaması, sanayi politikasına koordinasyon getirilmesi.

Ayrıca AT'nin bir merkez bankası olacak ve Avrupa Para Birimi (ECU) konvertibl bir para haline dönüşecek. ECU daha şimdiden tüm Batı Avrupa iş çevrelerinin gözdesi halinde. Çoğunluk döviz işlemlerindeki riskleri azalttığı ve istikrar sağladığı için uluslararası ticarette ECU'yu kullanmayı tercih ediyor. Bankalarda ECU hesabı açılabiliyor. Bunun zamanla ABD dolarının yerini alacak bir para birimi olacağı umuluyor.

Gündemde bir de yapacağı işler giçin gerekli tüm yetkilerle donatılmış bir Avrupa hükümetinin kurulması var.

AT'nin ABD ve Japonya karşısındaki konumu

Şu anda varolan yapıların kırılıp yerlerine yenilerinin konması hayli zorlu ve başağrıtıcı bir süreç. En başta bürokratik hareketsizlik var. Bunun yanında değişiklikler ulusal sınırların sağladığı koruyuculuğa sığınmayı tercih edenlerin şiddetli direnişi ile karşı karşıya.

Yanlış hesaplama ve planlamalar, Batı Avrupa'da teknoloji devrimini izlemekte güçlük çeken bir sanayileşme modeli ortaya çıkarmıştır. Şimdi köklü dönüşümler gerekiyor. Örneğin AT 1970'lerdeki ekonomik bunalımları petrol bunalımının bir türevi olarak algılamıştı. Bu yanlışlık nedeniyle petrol bunalımından en çok etkilenen demir çelik, gemi yapımı vb. ağır endüstri sektörlerini ayakta tutabilmek için çok çaba ve para harcandı. Ancak bilim ve teknolojinin ilerlemesi, başka alanlardaki yatırımlara, araştırma ve geliştirmelere bağlıydı. Bir bakıma, ağır sanayinin ayakta tutulması için bilimsel ve teknolojik gelişmeyi temsil eden yatırım alanları gözden çıkarılmış oldu. Yanlışlara başka bir örnek, AT ülkelerinin, mikroelektronik endüstrisini yalnızca bir yan sanayi olarak görmeleri ve aslında bir yan endüstri dalı olan optik sanayini temel sektörlerden birisi olarak kabul etmeleriydi. ABD ve Japonya'daki araştırma sonuçlarına da kulak asılmayınca bugünkü durum ortaya çıktı:

Yarı-iletkenler, entegre devreler ve süper bilgisayar teknolojisi konularında Avrupa ABD ve Japonya'yı yakalamak istiyorsa ileriye doğru büyük bir adım atmak zorunda. Üstelik ABD ile Japonya üçüncü kuşak robotlar, lazer teknolojisi, endüstriyel seramikler, insan yapısı elyaf ve mıknatıslı alaşımlar alanında da önderliği ellerinde tutuyorlar.

Batı Avrupa, ihtiyacı olan yüksek teknoloji ürünlerinin yüzde 40'ını ithal ediyor. ABD'de bu oran yüzde 15, Japonya'da ise yüzde 8. Elektronik endüstrisi en zayıf nokta: Kapitalist dünyanın en büyük 20 elektronik malzeme üreticisinin 10'u Amerikan, 6'sı Japon ve yalnızca dördü Batı Avrupalı. Bilgisayar ve veri dökümantasyonunda uzmanlaşmış beş önder Batı Avrupa firmasının toplam ciroları IBM'nin cirosunun yalnızca yüzde 5'i oranında. Bu rakamlar daha da çarpıcı örneklerle uzatılabilir. Ancak sorun yalnızca teknolojik yarış da değil. Örneğin 17 milyon'a varan işsiz sayısı AT'nun bir başka büyük kamburu.

Bütünleşmenin olanakları ve Türkiye

Avrupa'nın elinde az sayıda olmakla beraber uluslararası ticaret alanında kimileri oldukça etkileyici kartlar var: Atomik güç mühendisliği, parçacık fiziği, uzay ve havacılık teknolojisi, endüstriyel robotlar (üçüncü nesil hariç), süper demiryolculuk, kimya ve eczacılıktaki belirli gelişmeler ve video sistemleri.

Bütünleşme sayesinde gayrı safi hasıla artışı yüzde 7 gibi yüksek bir oranda gerçekleşecek, enflasyon oranı yüzde 4.5, fiyatlar genel düzeyi ise yüzde 10-20 oranında gerileyecek... Bu büyüme 5 milyon kişiye yeni iş imkanı yaratacak.

Bu tartışmaların ortasında bizim konumumuz pek komik kalıyor doğrusu. Yani aslında hiçbir ekonomik ve sosyal gösterge açısından AT ile ABD ve Japonya arasındaki yarışta yerimiz yok. Hatta bu süreçle ilgilenmiyoruz bile.

Avrupa Topluluğu 1992 bütünleşmesinden umduğu sonuçları çıkartabilecek mi? Bu soruya hemen olumlu yanıt vermemiz zor. Ancak inceden inceye hesaplanmış bir süreç gelişiyor ve dünyada en azından yeni bir durum yaratacak. Sosyalist ülkelerde AT arasındaki ilişkilearin yoğunlaşması bunu yeni boyutlar katacak. Türkiye'nin önsüz ve arkasız politikaları ise bu süreçten tümüyle uzak. Kuşkusuz, göstermelik ve günübirlik politikaların yerini tüm ulusal dinamiklerimizin özgürce harekete geçebileceği bir ortam sağlanmadan, çağdaş dünyaya yaklaşmamız söz konusu değil.□

1988 ve Avrupa'da komünistler

ÜÇ ÜLKE, SEÇİMLER VE SOL BİRLİK

■ Aydın Şenesen

1988 yılının Avrupa'daki komünist partiler açısından bir değerlendirmesini yapabilmek için, Fransa ve İsveç'deki seçimlerde alınan sonuçlar ve Yunanistan'da 1989 Temmuz'unda yapılacak seçimler için sol birliğin sağlanmasını ele almak gerekiyor. Bu üç ülkedeki hareketlilik komünist partilerin durumunu da gözler önüne seriyor.

Komünistlerin başarısı

Fransa, bu yıl Cumhurbaşkanlığı ve hemen onun ertesinde de milletvekili seçimlerine sahne oldu. Bilindiği gibi Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ilk turunda FKP adayı *Andrea Lajoinie* yüzde 6.78 oy alarak çekildi. Komünistler ikinci turda, *François Mitterand*'ı desteklerken, yapılan değerlendirme Fransa'da bir sağa kayış olduğu yolundaydı.

Ancak, Milliyetçi Cephe'nin lideri ırkçı *Le Pen*'in yüzde 14.4 oranında oy almasına karşın, FKP'nin yayın organı L'Humanite'nin yazarlarından *François German Robin*, yaptığı değerlendirmede, Başkanlık seçimlerinin özelliğine değiniyor ve 1986 genel seçimleri ile 1988 ara seçimlerinde FKP'nin oylarını karşılaştırarak, "bir başarıdan" söz ediyordu. Robin'e göre, FKP 1986'da yüzde 11.27 olan oy oranını, 1988 ara seçimlerinde yüzde 15.3'e çıkarmıştı. Ancak faşist Le Pen'in oy patlaması diğer bütün göstergeleri bir kenara itmiş, Fransa sağa kayıyor değerlendirmesi ağır masmıştı.

12 Haziran'da yapılan milletvekili seçimlerinde ise, Robin'in başkanlık seçimleri sonrası yaptığı, ancak gürültü arasında fark edilmeyen değerlendirmesi bir gerçek olarak ortaya çıkıyordu. Seçim sisteminde büyük partiler yararına yapılan değişikliklere karşın "silineceği" öne sürülen FKP, 27 komünisti parlamentoya gönderiyordu.

Sosyal demokratlara komünistlerin desteği

İsveç'de 1932 yılından bu yana hükümetlerini sürdüren sosyal demokratlar, 1976 ile 1982 arasındaki yıllar dışında, hep komünistlerin desteğiyle iktidarda bulunuyor. Bu kural bu yıl Eylül ortalarında yapılan seçimde de değişmedi.

Yunanistan solunun 1989 Temmuz'unda yapılacak seçimlerde oy oranını yüzde 28'e çıkartacağı sanılıyor.

Oysa, seçim öncesi yapılan tahminler, Çevreciler'in büyük bir oy patlamasıyla ilk kez parlamentoya gireceği ve bundan en büyük zararı da komünist partisinin göreceği yolundaydı. Gerçi seçimler sonunda Çevreciler altıncı parti olarak parlamentoya girdiler ama, kaybeden komünistler değildi. Tersine, oylarını artırmayı başaran komünist parti (VPK), 21 milletvekiliyle yine sosyal demokratların iktidar ortağı oldu.

Yunanistan'da sol birlik

Yunanistan'da, Avrupa'nın en etkin komünist partilerinden biri olan YKP'nin yanısıra, İç Komünist Parti adıyla, başka bir komünist partisi de bulunuyor. İç Partinin de ikiye ayrıldığı biliniyor. Ancak, bu ayrılığa karşın, Aralık ayı ortasında Yunanistan sol güçlerinin birliği doğrultusunda önemli bir adım atıldı.

1989 Temmuz'unda yapılacak olan genel seçimler ve Avrupa Parlamentosu seçimleri için sol birliğe, İç Parti'nin ikiye ayrılan bir bölümü de katıldı. Yunanistan'da yapılan anketler, solun iktidarı için bir program da oluşturan sol güçler için, yüzde 28'e kadar oy alabileceği tahminlerini yapıyor. Nitekim, Federal Almanya'nın çok satan gazetelerinden Frankfurter Allemagnie, bu birlik haberini duyururken, solun ikinci parti konumuna yükseleceği yorumunu yaptı.

Son seçimlerde yüzde 9.4 YKP'nin yüzde 1.2 İç Parti'nin ve sol birliğe katılan diğer küçük partilerin oy toplamı aritmetik görüntünün çok üstünde bir ilgi odağı oluşturuyor. PASOK'tan hoşnut olmayan büyük bir kitlenin bu sol birliğe sempatiyle baktığı belirtiliyor.□

İngiltere'de en beğenilen lider

Observer gazetesinin yaptığı bir kamuoyu araştırmasına göre, İngiltere halkının yüzde 80'i, Kraliçe'nin, davet edildiği takdirde Moskova'ya gitmesi ve Gorbaçov'la görüşmesi gerektiğini düşünüyor.

Gazetenin yaptığı araştırmaya katılanların yüzde 44'ünün en beğendiği yabancı önderin Sovyetler Birliği Devlet Başkanı ve SBKP Genel Sekreteri Mihail Gorbaçov olduğu anlaşıldı. Yüzde 23 oranıyla ABD Başkanı Ronald Reagan, Hindistan Başkanı Raciv Gandi, F.Almanya Başbakanı Helmut Kohl ve Fransa Cumhurbaşkanı François Mitterand Gorbaçov'u izleyen önderler.

Araştırmada sorulan sorulardan biri de, gelecekte dünya barışına ABD Başkanı George Bush'un mu, yoksa Mihail Gorbaçov'un mu büyük katkıyı yapacağıydı.

Akdeniz barış konferansı Atina'da yapıldı

Atina'da 9-10 Aralık tarihleri arasında "Yabancı Üsler ve Askeri Varlıklara Karşı Akdeniz Konferansı" yapıldı. Yunanistan'daki 50 örgütün ortaklaşa düzenlediği Konferansı hemen hemen tüm Akdeniz ülkelerinin temsilcilerin yanı sıra ABD ve SSCB temsilcileri de katıldılar. Türkiye'yi konferansta Nükleer Savaşa Karşı Hekimler Birliği Genel Sekreteri temsil etti. Konferansta Barış Derneği Genel Başkanı Mahmut Dikerdem'de bir konuşma yaptı.□

"SSCB'nin attığı yeni adım bir fırsattır."

Federal Alman SDP'den yapılan açıklamada; "NATO, SSCB'nin üstünlüğünün kalmasını isterken, kendi üstünlüğüne sıkı sıkıya bağlı kalmaktadır" dedi. Buna örnek olarak da, NATO'nun hava kuvvetlerindeki üstünlüğünü gösterdi. SSCB'nin yeni silahsızlanma girişimine yanıt olarak, NATO'nun çok kısa menzilli füzelerini yarı yarıya azaltabileceği ve böylesi bir adımın batı güvenliğine zarar getirmeyeceğini belirtti.

SDP Başkanı Hane J. Fogell de, çok kısa menzilli füzelerin azaltılmasının batının güvenliğini tehlikeye sokmayacağını ve her iki paktın silahlarının savunmaya yönelik değiştirilmesi sürecin başlatılmasında iyi bir fırsat olduğunu bildirdi.□

ÜÇ AŞAMALI DEMOKRATİK SÜREÇ

Baltık cumhuriyetlerindeki kimi gelişmeler Batı basınında spekülasyon konularından biri oldu.

Mihail Gorbaçov, Kasım ayında Hindistan'a yaptığı ziyaret sırasında, çeşitli ülkelerden gazetecilerin, Estonya'daki sorunlara ilişkin sorularını yanıtladı. Gorbaçov'un yaptığı açıklamaların geniş bir özetini sunuyoruz:

"Ülkenin her yerinde olduğu gibi, Estonya'da da perestroyka (yeniden yapılanma) süreci yol alıyor. Ülkenin çok önemli sorunlarını gündeme getiriyoruz. Bu, hem ekonomi için, hem de başka alanlar, yani politik süreç, bürokrasi ve açıklık için de geçerlidir.

Sovyetler Birliği'nin geleceğine ve birikmiş olan, halklar arası sorunların çözümüne yaklaşımlar konusunda çok yoğun tartışmalar sürüyor. Bu tartışmaların en önemli ve temel konusu, merkez ve cumhuriyetler arasındaki ilişkinin uyum kazanmasıdır.

Bu sorunlarla ilgilenirken en az üç aşamadan geçmemiz gerekiyor:

Şimdi merkez üzerinde çalışmaktayız. Ulus güçlü bir merkeze gereksinim duyuyor, fakat bu merkez önemsiz konularla uğraşmaktan kurtarılmalıdır.

Sonraki aşama, birliği meydana getiren cumhuriyetlerin, otonom bölgelerin ve otonom cumhuriyetlerin statüsünün belirlenmesini kapsayacaktır. Bu sorun çok dikkatli bir çalışma ve nihai kararlar istiyor. Bu nedenle yalnız bu işe dönük bir plenum ayırmayı uygun gördük ve şimdi böyle bir plenuma hazırlanıyoruz. Şu anda sayısız öneri geliyor.

Üçüncü aşamanın konusu, yerel sovyetlerle ya da halk tarafından seçilmiş yönetici konseylerle ilgili olacaktır. Yerel birimlerin kendi kendini yönetimi konusunda bir yasa hazırlanacak. Buna ilişkin olarak, Başbakan Rijkov yoldaş, yakın zaman önce tüm cumhuriyetlerden temsilcileri topladı ve yöresel maliyet muhasebesi tartışıldı.

Estonya'daki yoldaşlar, uzun zamandır, girişimler geliştirmenin başlangıç çalışmalarıyla ilgilenmekteydiler. Bizim de teşvikimizle, tarımsal sanayinin sorunlarını ortaya çıkartan ilk çalışmalar, Gürcistan ve Estonya'da başlatıldı.

Herhalde, Estonya'da üretici güçlerin planlı dağılımı konusunda yanlışlar yapıldığını, bunun yoğun göçlere yol açtığını ve bölgenin yerli nüfusu arasında artan endişelere neden olduğunu kabul etmek gerekir. Bu gelişme, kimi yerde ekolojik durumu da kötüleştirdi.

Demokrasi süreci ve her tür sorun üzerindeki tartışma çerçevesinde, bazı kabul edilemeyecek bakış açıları da bulunuyor. Bunlar yapıcı değildir.

Kimi konular belki basın için uygun, fakat gerçeğe uygun değiller. Her şeyi tartışacağız. Bu tartışmayı tüm birliğin temsilcileriyle yapacağız ve tartışmayı tamamlamadan harekete geçmeyeceğiz.

Tüm çözümleri bulacağımıza inanıyorum. Estonya ya da öbür cumhuriyetleri endişelendiren sorunlar için de, her şeyi dikkatle incelemek zorundayız.

Birçok yapıcı öneri var, fakat bence bazıları yalnızca heyecana, hislere dayanıyor. Bunlara karşı da çeşitli tepkiler oluşuyor.

Fakat demokratik bir süreç yaşıyoruz. Her konuda doğru kararlar alabileceğimizi umuyorum."□

ORTAK EVİMİZ AVRUPA

■ **Haluk Gerger**

Şu sıralar uluslararası politikanın güncel sorunlarından birini Avrupa güvenliği ve yaşlı kıtanın geleceği oluşturuyor. Kuşkusuz, Türkiye'de 'Avrupa' deyince akla Batı Avrupa geliyor, oysa bugün tartışılan gerçek Avrupa, yani Atlantik'ten Urallar'a Avrupa. Konuyu bugünlerde "Ortak Evimiz Avrupa" kavramıyla gündeme getiren Gorbaçov; "Atlantik'ten Urallar'a" sloganıyla bütüncül bir Avrupa anlayışının yaratıcısıysa Charles de Gaulle.

1945'de faşizmden kurtarılan Avrupa savaşın getirdiği çözüntüyle uluslararası politikadaki başat konumunu yitiriyor, hemen arkadan da hasım kamplara bölünüyordu. Soğuk Savaş yıllarındaysa, bu bölünme kurumsallaşıyor, ideolojik, politik, ekonomik farklılıklar, giderek, ortak Avrupa kültür ve tarih mirasının yadsınmasını getiriyordu. Kişiliksizleşen Avrupa, Batı'da ABD'nin, Doğu'da da Sovyetler Birliği'nin ideolojik/askeri uzantısına indirgeniyordu.

Bugün, Avrupa halklarının ortak belleğini oluşturan tarihsel ve kültürel miras yeniden canlanıyor; bir tarihsel/kültürel bütün olarak Avrupalılık bilinci, bölünmüşlüğü aşan bir kalıcılık ve direnç gösteriyor. İşte de Gaulle'nin "Atlantik'ten Urallar'a Avrupa"sından başlayıp Gorbaçov'un "Ortak Evimiz Avrupa" kavramına ulaşan süreç bize gerçek Avrupa tanımını da veriyor: Bu, politik, ideolojik, askeri ya da ekonomik ölçütlere göre oluşan bir tanım değil; ancak tarihsel/kültürel temelde anlamını bulan yeni bir Avrupa kavramında somutlaşıyor. Kendi bölünmüşlüklerini aşarak iç barışını bulan Avrupa'ya da, gelişmiş insan potansiyeli, ekonomik/teknolojik altyapısı ve politik deneyim birikimini harekete geçirerek insanoğlunun acil sorunlarının çözümüne yapıcı katkılarda bulunabilme olanağı veriyor.

Kuşkusuz, bu süreç de çelişkilerle dolu. Politik alanda bir yanda Helsinki ruhunda yeni canlanmalar gözlemlenirken, İkinci Soğuk Savaş'ın gerginlikleri de sürüyor. Askeri alanda, Avrupa'dan orta menzilli füzelerin sökülmesi, konvansiyonel silahlarda Atlantik'ten Urallar'a yeni silahsızlanma görüşmeleri iyimser gelişmeler göstermesi, nükleer ve konvansiyonel silahların modernizasyonunda gündemdeki yerini korumasıyla gölgeleniyor. Ekonomik planda, en son Kohl ile Mitterand'ın Sovyetler Birliği'ne yaptığı geziler, ikili Avrupa Ekonomik Topluluğu ile COMECON arasındaki görüşmeler de çok taraflı ekonomik ilişkilerin gelişmekte olduğunu gösteriyor ama, 1992'de Batı'da "tek pazar"a geçilmesiyle yeni sorunların doğabileceği endişesi canlılığını koruyor. Yine de gelişmeler Atlantik'ten Urallar'a, yeni bir Avrupa'nın ve Avrupa güvenlik anlayışının oluşmakta olduğu yönünde güçlü işaretler veriyor.

Türkiye've gelince; İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana Türkiye bütüncül değil, bölünmüş bir Avrupa anlayışına dayalı politikalar izleyegelmiştir. Bu anlamıyla da Türkiye için aslolan Avrupalı olmak değil, onun sadece bir yarısı, Batı'sı ile bütünleşmek olmuş, bölünmüşlüğü temel alan bu yaklaşım ülkeye Avrupa'nın yarısında ancak ideolojik/askeri bir konum sağlayabilmiştir. Kırk yıldır Türkiye, Avrupa'nın, o da bir bölümü de, kaygan bir politik zemin bulabilmiş, o dünyanın ekonomik bütünleşmesinin kenarında kıyısında bir yer bulabilmiş, kültürel açıdansa dışlanmış, hatta tecrit edilmiştir. Çünkü, Türkiye asıl Avrupa'yı oluşturan tarihsel/kültürel bütün içinde yer almamıştır, o bütünselliği önce kendisi yadsımıştır.

Türkiye, Avrupa'nın Batı yakasında yapay ya da marjinal konumunu sürdürebilir, o dünyanın özellikle Ortadoğu'daki ideolojik/askeri uzantısı rolünü kabul ettiği sürece politik kulübünün ikinci sınıf bir üyesi olarak kalabilir ama, Avrupalılık ufku da ancak böylesi bir darlıkla sınırlı kalır. Oysa, Avrupa uygarlığının tarihsel/kültürel bütünlüğü içindeki *çoğulcu* yapıda ancak Türkiye anlamlı bir yer bulabilir kendisine. Atlantik'ten Urallar'a, içinde Akdeniz'i, Ege'yi, Balkanları'ı, Rum'u, Arnavut'u, Sırp'ı, Hırvat'ı barındıran bir Avrupa'da Anadolu insanına da onurlu bir yer olacaktır kuşkusuz.

Militarist ve antidemokratik bir Türkiye olsa olsa Avrupa'nın bir yarısındaki Ortak Pazar Evi'nin salatalık, marul yetiştirilen bahçesindeki müştemilatta kendisine bir yer bulabilir. Demokratikleşen bir Türkiye ise, çoğulculuğun başat olduğu Atlantik'ten Urallar'a Ortak Avrupa Evi'nde kendi bağımsız konutunun sahibi olabilir. Kuşkusuz, "nasıl bir Avrupa'da nasıl bir Türkiye konumu" sorusunun da yanıtı içerde verilecek demokrasi savaşımının başarısıyla belirlenecektir.

Dünya'da Kültürel Gelişme On yılı (1988-1997)

Yeni bir kültür anlayışına doğru

Birleşmiş Milletler'in çağrısıyla ve UNESCO'nun öncülüğünde, 1988-1997 yılları Dünya'da Kültürel Gelişme On Yılı olarak ilan edildi. Günümüzde barış, gelişme ve yumuşamanın bir bileşeni olan kültürel gelişmenin, 80'li yıllar içinde etkisini düne oranla daha çok gösterdiği düşünülürse, Kültürel Gelişme On Yılı'nın 1988-97 dönemi için ilan edilmesi anlaşılabilir.

UNESCO metinlerinde kültürel gelişme için böyle bir çağrı yapılmasını dayatan gereksinimler, dünyanın yirminci yüzyıl sonunda hâlâ büyük amaçlarla karşı karşıya bulunduğu düşüncesine dayandırılıyor. Kültürel Gelişme On Yılı, bu büyük amaçların çözülmesini hedefliyor. Bunların, gelişmiş Batı ülkeleri, sanayi toplumları ve üçüncü dünya ülkeleri için ayrı ayrı özellikler gösterdiği vurgulanarak, bu sorunların çözümlerine yönelik hedefler getiriliyor.

Kültürel Gelişme On Yılı'nın dört ana doğrultusu var: Gelişmede kültürel boyutun gözönünde bulundurulması, kültürel kimliklerin olumlanması ve zenginleştirilmesi, kültür yaşamına katılımın genişletilmesi ile uluslararası kültürel ilişkilerin geliştirilmesi.

Günümüzde gelişmenin yalnızca teknolojik ilerleme ve ekonomik büyüme olmadığı gerçeğinden yola çıkarak, yeni bir kültür anlayışı tanımlanıyor. Özellikle UNESCO tarafından 1980'li yılların başından beri geliştirilmeye çalışılan bu anlayış, artık kültürü yalnızca klasik anlamında, dar anlamında kültür olarak ele alan anlayış değil. Kültür, bir toplumun, toplumsal grubun karakterini ortaya koyan niteliklerinin bütünlüğü olarak sergilenmeye, tanımlanmaya çalışılıyor. Bu anlamıyla da kültür yalnızca sanat, edebiyat, bilim ve çağımızda iletişimle sınırlı olarak tanımlanmıyor. İlgili toplumun değer yargılarından geleneklerine, yaşam tarzına kadar bir bütünlük içinde ele alınıyor.

Birleşmiş Milletler kararı, bu geniş anlamıyla tanımlanmaya çalışılan kültürün gelişmesi için, tüm devletleri uluslararası kuruluşları hükümetlere bağlı ya da hükümetler dışı tüm örgütleri ve ilgili tüm kişi ve kurumları Kültürel Gelişme On Yılı'nın hedeflerini yaşama geçirmeye çağırıyor. Bunu gerçekleştirebilmek için gerekli düşün, insan, para kaynaklarını, gönüllülük temelinde ve kendi özel durumlarını, önceliklerini, amaçlarını da gözönünde bulundurarak, kullanmayı teşvik ediyor.

İnsanlığın ortak mirası sayılan ülkelerin kültür varlıklarının korunması başta olmak üzere, kültürlerin birbirine yakınlaşması, yeni kültür değerlerinin üretilmesi, insanlığın önüne yeni ufukların açılması doğrultusunda ulusal ve uluslararası pekçok etkinlik, 1988 yılından başlayan on yılın gündeminde.

Oysa ki, Kültürel Gelişme On Yılı'nın ilk yılı biterken konu Türkiye'de yeterince bilinmiyor. On yıllık bir kültürel canlanmanın eşgüdümünü kurabilecek Ulusal Komite'nin oluşturulup oluşturulmadığı belli değil. Adımlar, Dünyada Kültürel Gelişme On Yılı'na, ilk sayısından başlayarak sürekli yer vermeyi amaçlıyor. Bu konuda ilgili kişi ve çevrelerin görüşünü almayı, Türkiye'de kültürel canlanmanın yaratılabilmesi için öneriler getirmeyi, kimi tartışmaların başlatıcısı olmayı istiyor.

İlk sayımızda Kültürel Gelişme On Yılı için Afşar Timuçin, Yüksel Selek ve Uğur Kökden'le yaptığımız geniş kapsamlı bir söyleyişiyi sunuyoruz. □

SOMUT ADIMLARLA, YARATICI KÜLTÜRE

Yüksel Selek: "Dünyanın çok küçüldüğü, insanların birbirine çok yakınlaştığı ama, öte yandan da o kadar yalnızlaştığı bir dünyada yaşıyoruz... Gelişmiş sanayi toplumunda yaratıcılık ölmekte... UNESCO'nun, on yılı ilan ederken gözönünde bulundurduğu bu gerçeklerle, insan ilişkilerinin değişmesi hedefleniyor."

Birleşmiş Milletler tarafından ilan edilen ve UNESCO öncülüğünde gerçekleştirilecek olan Dünya'da Kültürel Gelişme On Yılı ülkemizde yeterince bilinmiyor. Bu çalışmayı koordine edecek yapılar ülkemizde var mı? Bu iş Kültür ve Turizm Bakanlığına mı düşüyor?

Yüksel Selek: Kültürel Gelişme On Yılı'nın ana doğrultularından biri, gelişmede kültürel boyutun gözönüne alınması. Bu bakımdan Türkiye'de gelişme programlarımızı, stratejilerimizi hazırlayan çeşitli resmi kurumlar var. Başbakanlıktan tutun, Devlet Planlama Teşkilatı'na, tüm bakanlıklara kadar bu kurumların herbirinin kültürel boyutu dikkate alarak planlarını ve stratejilerini yapmaları gerekiyor. Bu bakımdan konunun yalnızca Kültür ve Turizm Bakanlığı'nı ilgilendirdiği kanısında değilim. Örneğin UNESCO Milli Komitesi, Türkiye'de bu konuda neler yapıldığı konusunda bilgili olabilir.

Kültürel Gelişme On Yılı'nın ikinci bir ana doğrultusu da, doğrudan doğruya kültür yaşamının teşvik edilmesi, bireysel ve toplu yaratıcılıkların teşvik edilmesi amacını taşıyor. Bu belki doğrudan doğruya Kültür Bakanlığı'nı ilgilendiriyordur. Bu konuda Kültür Bakanı'na ya da bakanlık müsteşarlarına sorular sorulmalıdır.

Kültürel Gelişme On Yılı neden yirminci yüzyılın son on yılı için ilan edildi? Bunun dünyamızın bugün geldiği gelişme boyutu ile bir ilgisi olmalı değil mi?

Uğur Kökden: Son yıllarda dünyada görülen barışa yönelik silahsızlanma çabalarının belirli, somut bir noktaya varmış olması; toplumların evrensel planda ekonomik refah ve kültür alanlarında da yeni arayışlara yönelmesini getirdi. Bu bakımdan on yılın alt yapısının silahsızlanma çabaları olduğunu düşünüyorum. Çünkü silahsızlanma çabaları hem barışçıl ve toplumları birbirine yakınlaştırıcı ortamın yaratılması rolünü oynuyor, hem de silahsızlanmadan doğan fonların kültürel gelişmede kullanılması gibi başka bir yarar daha sağlıyor.

Bu arada on yılın itici gücü rolündeki UNESCO'nun, daha önceki iki çalışmasının da bunda dolaylı bir işlevi olduğunu söylemek istiyorum. Bunlardan biri çok kaynaklı haber üretilmesi girişimidir. Şimdiye kadar nesnel haberin oluşturulmasında belli merkezler rol oynuyordu. Ancak BM'ne bağlı olarak UNESCO'nun girişimleri sonucu çok kaynaklı haber açısından bir takım somut adımlar atıldı. Sözgelimi, üçüncü dünya ülkelerinin kendi aralarında bir haber ajansı oluşturulması projesini söyleyebiliriz. İletişim araçlarının gelişmesi, yaygınlaşması ve etkinleşmesi, kültürler arası yakınlaşmayı sağlayan, bir anlamda sınırları ortadan kaldıran gelişmedir. Uygarlığın ürünlerini çok uzaktaki bir başka ülkenin insanları iletişim araçları aracılığıyla tanıyabiliyor.

Yüksel Selek: Dünyanın çok küçüldüğü, insanların birbirine çok yakınlaştığı ama, öte yandan da o kadar yalnızlaştığı bir dünyada yaşıyoruz. Artık öyle ki toplumda standartlaşma, yeknesaklaşma egemen olmuş durumda. Gelişmiş sanayi toplumunda yaratıcılık ölmekte. Bu gelişmelerin sonucunda insan ilişkileri de giderek mutsuzlaşıyor. İşte UNESCO'nun, on yılı ilan ederken gözönünde bulundurduğu bu gerçeklerle, insan ilişkilerinin değişmesi hedefleniyor. Burada sanki kültür, insanın gitgide yok oluşuna karşı bir panzehir olarak öne çıkarılıyor. Öte yandan bireysel yaratıcılıkların önemi çok kalın vurgularla belirtiliyor.

Kültürel Gelişme On Yılı'ndan sözederken, toplumda kültürü geliştirici güçleri nasıl belirleyebiliriz?

Afşar Timuçin: Kültür bir üst yapı kurumu olduğuna göre, toplumlarda kültürü geliştirici güçler elbette, üst yapı ile ilgili alanlarda çalışan insanlar ve kurumlardır. Yani siyaset, bilim, felsefe ve sanat kurumları kültürün gelişmesinden aynı ölçüde sorumludurlar. En büyük sorumluluk hükümetlere ve kültür üretmekle yükümlü üniversitelere düşüyor, bir de sanat derneklerine düşüyor diyebilirim.

Bu kurumlarda toplu ve bireysel çalışmalar güçlü bir biçimde geliştirilebilirse toplumun kültür kazancı büyük olacaktır. Yalnız şunu da hemen belirtmeli, kimse kimseye kültür ürettiremez. Kültür kendi kendini üretir, üretecektir. Ancak kültürün üretilmesinde katkıda bulunacak insanlar birer ebe gibi doğurtucu çabalar gösterirler. Kimseye büyük roman yazdıramayız, büyük şiir yazdıramayız. Ama büyük roman, büyük şiir olabilmesi için gerekli koşulları yaratabiliriz. Bu koşulların yaratılmasından da büyük ölçüde hükümetler ve üniversiteler sorumludur.

Ulusal ölçekte kültürel gelişmenin sağlanabilmesi için kültür güçleri neler yapabilirler, yapmalıdırlar?

Yüksel Selek: Türkiye kültür güçlerinin, UNESCO'nun himayesinde yürüyen bu on yıla önce sahip çıkmaları gerekiyor. Zaten ülkemizdeki kültür güçleri, sanat dernekleri, sanat insanları vb. çok şey yapıyorlar. Çok canlı, dinamik bir kültür yaşantımız var aslında. Yapılacak şey bütün bu faaliyetleri, on yılın ve UNESCO'nun şemsiyesi altında daha planlı, daha eşgüdümlü ve BM'in olanaklarından da yararlanarak sürdürmeleridir aslında. Çünkü bu on yılın geniş bir eylem programı var ve bunun için de milyonlarca dolar kaynak ayrılmış durumda. Önce eylem programının ve kaynakların neler olduğu araştırılıp öğrenilmeli, sonra da bu projelere katılmalıdırlar kültür güçlerimiz.

Örneğin, dünyanın çeşitli yerlerinde uluslararası konferanslar, kongreler yapılacaktır. Bunlara katılmak kültür yaşamımıza çok şey katacağı gibi, kültür değerlerimizin de uluslararası platformlara taşınmasına yardımcı olacaktır. Türkiye bölgesel toplantılar düzenlemek için öncülük yapmalıdır. Uluslararası konferansların Türkiye'de yapılması için girişimlerde bulunmalıdır.

Afşar Timuçin: Benim bir yakınmam olacak. Etkin bir kültür yaşamı var ama bir eksiğimiz de var. Türk kültür güçleri diyebileceğimiz insanlar, tek tek kültüre kendini adamış insanlar, kültür bireyleri başka kültürlerin tanınması konusunda büyük bir çaba içinde değiller. Bu açıdan dünyaya açılmaya çalışan Türk kültürü, Dünya kültüründen birazcık habersiz gibi görünüyor. Bu tabii bizim gibi, dünya ortamına yeni girmeye hazırlanan bir toplum için son derece zor bir durum. Dünyaya açılmaya çalışıyoruz, yıllardır bunun için uğraşıyoruz ama, dünyanın neresinden tutacağımızı, hangi kültürün, bilginin peşinden gideceğimizi pek bilemiyoruz. Bu bakımdan birçok alanda batı ölçütlerine göre geri oluşumuz, bize kültür düzeyinde pekçok problem çıkarıyor. Bunu da mutlaka belirtmeliyiz ki kültürün peşinde giderken bir takım sıkıntılarımız olduğunu unutmayalım.

Uğur Kökden: Kültürel güçlerden sözederken hükümetler ve üniversitelerden sözettik. Bunlarla Türkiye'nin güncel akışını da hesaba katarak bir başka öğeyi daha katmak gerekiyor. Bu da yerel yönetimlerin kültürel işlevidir. Bildiğiniz gibi yakında yerel seçimler var. Bugün Türkiye'de yedi tane büyük şehir belediyesi vardır. Bu yedi büyükşehir belediyesi Türkiye nüfusunun yarısını, 25 milyonu kapsamaktadır. Bu büyük şehir belediyelerinin kültürel yaşamda kendi büyüklükleriyle orantılı bir katkıları yoktur. Ayrıca böyle bir görevi da sahiplenmemektedirler. Özellikle İstanbul'da, kültürel yapıların korunması, onarılması, kültürel yapıların diğer asalak yapılardan arındırılması ya da genel kültür politikası konusunda yerel yönetimlere büyük görevler düşmektedir.

Ulusal düzeyde yapılacak etkinliklerle, uluslararası düzeyde kültürel yakınlaşmanın sağlanmasında nasıl bir yol izlenebilir?

Uğur Kökden: Türkiye birçok uygarlıkların hem toprakları açısından beşiği olmuş, hem de mirasçısı olmuş bir ülke. Bu zengin kültürlerin evsahibi kimliği ile kendisine düşen pekçok görevi yerine getirebilir. Bu görevlerden bir tanesini yakın geçmişte Anadolu Uygarlıkları Sergisi olarak yaşadık.

Türkçeyi daha önce konuşmuş, şimdi de konuşmakta olan bir takım Türkiye dışı toplummlar bulunmaktadır. Türkçe dili ile ilgili yakın komşularımızla ortaklaşa bir konferansın toplanmasını, örgütlenmesini de burada sayabiliriz. Kimi ülkelerde Türkoloji Enstitüleri var. Türkçe eksenli bir konferans dışa açılmamızı sağlayabileceği gibi, kültürel yakınlaşmanın da sıcak bir örneği olacaktır.

Afşar Timuçin: Türkiye'nin evrensel konularda çeşitli toplantılar düzenlemesi konusunda titiz olması gerekiyor. Bu, genelde çok önemli bir etkinlik. Bu konferanslar için dışardan gelecek uzmanlar hem dünyaya farklı bakışların öğrenilmesini sağlayacaklar, hem de ayrı bir ses, ayrı bir bakış getirerek kültür mayalanmasına önemli katkıda bulunacaklar. Bunun bir örneği geçen yıl İzmir'de düzenlenen Felsefe Kongresidir.

Kültürel Gelişme On Yılı için Türkiye'de bir ulusal komite oluşturulup oluşturulmadığını bilmiyoruz. On Yıl'ın hedeflerinin yaşama geçirilmesi için bu ulusal komite nasıl olmalıdır?

Afşar Timuçin: Bu soruya kısaca cevap vermek zor. Ama, bir takım ölçütler alınabilir. Özellikle kültürden sorumlu tutabileceğimiz kişiler, özel olarak kültürle ilgili kişiler saptanabilir. Geniş çerçeveli bir topluluk oluşturulabilir ki değişik konularda kendilerine görevler verilebilsin. Özellikle üniversitelerin çok büyük katkısı olması gerekir. Az önce yakınıyorum derken şunu da kastediyordum: Türkiye'de yeterince etkin araştırma enstitüleri yoktur. Araştırma enstitüleri olmadığı için bireysel yaratıcılık sınırlı kalıyor. Örneğin halk bilim araştırma enstitüsü, budunbilim araştırma enstitüsü yok. Bunların olmaması kültür insanlarıyla bizim kültürümüz arasına neredeyse duvar çekmektedir. Bir yanda halk kültürü, Türk kültürü var, bir yanda da onu araştırmayan, araştırsak iyi olur diyen kültür insanları var. Bu bana son derece sıkıntılı bir durum gibi görünüyor.

▶ *UNESCO öncülüğünde uygulamaya konulan Kültürel Gelişme On Yılı'nın gerçeklik kazanması için, toplumun kültür güçlerinin yaratıcı katkılarına gereksinim var.*

Afşar Timuçin: "Türkiye'nin evrensel konularda çeşitli toplantılar düzenlemesi konusunda titiz olması gerekiyor. Bu, genelde çok önemli bir etkinlik. Bu konferanslar için dışardan gelecek uzmanlar hem dünyaya farklı bakışların öğrenilmesini sağlayacaklar, hem de ayrı bir ses, ayrı bir bakış getirerek, kültür mayalanmasına önemli katkıda bulunacaklar. Bunun bir örneği geçen yıl İzmir'de düzenlenen Felsefe Kongresi'dir."

Uğur Kökden: Kültürel gelişmede önemli sorumluluk ve görevlerden biri de TBMM'ne düşmektedir. Çünkü TBMM, birçok ülkeyle yapılmış kültür protokollerini öyle örnekler var ki yirmi yılı aşkın süre onaylamamıştır. Buna karşın kültür protokolleri iki yılda bir yinelenmiştir. Buradan şu sonuca ulaşmak istiyorum. Kültür protokollerine gerçek canlılığını kazandıran içerikler verilmeli ve bunun gerekleri yapılmalıdır. Örneğin çeşitli kitaplıklarla Türkçe kitap alışverişi, bilim adamlarının ve müze mensuplarının karşılıklı olarak birbirlerini tanımaları ve birbirlerinden yararlanmaları gibi.

Yüksel Selek: Bütün burda söylenenlere ek olarak bu on yıla kültür dostu parlamenterlerin sahip çıkmaları, siyasi partilerin gündemlerine almaları gerekiyor. Ulusal bir komitenin ulusal ve merkezi olarak, uluslararası planda örgütlenmesine çok önem veriyoruz. Bunsuz olmayacaktır. Bu konuya yalnızca merkezi bir örgütlenmeyle başarılacak bir iş gibi bakmamak gerekir. Kültür, yaşamın bütününü kapsayan bir alan. Bunun için de, meslek odalarından tutun, barolara, sendikalara, her çeşit derneklere kadar hepsinin birer kültürel gelişme komisyonu, çalışma grubu oluşturması gerekiyor. Tabandan bu işe sahip çıkılması, ulusal komitenin çalışmasını da olumlu yönde etkileyecektir.

Toplumun kültürel yaşama katılımının sağlanması ve zenginleştirilebilmesi için neler yapılabilir?

Uğur Kökden: Konunun hukuksal bir soyutu var. Şimdi 1989 yılı Fransız Devrimi'nin 200. yılı oluyor. Öyle bir Türkiye düşünelim ki Fransız Devrimi üzerinden 200 yıla yakın bir zaman geçtiği sırada, o dönemde yazılmış bir kitabın çevirisinden dolayı çevirmenlerine ceza vermekte, onları tutuklamaktadır. Herhalde bu kabil ceza yasalarıyla bu türlü uygulamalarla, bu bakış açısıyla kültürel bir gelişim söz konusu olamaz.

Yüksel Selek: Yaşam pahalılığı insanları temel besinlerini bile almakta zorluyor. Yaşamın ateşten gömlek olduğu bir ekonomik ortamda, insanlar kültür yaşamına nasıl katılacaklar, kültür yaşamından nasıl pay alacaklar. Burada ne yapılabilir? Bir zamanlar tasarruf bonoları vardı. Niye kültürel gelişme bonoları çıkarılmasın? Bu konuda çok yaratıcı olabiliyorlar, KDV'den tutun diğer vergilere kadar. Örneğin bu vergilerin bir bölümü halka kültür bonoları olarak iade edilebilir. Bunlarla kitap alınabilir, tiyatroya, sinemaya gidilebilir. Bu halkın kültür yaşamı için çok önemlidir. Bunun gerçekleşmesi için çalışan siyasi partiler, parlamenterler de halktan çok büyük destek görecek, itibar kazanacaklardır.

Afşar Timuçin: Az önce konuşurken baş sorumluların hükümetler ve üniversiteler olduğunu söyledik. Ama bunların sorumluluklarını her zaman yerine getirdikleri elbette söylenemez. Genellikle hükümetler, özellikle Türkiye'de, belki dünyanın pekçok yerinde demeyelim, kültür sorunlarına biraz şaşı bakarlar. Çünkü kültür dediğimiz etkinliğin arkasından bazı tehlikelerin geleceğini düşünürler. O yüzden devletin elindeki ya da devlete dolaylı olarak bağlı yayın kurumları bir anlamda -zorunlu olarak diyelim onlar açısından- güdümlü kurumlar olurlar. Bu kurumlarda kültür değerlerinin üretilmesinden ya da yayılmasından halkın en alt düzeydeki kültür gereksiniminin karşılanması amaçlanır. Yani basit bir film, tiyatro, komedi seyredip heyecanlanması, düşünmesinden çok eğlenmesi amaçlanır. Televizyonumuza da baktığımızda bundan daha farklı bir eğilim görmüyoruz. Zaman zaman iyi filmler oynamıyor değil, kültür programları konulmuyor değil ama o kültür programlarının eğilimli olarak konulduğunu görüyoruz. Yani kendi dünya görüşünün insanlarını özellikle konuşturmak gibi bir eğilim var. Bu da tabii ki hükümetlerin kültür politikalarının paralelinde gelişen bir tutum oluyor. Dolayısıyla hükümetler kültür paralelinde gelişen bir tutum oluyor. Dolayısıyla hükümetler kültür karşısında tutarsız tutumlarını bırakmadan bu tür geniş kitle iletişim araçlarının sağlıklı biçimde çalışmasının mümkün olacağını, yani özerk olmadan sağlıklı olunacağını sanmıyorum. Bu tutarlılığın sağlanması için hükümetlerin kültüre sağlıklı bakması gerekiyor. □

Yüksel Selek: 1934 yılında Turhal'da doğdu. 1972 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü'nü bitirdi. Bir süre öğretmenlik yaptı. 1975-80 yılları arasında İlerici Kadınlar Derneği yöneticiliği ve Barış Derneği üyesi olarak çalıştı. 1984'den 10 Aralık 1988 yılına kadar F. Almanya'da politik göçmen olarak yaşadı. Yurtdışında bulunduğu süre içinde kadın, barış ve kültür konularında çalışmalar yaptı. 1987-88 yıllarında Türkiye Aydınlarıyla Dayanışma Girişimi Sekreteryası'nda görev aldı.

Uğur Kökden: 1934 yılında Çorum'da doğdu. İTÜ İnşaat Fakültesi'ni bitirdikten sonra, aynı bölümde asistan oldu. 1973-81 yılları arasında çeşitli kamu kuruluşlarında ve özel sektörde görev aldı. İnşaat Mühendisleri Odası'nda yöneticilik yaptı. 1975-78 yılları arasında Politika Gazetesi'nde dış politika yazıları yazdı. Türkiye Barış Derneği Genel Yönetim Kurulu üyeliği yaptı. Yayınlanmış iki kitabı; Türkiye'de Batı Bunalımı ve Tıksıntı Çağı.

Afşar Timuçin: 1939 yılında Akhisar'da doğdu. Yüksek öğrenimini İstanbul Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde okuduktan sonra, Kanada'da tamamladı. Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nde doktorasını verdi. Yayınlanmış kitaplarından bazıları; Ayrılıkta Söylenmemiş Bir Yaz Türküsü (şiir), Yarına Başlamak (roman), Aristoteles Felsefesi (inceleme), Gece Gelen Eski Dost (roman), Gerçekçi Düşüncenin Kaynakları (inceleme).

"NEDİR KIYMETİ İNSANIN ADRESİ YOKSA!"

Filistin yıllardır, bitip-tükenmez bir yaradır yeryüzünde. Acılı halk ve o halkın siyonizm altında ezilişi gelir aklımıza Filistin denince. Mahmud Derviş, bu halkın bir evladıdır. Acıyı, sürgünü bilen, çok küçük yaşlardan Filistin gerçekliğine tanık olan bir ozandır o. Günümüz Filistin şiirinin en önemli adlarından biri olduğu gibi, dünyaca da bilinen bir ozandır.

Mahmud Derviş'in şiirleri daha önce Türkçe'de çeşitli dergi ve seçkilerde yayımlanmıştı. Ama bugüne kadar bir kitap olarak çıkmamıştı. *Ölümü Seviyorlar Benim,* Derviş'in Türkçe'de yayınlanan ilk şiir kitabıdır. Yapıt, Armoni Yayınları arasından geçtiğimiz günlerde yayımlandı. Şiirleri Arapça'dan Lütfullah Bender çevirmiş. Yapıt, ozanın *Evrak el-Zeytun* (Zeytin Yaprakları), *Aşık Min Filistin* (Filistinli Bir Aşık), *Ahir el-Leyl* (Gecenin Sonu), *el-Asafir Temutu fi'l-Celil* (el-Celile'de Ölüyor Kuşlar), *Habibeti Tenhedu Min Nevmiha* (Uykuda Uyanıyor Sevdiğim), *Uhibbek ev La Uhibbek* (Severim ya da Sevmem Seni) adlı şiir kitapları ile "El-Mecelle" ve "el-Yevm el-Sabi" adlı dergilerde yayımlanan şiirlerden derlenmiş küçük ama önemli bir seçki.

Derviş'in şiirleri ağlayan, içine kapanık, umarsız, savunusuz değil; tam tersine saptayıcı, coşkulu, direngen, umutlu bir düşünceyi sergiliyor. Tematik olarak da insanın ve insanın yaşadığı gerçekliği işliyor. Tabii ki, Filistinli insanı önce. Yalın bir söyleyiş biçimini yakalamış (hiç kuşkusuz Türkçe söyleyişe bakarak varıyoruz bu sonuca) Lirik bir şairdir Derviş. Onun şiiri, imgenin gerçekliğinin içinde oluştuğu bir şiirdir. Örneğin şu dizelerdeki gibi:

"Hüzün yıllardır yüreğimizde
Hâlâ varamadık sabaha!
Günlerin istemlerini dizginlediği
Rüzgârın körüklediği bir ateştir hüzün.
Bu rüzgârı nasıl gemlersin?
Ki tek silahın yok
Bir meşru vatanda
Rüzgâr ve ateşle buluşmaktan başka!"

Derviş'in belki üzerinde konuşulacağı en önemli özelliği, onun "Doğu" ya da "Batı" şairi oluşu ikilemi değil, -Hiç kuşkusuz ulusal kimliğini koruyan- çağdaş şiir söylemine denk düşen bir şiire varmış oluşudur. "Uyuyan Park" şiiri bunun güzel bir örneğidir:

"......
Rita uyuyor
Uyuyor
Uyandırıyor düşlerini
— Evlenecek miyiz?
— Evet
— Ne zaman?
— Askerlerin keplerinde
Menekşeler göverdiğinde!
......"

Ölümü Seviyorlar Benim adlı yapıt, ozanın şiirlerinin küçük bir bölümünü kapsıyorsa da, onun şiiri hakkında önemli özellikleri sergiliyor. Dileğimiz, diğer yapıtlarının da Türkçe'ye kazandırılmasıdır.

Şiir seven ya da sevmeyenlere; Filistin ile ya da Filistinli bir ozanla ilgilenecekler ya da ilgilenmeyeceklere alınıp okunması için önerilir.

Mahmud Derviş

1941'de Filistin'in İngilizlerin işgali altındayken Akka yakınlarındaki el-Barva köyünde doğdu. 1948'de köyü İsrail güçlerince yerle bir edilince, ailesiyle birlikte doğduğu toprakları terk ederek Lübnan dağlarına geçmek zorunda kaldı. Çocuk yaşlayken şiir yazmaya başladı. İlk şiirlerinin yayımlandığı dönemde "el-Arz" (Toprak) cephesinde çalışmaya başladı. "El-İttihad" gazetesinin ve "el-Cedid" dergisinin yayın yönetmenliğini yaptı. Üç kere tutuklandı (1961,1965,1967) ve işkence gördü. Gözaltında tutuldu. Baskılar yoğunlaştığından Lübnan'a (1971), daha sonra da Paris'e (1982) gitti.

"......
Nedir kıymeti insanın?
Evet, nedir kıymeti insanın
Adresi yoksa?!"

"......
Kaydet!
Arabım
Adım var yalnız, yoktur soyadım
Bu diyarda
Öfke kazanında yaşayan
En sabırlı insanım.
Zamanın doğuşundan
Daha eskiye
Yılların bilinmesinden
Daha eskiye
Selvilerden, zeytinlerden
Daha eskiye uzanmıştır köklerim.
Karasaban süren bir ailedendir babam
Soylu efendilerden değil!
Ve dedem bir çiftçiydi
Ne nesebi belliydi ne şeceresi
Kitap okumadan önce
Güneşin yükselişini öğretirdi bana!
Evim
Bir koruyucu kulübesi
Dallardan ve kamışlardan.
Rahatlattı mı seni
Bu durumum?
Adım var yalnız, yoktur soyadım.
......"

("Kimlik Kartı" Adlı şiirinden)

ÇAĞDAŞ HELEN TARİHİNE BAKIŞ

Nikos Svoronos
Çeviren: Panayot Abacı
Belge Yayınları

Yunanistan'ın önemli tarihçilerinden Svoronos'un Türkçeye çevrilen ikinci kitabı. Yunanistan'ın 1900'lere kadar olan döneminin kısa bir tarihi. Ancak sonunda yakın dönemi ele alan bir bölümle de bugüne bağlanmış bir tarih.

Kitapta Yunanistan'ın tarihine ilişkin önemli hemen tüm bilgileri bulmak olası. Böylelikle, "uzak komşularımızdan" birisi olan Yunanistan'ı okur daha yakından tanımak olanağını elde ediyor.

TÜRKİYE TARİHİ, OSMANLI DEVLETİ (3. CİLT)

Yayın Yönetmeni: Sina Akşin
Cem Yayınevi

Türkiye Tarihi, dört ciltlik bir çalışma olarak planlanmış ve ilk iki ciltte, Osmanlı devleti öncesi Türkler, 1600'e kadar Osmanlı dönemi ele alınmıştı. Üçüncü cild 1600'den 1908 devrimine kadar olan dönemi işliyor.

Kitap, Sina Akşin'in yayın yönetmenliğinde bir bilim adamları topluluğunca hazırlanıyor. Önemi, Türkiye tarihine ilişkin, resmi tarih dışında çok az çalışma yapılmasından geliyor.

BEN DE HALİMCE BEDREDDİNEM

Radi Fiş
Çeviren: Mazlum Bayhan
Yön Yayınları

Radi Fiş, "Nazım'ın Çilesi"yle Türkiye'de tanınan ve sevilen bir yazar. İşte Nazım'ın Çilesi"nin tadı damaklarında kalan okurlara, aynı güzellikle bir kitabı daha: Ben de Halimce Bedreddinem.

Şeyh Bedreddin, feodal çağın en önemli ayaklanmalarından birisinin önderi, önemli bir islam bilgini. Kitap Bedreddin'in yaşamı çevresinde, dönemi insanları, toplumları, ekonomiyi işliyor, isyanın örülmesini anlatıyor. Ama bu yalnızca bir yanı. Diğer özelliği de, bu dönemi anlatırken, islamiyeti, onun akımlarını; tartışmalar, uzun söyleşiler içinde okura vermesi. Bu yanıyla, bir anlamda islamiyeti ve akımlarını da aktarmış oluyor.

SANDRO DAYI

Sandro Dayı
Fazıl İskender
Çeviren: Mehmet Özgül
Cem Yayınevi

Fazıl İskender'in, Sovyetler Birliği'nin özerk cumhuriyetlerinden Abhaz (Abaza)'nın en büyük yazarının Türkçe'de ilk kitabı.

Roman, Sandro Dayı'nın yaşamının çevresinde, Abhaz ülkesinin bir dönemini, 1930-40'lı yıllarını anlatıyor. Kısacası Stalin dönemini tartışan bir roman daha.

TELEVİZYONDA DA İZLENECEK PROGRAMLAR VAR

■ **Nurzy Keçeci**

Televizyonun yeni yayın döneminin en çok ilgi toplayan programlarının başında ikinci kanalın "İyi Akşamlar"ı geliyor. TV1'in popüler kültüre yönelik programlarına karşın, TV2 yeni yayın döneminde sanat ve kültür ağırlıklı programlar yapıyor. TV1 daha geniş bir izleyiciye sahipken, TV2'yi izleyebilenler oldukça sınırlı. TV1'i izleyenlerin yüzde 60'ını ancak oluşturuyorlar.

"İyi Akşamlar" programını izlerken, insanın TRT Televizyonunun izlediğine inanası gelmiyor. Programda bir yerde sergiler sunuluyor, kitaplardan sözediliyor, insan haklarının önemi vurgulanıyor, kültür süzleşmeye doğru yönelmiş TRT'ye karşın, kültürel etkinlikler özendiriliyor, kültüre nesnel ölçütlerle yaklaşılmaya çalışılıyor. Bu, yıllardır pek alışık olmadığımız bir anlayış. Üstelik sunuş biçimi de, TRT anlayışına pek uymuyor doğrusu. Yalın, akıcı ve yalnışsız.

TRT'nin solculara, sosyalistlere kapalı olduğu açık. Sözünü ettiğimiz kişiler değil, düşünce biçimi. İşte, dünyada olduğu gibi Türkiye'de de edebiyatta, sanatta, kültürde birçok uygulayıcısı olan toplumcu gerçekçi düşüncenin kendisi yok. Eh bu olmayınca da "İyi Akşamlar", yarım kalıyor.

Biz yine de bu programı severek izliyor ve gerçekleştirenleri kutluyoruz. Dileyelim ki, TRT yönetimi yeni yılda bu programın yatağını başka yöne çevirmesin. Son günlerde günlük basında, TV2'de yeralan diğer kültür sanat programlarının, örneğin "Kitaplar", "Sergiler" gibi programların kaldırılarak "İyi Akşamlar" içinde yeralacağına ilişkin haberler çıktı. Ancak nedenlerini henüz bilmiyoruz.

Böyle bir durumda herhalde "İyi Akşamlar"ın yayın süresinin uzatılması düşünülüyor. 19.15-20.00 arası olan yayın saatinin de, çalışan insanların izlemesi açısından uygun olmayışı olduğu düşünülürse, daha yaygın izlenebilecek bir saate alınabilir.

▶ *İyi Akşamlar'ın yapım ekibi. Ayaktakiler (soldan sağa) Gürol Gökte, Tarcan Gönenç, İskender Sargılı, Namık Kasapbaşoğlu, programın sunucuları (oturanlar) Lale Dilligil ve Çetin Çeki.*

MERHABA

Radyo ve televizyon, kitleler için bugün her zamankinden daha büyük önem ve değer kazanmış durumda. Gerek haberleşme, gerek eğitim, kültür, gerekse bir eğlence aracı olarak bu iki aygıt, günümüzde yaşamımızla daha iç-içe. İktidarlar Radyo'nun, ardından da Televizyon'un ne yaman bir propaganda aracı olduğunu keşfettikleri andan başlayarak, onları hep kendi tekellerine almanın yollarını arar, muhalefetler bu tutuma karşı çıkarken, toplumumuz da daha çok öğrenme, bilme gereksinimini duymaya başladı. Bugün artık Radyo da Televizyon da halkımızın daha sıkı denetimi altında. İnsanlarımız bu denetimi çeşitli yollarla sürdürüyor. Ve bugün gazeteler, dergiler için bir Radyo-Televizyon Sayfası, hiç değilse köşesi açmak, kaçınılmaz bir zorunluluk.

Adımlar'ın da böyle bir sayfası olacak. Bu sayfada sizlere Radyo'dan, Televizyon'dan haberler vermeye, olumlu ve olumsuz uygulamaları duyurmaya çalışacağız. Haberleri, haber programlarını, eğitim, kültür ve eğlence programlarını irdeleyip eleştireceğiz. Sayfamızda zaman zaman TRT yetkilileriyle konuşmalar yer alacak. Bugün çeşitli nedenlerle TRT dışında bulunan eski TRT'cilerin değerlendirmelerine de yer vereceğiz. Radyo ve Televizyon'un eski uygulamalarından örnekler verip onları bugünkü uygulamalarla karşılaştırmaya çalışacağız.

Amacımız sizlere bilgilendirici, düşündürücü ve eğlendirici bir sayfa sunmak. Bunun için sizin de katkılarınızı bekliyoruz.

ADIMLAR

RADYO YAYINLARI DAHA ÇOK İLGİ ÇEKİYOR

Ekim ayından bu yana Türkiye Radyoları'nda yeni bir program uygulaması başladı. Canlı yayınlanan kuşak programları. Uzun yıllar boyunca kalıplaşan ve artık dinleyici gereksinimlerine yanıt veremez duruma gelen Radyo programların daha başka içerik ve sunuşla gerçekleştirmek için, Radyo'ya işlevsel bir iletişim aracı olarak kullanmak amacıyla Radyo yöneticileri kolları sıvadılar. Önce tüm Radyo'lardan gelen program yapımcıları ve sunucular için yoğun eğitim kursları düzenlendi. Bu kurslarda konunun uzmanları, daha dinamik, daha işlevsel bir Radyo için gerekli bilgileri verdiler. Kurs sonunda görev yerlerine dönen yapımcı ve sunucular, Ekim ayına kadar uygulama çalışmalarını yaptılar.

Ve 3 Ekim 1988 günü saat sabahın 07.00'sinde, Türkiye Radyoları, dinleyicilerinin kulaklarına yeni bir biçimde seslendiler.

Bu uygulama için dinleyiciler neler dediler?

Önce, Radyo'nun en sürekli dinleyicileri olan şoförlere sorduk. TIR şoförü *Osman Kırbaşlı*, uzun yollarda, canlı bir Radyo yayınının kendilerini daha dikkatli, daha uyanık tuttuğunu belirterek, "Ah, bir de türkülere daha çok yer verseler", dedi. Şehirlerarası yolcu otobüsü şoförü *Fevzi Demirbüken*, kaset çalmaları durumunda ayrı zevklerdeki yolcuların şikayetleriyle karşılaştıklarını, Radyo'nun bu yakınmaları ortadan kaldırdığını ve uzun yollarda tek arkadaşları olduğunu anlattı. Ve yine uygulamada en çok, trafik konusunda uyarıcı bilgiler verilmesinden hoşlandığını söyledi. Taksi şoförü Kâmil Tufanlı ise şöyle konuştu:

"Günde üç defa Ankara, İstanbul ve İzmir'deki trafik durumunun verilmesi çok güzel, çok faydalı. Kapalı ve açık yolların, kapalı yollarda geçişin nereden verildiğinin duyurulması, şoför, sürücü ve yayaların uyarılması çok güzel bir uygulama."

Ve diğerleri:

— *Fidan-Civan kardeşler* (Lise öğrencileri):

"Belki genç olduğumuz için, sunuşlardaki dinamizmden hoşlanıyoruz."

— *Sahibah Güler* (Ev kadını):

"Pekçok aydınlatıcı, uyarıcı bilgiler var. Bunları TV'de de bulmak mümkün ama, mutfakta iş yaparken veya çamaşır yıkarken, ütü yaparken TV seyredemiyorsun."

— *Ahmet Palancı* (Öğrenci):

"Yeni uygulamada, Radyo programlarında belli-belirsiz habercilik de yapılıyor."

— *Mahmut Tali Öngören* (Eski TRT'ci):

"Fazla dinleyemedim, ama dinlediğim kadarıyla söylersem, tam oturmamış gibi. Fikir olarak çok iyi. TV'nin rekabeti karşısında Radyo'yu dinlenebilir hale getirmek için başvurulması gereken yollardan biri bu. Halkla daha çok konuşmak, konuşanları ya anında, ya da çok kısa sürede yayınlamak gerekiyor. Programlara güncel olanı katmak da gerekiyor ama, sanırım bazı engeller nedeniyle programcılar bunu yapamıyor. Programlara haberciliği de eklemek şart. Ama bu da, güncel olana daha çok yönelmek demektir ki yapılamıyor. Yine de haber niteliğindeki olaylar değerlendirilebilir. Yeni uygulama için daha baştan bir karamsarlık havası yaymaya çalışmıyorum ve giderek oturacağı, daha iyi olacağı yolundaki umudumu koruyorum."

Mahmut Tali Öngören: "Haberciliği de eklemek şart."

GÖZDEN KAÇIRILAN GERÇEKLER

TRT'de değişen yalnızca yayınların "vitrini"dir.

■ **Aslan Alp**

İki siyasal parti, MÇP ve DYP ile ülkemizdeki kimi gerici çevrelelerin TRT bardağında yarattıkları fırtına, son bir yıl içinde Kurum'un yayın-yönetim kademelerine atanan sınırlı sayıda kişinin siyasal eğilimleri -bunu kim, hangi türden bir aygıtla ölçmüşse- üzerine temellendiriliyor.

Düz bir mantıkla görüntüdeki bu saldırının anlamı şu: TRT haber ünitesinin başına getirilen *Ali Kırca*, televizyon yayınlarının başına getirilen *Serpil Akıllıoğul* ve *Cem Duna*'nın danışmanlığına atanan *Nuri Çolakoğlu* "solcudur-komünisttir", bu nedenle de Radyo-TV'nin yayın içerikleri "komünistleşmeye" başlamıştır...

Hemen belirtmeliyim ki, yönetim kademelerinde kim olursa olsun, bu TRT'nin son sekiz yıldır uyguladığı yayın politikalarının, öz, içerik ve birkaç istisnanın dışında, estetik yönden savunulacak yanı yoktur. Çolakoğlu, Kırca ve Akıllıoğlu'nun gerçekten yayıncılık mesleğinde yetkinleşmiş; deneyimli, yaratıcı ve estetik formasyona sahip kişiler olmaları gerçeği de bu yargıyı değiştirmemize yetmemektedir. Çünkü ölçü, "kimin ne olduğu, nasıl düşündüğü" değil yalnızca, aynı zamanda "ne yaptığı" olmalıdır.

TRT, söz konusu saldırıları gerçekten hak etmemiştir. Çünkü, "elhak" yayın içerikleri, kimi eğlence programları ve yabancı kaynaklılar dışında, 1980 sonrasında uygulanmaya başlanan gerici özünü sürdürmektedir. Bu öz, 12 Eylül ideolojisinin ülkemize dayattığı siyasal, ekonomik, toplumsal ve kültürel yapı ile uyumludur. Bu anlamda yerli üretim eğitim ve kültür programları, önemli ölçüde Türk-İslam sentesiyle biçimlenen içeriğini korumaktadır. Bu yapı, son çözümlemede emperyalist kültür oluşumu ile özdeşleşmektedir. Haberler ise seçim, redaksiyon ve yorumlama açısından aynı ideolojisinin kalıcılaşmasına hizmet etmekte, yaygınlaşma olgusunu güçlendirmektedir.

Sonuç olarak, ne TRT öyle iddia edildiği gibi solcuların-komünistlerin elindedir, ne de yayınlar "komünistleştirilmiştir..." TRT'de değişen ya da yeni yöneticiler eliyle değiştirilmeye çalışılan, yalnızca yayınların "vitrini"dir. Çünkü Türkiye'de: devletin, siyasal yaşamın, çalışma yaşamının, devlet-toplum-birey ilişkilerinin demokratikleştirilmesi tartışmalarının başladığı ve genişlediği, toplumun doğru haber alma ve bilgi edinme istemlerinin yoğunlaştığı koşullarda TRT, bu baskılardan kendisini kaçıramaz; işlevini ancak albenisi olan "vitrin" değişiklikleri ile sürdürebilirdi.

Bütün bu nedenlerle, TRT'ye yönelik saldırıların özünü, son dönemde atanan söz konusu yöneticilerin politik eğilimleri bağlamında değil, saldırıyı yöneltenlerin bugün ulaştıkları siyasal konumlarına, nesnel koşullar karşısındaki taktiksel tutumlarına, liderlerin niyetlerine ve elbetteki hepsinden önemlisi, gelişmekte olan çoğulcu demokrasi sürecesini ne ölçüde izlerine sindirebildiklerine bakarak değerlendirmek gerekir.

▶ NİYAZİ BERKES öldü

Değerli toplumbilimci ve felsefeci *Niyazi Berkes* 19 Aralık günü Londra'da geçirdiği kalp krizi sonucu, seksen yaşında öldü.

1908 yılında Lefkoşa'da doğan Niyazi Berkes, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde sosyoloji ve felsefe eğitimi gördü. Aynı fakültenin Sosyoloji Bölümü'nde bir süre asistanlık yaptıktan sonra, Amerika'da Chicago Üniversitesi'nde sosyoji üzerine çalışmalar yaptı.

Niyazi Berkes'in, *Türkiye'de Çağdaşlaşma, Türk Düşününde Batı Sorunu, Türkiye İktisat Tarihi, 200 Yıldır Neden Bocalıyoruz, Batıcılık-Ulusçuluk ve Toplumsal Devrimler* ve bir dizi de topladığı *Atatürk ve Devrimler, Teokrasi ve Laiklik, Felsefe ve Toplumbilim* adlı yapıtları yayınlandı.□

▶ AST'da sinema gösterimi başladı

25 yıl önce *Asaf Çiğiltepe* tarafından kurulan Ankara Sanat Tiyatrosu, bu yıl bir yenilik olarak film gösterimine de başladı.

Ankara Sanat Tiyatrosu ve Sineması olarak etkinliğini sürdürecek olan AST'da bu yıl gösterime girecek filmlerden bazıları şunlar: James Ivory'nin 3 Oscar ve 5 Emmy ödülü almış *Manzaralı Oda*'sı, Peter Masterson'un "En İyi Kadın Oyuncu Oscarı" alınış filmi *Yolculuk*, John Huston'un *Ölüler*'i, Ken Russel'ın *Gotik* ve Hugh Hudson'ın *Devrim* filmleri.□

▶ NAZIM HİKMET uzayda

Sovyetler Birliği'ndeki en büyük gözlemevlerinden biri olan Kırım Gözlemevi'ndeki bilim adamları, keşfettikleri irili ufaklı 500 yıldızdan birine *Nazım Hikmet* adını verdiler.□

▶ 1986 Lotus edebiyat ödülü TAHSİN SARAÇ'IN

Asya-Afrika Yazarlar Birliği'nin 8. Kongresi, 8-13 Aralık 88 tarihleri arasında Tunus'ta yapıldı. Kongreye 45 ülkeden 117 kişi katıldı. Ülkemizden Aziz Nesin, Demirtaş Ceyhun ve Aziz Çalışlar çağrılıydılar.

Asya-Afrika Yazarlar Birliği'nin 8. Kongresi aynı zamanda Birliğin 30. kuruluş yıldönümünün de kutlanmasını içeriyordu. Bu arada en son 1985 yılında verilen Lotus Edebiyat Ödülü için son üç yılın ödülleride dağıtıldı. Tahsin Saraç, Aziz Nesin ve Ataol Behramoğlu'ndan sonra Lotus'u alan üçüncü türk yazarı oldu.

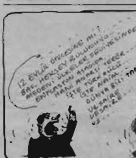
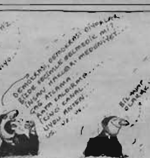
ASIM KAYA

miki fa

CEMİL CAHİT

HALİL İNCESU

Dün, bugün, yarın

Ülkemizin yaşayan en eski fotoğraf derneği olan İFSAK, Aralık ayında 4. İstanbul Fotoğraf Günleri etkinliğini gerçekleştirdi. Fotoğraf günleri çerçevesinde sergiler, paneller, kısa film ve dia gösterileri yapıldı. İbrahim Akyürek'in Otomobil-İş Sendikası Topkapı Şubesi'nde açılan "Yaşamın İçinden/2" sergisi Fotoğraf Günleri içinde bir sendika şubesinde açılan tek sergi olması nedeniyle önem taşıyor. Bu nedenle, İbrahim Akyürek ve Otomobil-İş Sendikası Topkapı Şube Sekreteri Orhan Ökten'e sorular yönelttik.

"KARŞILIKLI ÖĞRENECEK O KADAR BİRİKİM VAR Kİ.."

Adımlar: Sergimizi açmak için neden bir sendika salonunu tercih ettiniz?

Akyürek: Fotoğraf etkinlikleri sendika salonlarına pek yabancı değil diyebilirim. Daha önceki Fotoğraf Günleri'nden birinde "Çalışan İnsan" konulu ortak gezici bir sergimiz Demiryol-İş Sendikası'nın Sirkeci, Haydarpaşa ve Yedikule yemekhanelerinde açılmıştı. 1987'de, Aslan Uraz arkadaşımız "Çocuk İşçiler" sergisini Otomobil-İş Sendikası Mecidiyeköy Şubesinde açtı. 1986'da Mehmet Ünal, yine aynı salonda Federal Almanya'daki göçmen Türk işçilerinin yaşamını anlatan bir sergi açmıştı. Deri-İş Sendikası Kazlıçeşme Şubesi Haziran 1988'de bir hafta süren Fotoğraf Şenliği düzenledi. Bir dizi dia gösterisi ve sergiler gerçekleşti. 1987'de Demiryol-İş Sendikası İstanbul Şubesi, İFSAK üyelerinin katkısı ile üyelerine ve yakınlarına sekiz hafta süreli temel fotoğraf kursu düzenledi. Önceki yıllarda Grundig ve Teletaş fabrikalarında fotoğraf kulüpleri kuruldu, sergi ve gösteriler düzenlendi.

Yanyana sıralanınca küçümsenmiyecek bir birikim ortaya çıkıyor.

Amatör fotoğrafçıların bu katkısı, kaynağını emeğe olan saygısından alıyor diyebilirim. Çalışan insanlarımızın sanat ve kültür çalışmalarını izlemekte zorluk çektiği biliniyor. Ekonomik zorluklar, işten sonra sanat/kültüre ayrılacak zaman ve enerjiyi azaltıyor. Bir de kentin getirdiği ulaşım sorunlarını düşünürseniz.

Her sendika şubesi ve temsilcilikleri aynı zamanda bir yaşam okulu işlevini yüklendiğine göre bu okulun sanat çalışmaları da olmalı. Bu gereksinmeyi biraz anımsatmak istedim. Bu tür etkinlikler biz aydınlarla işçiler arasında küçük de olsa bir köprü işlevini görüyor. Karşılıklı öğrenilecek o kadar birikim var ki...

Adımlar: İşçilerin tepkisi nasıl oldu?

Akyürek: Kendi sergim için doğrudan bir izlenim olanağı doğmadı. Çünkü, Fotoğraf Günleri'nin çalışma grubun'nda görevliydim. Ancak; yukarıda sıraladığım, sendikalarla iç içe gelişen fotoğraf etkinliklerinden edindiğimiz gözlemleri belirtmek isterim. Sanat/kültür çalışmalarına sendika yönetimlerince pek önemsenerek bakıldığı söylenemez. "Şimdi bunların sırası mı" düşüncesi seziliyor. Sendikal çabalar sırf karın tokluğunu sağlamaya indirgenebilir mi? Bilinç ve yürek neyle beslenecek? İyi bir toplusözleşme için uğraşırken beraberinde moral gücü yüksek tutacak, üyeyi sendikasına bağlayacak neler yapılmaz ki?

Her sendika temsilcilik odası, her sendika şubesi televizyonu, videosu, kitaplığı, arşivi, güncelliğini sürekli koruyan duvar panoları, afişleri ile yaşayan mekanlara dönüşebilir. İşçilerin, yakınlarının ve çevre halkının kültürevi'ne dönüşebilir şube salonları. Ekonomik istemler, eğitim, bilim, sanat ve kültür ile desteklenmedikçe koparıldığı sanılan hakları korumak güçleşebilir.

"Sanat için şimdi sırası değil" demek; Nazım Hikmet'ten, Ruhi Su'dan, Aziz Nesin'den, Yılmaz Güney'den, Ara Güler'den öğrendiklerimizi küçümsemek sayılmaz mı?□

▶ *İbrahim Akyürek'in Yaşamın İçinden Sergisi'nden.*

Adımlar'ın sevgili okuru,

Yeni bir gazete ile karşınızdayız. Yeni bir yayın olduğumuz için ilk mektubu biz size yazıyoruz. Karşılığında her yeni günle çoğalan sayıda mektuplar almak için. Onlarca, yüzlerce ve binlerce.

Adımlar, boşluğunu düşündüğü bir alanı doldurmak için yayın yaşamına başlıyor. Her yeni gazete gibi. Varlığını, bizi beklediğini bildiğimiz, düşünce ve katkılarıyla bizi geliştireceğine güçlendireceğine inandığımız sizler için çıkıyoruz.

Heyecanlıyız. Günlerce süren çalışmalarımızın ilk ürünleriyle sizlere ulaşmaya çalışıyoruz.

Kuşkusuz birçok eksiğimiz var. Yeni bir gazete olmanın güçlüklerini yaşıyoruz. Bütün bunları sizle birlikte aşacağımıza inanıyoruz.

İlginiz ve katkılarınız bizim için vazgeçilmez. Bize yazın. Yalnızca Adımlar ile ilgili düşüncelerinizi, eleştirilerinizi, önerilerinizi değil; yakın çevreniz de olan, yaşadığınız ya da tanık olduğunuz olayları, haksızlıkları bize duyurun. Adımlar'ın gönüllü muhabirleri olun.

Adımların değerli okurları,

Bu sayfayı sizlere ayırdık. Bize ulaşan mektuplarınız, düşünceleriniz bu sayfa aracılığıyla diğer okurlarımıza da ulaşacak. Yazdıklarınızla hem sevinecek, hem düşünecek, hem de bilgileneceğiz.

Mektuplarınızı bekliyoruz.

AMAÇ'tan haberler...

AMAÇ Çatalçeşme Sokak 15/1 Cağaloğlu-İstanbul Tel: 522 11 96

TEMSİLCİLİKLER MUHABİRLER

Çıkış hazırlıklarımız duyulduğundan itibaren birçok temsilcilik ya da muhabirlik başvurusu elimize ulaştı. Kimi arkadaşlarımızında şu sırada uygun irtibat bürosu ve telefon olanağı peşinde koştuğunu biliyoruz.

Temsilci ya da muhabir olmak için istemde bulunan arkadaşlarımıza ADIMLAR muhabirlik sözleşmesi ve arkadaşlarımız künyemizde yer alacaklar. Fotoğraf göndermişlerse kendilerine ADIMLAR muhabir tanıtma kartı gönderilecek. Kuşkusuz aynı yörede gerekiyorsa birdan fazla ADIMLAR muhabiri de olabilir.

Şimdilik söz konusu işlemleri tamamlayamadığımız için, bize ulaşan başvuruları bu sütunda yayınlamakla yetiniyoruz. Bu ve bundan sonraki başvurularda gereken işlemlerin kısa zamanda tamamlanması için elimizden geleni yapacağız.

İlginiz için sağolun.

YURTİÇİ

ANTALYA-Ahmet Yalçın
Gençlik Mah. 30 Ağustos Cad. Sevinç Apt. K.3 No: 1
Tel: 171223 (iş), 125295 (ev)

DENİZLİ-Atilla Erenler
Doktor Cad. Menteş İşhanı K.2 Tel: 36620

DİYARBAKIR-Mehmet Karabulut
Gazi Cad. Güçlü Pasajı K.3 No: 35

KOCAELİ-Nevzat Cingirt
Kavaklı Mah. Sahilyolu Cad. Dışpınar Apt. K.3 D.6 GÖLCÜK

MANİSA-Ramazan Tütüncü
Kuyualan Mah. Erler Cad. 113/6 Tel: 13017

MUĞLA-Özcan Özgür
Orhaniye Mah. Marmaris Bulvarı 13 Tel: 1378

SAKARYA-Hayri Çifter
Göçmenevleri Gök Sok. No: 29 ADAPAZARI

ZONGULDAK-Ali Hızır Arı
Terakki Mah. Dereiçi Sok. No: 21

YURTDIŞI

F.ALMANYA-Aydın Şenesen
Moltke str.45 4100 Duisburg
Fax: 203-339229 Tel: 203-340395

F.ALMANYA (Güney Bölgesi)-Nejat Yalçın
Salzbacher str.19 8520 Nürnberg 20
Tel 0911-555289

AVUSTURYA-Halit Erdem
Mittelsteig 7/19 A-1040 Wien
Tel: 222-5667445

BELÇİKA-Turgay Çelikörs
Cheed Alsemberg 455 1180 Bruscella
Tel: 322-3451076

DANİMARKA-Ayşe Coşkun
Dyringparker 122,2 th, 2660 Brondby Str.
Tel: 452-544 62

FRANSA-Hayri Ata
57, Rue de la mare 75020 Paris
Tel: 331-43493639

HOLLANDA-Semra Ulusoy
Mexico Dreef 229 3563 RN Utrecht
Tel: 030-623029

İNGİLTERE-Cahit Baylav
Cat.Hill Barnet Hartes EN 48 JA ENGLAND
Tel: 441-4402067

İSVEÇ-Salih Salman
Visbgringen 42 NB 16373 SPANGA

İSVİÇRE-Hasan Demircan
Tel: 4157-271871

YUNANİSTAN-Gülenay Öztürkçü
00301-2285148 Rizou Neroulou 11141 Galatsi-ATHENS
Tel: 19-512929

adımlar

Su Basın Yayın Sanayi ve Ticaret A.Ş. Adına İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Şefik Çalık **Genel Yayın Yönetmeni:** Umur Coşkun **İşletme Müdürü:** Atilla Tamlkan **Yayına Hazırlayanlar:** Füsun Öztürk Baysan, Orhan Demirbağ, Semih Gümüş, Dr. Edibe Şahin Karasoy, Yusuf Karasoy, Ayla Acar, Taner Renda, Tufan Şişli **Ankara Temsilcisi:** Özcan Kesgeç **Ankara Haber Yönetmeni:** Atilla Aşut **Ankara Bürosu:** Jülide Gülizar, Bülent Akyöndem, Mehmet Güzel **İzmir Temsilcisi:** İsmail Doğaner **Teknik Yönetmen:** Feridun Ertaşkan **Arşiv:** Esin Aydın **İşletme Müdürü Yardımcısı:** Yalçın Uysal **Dizgi-Film-Montaj:** Barış Basın Yayın Tanıtım Ltd. 522 77 76 **Film:** Başak **Baskı:** Son Havadis Web Ofset **Dağıtım** Gameda **Yönetim Yeri:** Peykhane Caddesi, No:44 Kat: 4, Sultanahmet-İstanbul, 516 11 79-Fax Tel: 516 11 79
Ankara Büro: Marmara Sokak, Taner İşhanı, 16/16, Sıhhiye 135 36 08-Fax Tel: 135 36 08

Hazırlayan Seçkin Cömert

Telefonunuz dinleniyorsa, sevinin...

Ünlü salyangoz ihracatçısı *Hasbi Menteşoğlu*'da modaya uyup gazete patronluğuna soyundu. *"Hürses"* adını taşıyacak gazetenin 1989 ilkbaharında yayına başlaması bekleniyor.

Çağdaş Gazeteciler Derneği'nin 10.Yılı nedeniyle Ankara'da düzenlenen panelde, "Hürses" Ankara Temsilcisi *Hasan Uysal* gazetecilerin sorunlarına değinirken, nasıl ve ne zaman çıkacağı belli olmayan gazetelerin kadrolarının yaşadığı rahatsızlıklardan da söz etti.

Hasan Uysal, *"Ancak"*, dedi, *"artık şevke geldik. Çünkü geçenlerde büromuza emniyetten telefon edildi. 'Bir şey yok, ses kontrolü yapıyoruz' dediler. Çok sevindik. Artık emniyet tarafından telefonu dinlenen gazeteler arasına alınmıştık!"*

"Teşbihte Hata Olmaz"...

TBMM Genel Kurulu'nun 12 Aralık günkü oturumunda, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın bütçesinin görüşülmesi sırasında, bütçe aleyhine söz alan SHP milletvekili *Ahmet Ersin*, konuşmasının bir yerinde şöyle dedi:

"Bazı bakanlar Özal'a bağlılıklarını çok garip şekilde göstermektedirler... Bazıları Sayın Semra Özal'ın önünde diz çöküp 'Emrindeyim, yalnız Semra Hanımdan emir alırım' *demekte, bazıları ise Sayın Özal'ın Meclis kürsüsünde düşürdüğü evraklarını yerlere kadar eğilip toplayarak, onun çantasını taşıyarak bağlılık göstermektedir. Bu seyin bakanları, sadrazam Özal'ın veziri değil, Cumhuriyet hükümetinin bakanı olduğunu hatırlatırım. Kendi kişilik sorunlarını çözemeyenlerin ülke sorunlarını çözmesi mümkün değildir."*□

Türkiye'nin Sorunları Yandan Çözülüyor

Sekiz politik göçmenin yurda dönüşlerini izlemek ve onlarla dayanışmalarını göstermek isteyen yabancı konuklar, Türkiye'ye ayak bastıkları gün, İstanbul Bakırköy'deki Ziya Restoran'da, bu kez namuslu insanların konuğu edildiler. Coşkuyla yaşanan o akşam, yabancı konuklar da duygularını ve düşüncelerini dile getirdikleri konuşmalar yaptılar.

Alman Sosyal Demokrat Partisi milletvekili *Eberhard Lorenz*, konuşmasında şöyle dedi:

"Atatürk Havalimanı'na indiğimizde, dostlarımızı bir yan kapıya sürüklediler. Bugüne dek hiç böyle bir yan kapı görmemiştim... Bu yan kapı Türkiye'nin sorunlarını çözmek için kullanılıyor olmalı!"

Bu yan kapı nereye açılıyor, bilmek her yurttaşın hakkıdır.□

Kutlu ve Sargın Hürriyet' de

Büyük kentlerimizde yaşayanlar, *bill-board* adı verilen büyük ilan tabelalarının ana caddeleri boydan boya rengarenk kuşattığını bilirler. Belediye tarafından, oldukça yüksek fiyatlarla kiralanan bill-board'lar, "çok paralı" kuruluşların başlıca reklam araçları arasına girmiş durumda.

Son günlerde bill-board'ları süsleyen reklamlardan biri de, *Hürriyet* gazetesine ait. *"Hürriyet Okumak Olayların İçinde Olmak"* başlığı ve büyütülmüş gazete kupürlerinden oluşan kara parçalarının göründüğü dünya haritası, Hürriyet'in reklam afişini biçimliyor.

Hürriyet afişindeki kupürlerden Kuzey ve Güney Amerika'yı oluşturanların TBKP önderleri *Haydar Kutlu* ve *Nihat Sargın*'ın Ankara DGM'de görülen duruşmalarına ait olduğu ise, dikkatli gözlerden kaçmıyor.

Hürriyet'in reklam afişlerinde kullanacağı kupürleri titizlikle seçtiği kuşkusuzdur!

Kutlu ve Sargın haberinin Hürriyet gazetesi için reklam değeri taşıması ise, pekçokları için oldukça düşündürücü olmalı.□

"Öldürmenin pekçok yolu vardır. İnsan birinin karnına bir bıçak saplayabilir, elindeki ekmeği alabilir, hastalığını iyileştirmeyebilir, birini kötü bir evde yaşamaya zorlayabilir, ölesiye çalıştırabilir, karşısındakini intihara itebilir, savaşa yollayabilir vb. Bizim devletimizde bunlardan pek azı yasaklanmıştır" Bertolt Brecht, Me-Ti Tarihde Diyalektik.

Fotoğraf: İbrahim Akyürek, Zonguldak'da kömür toplayan gençler, 1985.

72 Milyon Lira Neleri Karşılar

Bir insanın 12 Eylül hapisanelerinde geçirdiği yılların parasal karşılığı nasıl ölçülür?

Tahsin Usluoğlu, 12 Eylül'den sonra tutuklu kaldığı sürenin sonuçlarını tazmin etmek için, devletten *72 milyon lira* istiyor.

Tahsin Usluoğlu iktisatçı, eski Tüm-Der yöneticisi. Barış Derneği davasında yargılandı, üç yıl tutuklu kaldı ve sonunda da kesin biçimde aklandı!

Bizim yasalarımız bile, tutuklu olarak yargılanıp aklanan kişilere, devlet aleyhine tazminat davası açma hakkı tanıyor. Kararın kesinleşmesinden sonraki üç ay içinde açılıp ağır ceza mahkemelerinde görülen bu davalar, dosya üzerinden karar bağlanıyor.

Tahsin Usluoğlu'na, 72 milyon liralık tutarı nasıl hesapladığını sorduk. İşsiz kalmasının karşılığı olarak 12 milyon, manevi zararlarına karşılık olarak da 60 milyon lirayı uygun gördüğünü söyledi. Gerekçelerini ise, şöyle sıralıyor:

"Üç yılı aşkın bir süre keyfi kararlarla özgürlüğümün yok edilmesi, kamu görevinde çalışma olanaklarımın ortadan kalkması, işsizlik ve iş bulmada karşılaştığım güçlükler ile kimi yetkililerin gerçeklere aykırı ve pervasız saldırılarına katlanmış olmam."

Tahsin Usluoğlu'nun girişimi yeni bir yol açacağa benzer. Gelgelelim, 12 Eylül hapisanelerinin açtığı yaraların bu tazmin yoluyla sarılıp sarılamayacağı, hiç kuşku yok ki, ayrıca düşünülmelidir.□

TORBA

OLUR MU OLUR

Özal Cumhurbaşkanı olabilir mi, olamaz mı? Olur. Baksanıza, Fransa yolculuğunda o da Komünist Partisi'ni dilinden düşürmedi.

●

AKŞAMCILAR DİKKAT

6.5 milyarlık anason vurgununun sanığı olarak 18 tüccar aranıyormuş.

Boşuna uğraşmasınlar. Onlar çoktan imbikten geçmişlerdir. Rakıyı da süzerek içeceğiz.

●

BANKO

Hale, Banko'dan çekildi. Çevresi "çekilmezler"ce kuşatılınca...

●

KENDİ KALEMİZE

Özal da benzerleri gibi, futbola bel bağladı.

Ancak, topu ya HAC'a atıyor, ya TAÇ'a.

Ahmet Bülent

At Bir İmza Nolur ki...

SHP milletvekilleri *Özer Gürbüz*, *Adnan Ekmen* ve parti meclisi üyesi *Halil Akyüz*'den oluşan bir parti heyeti, sorunları yerinde görmek için, Güneydoğu'da dolaşıyorlar.

Dargeçit kasabasındalar. Üst baş aramasını göze alan bir bölüm kasaba sakini, SHP heyetinin konuk edildiği eve gelirler. Çoğu türkçe bilmiyor. Türkçe-kürtçe, karşılıklı sohbet koyulaşıyor. Konular belli. Baskılardan, işkencelerden, *"havadan sudan"* konuşuluyor.

Bir ara, Mardin milletvekili Adnan Ekmen dayanamayıp ssoruyor:

"İçinizde işkenceden geçmeyen var mı?

Salonda sessizlik; çıt çıkmamış!

Türkiye, İşkence Karşı Mücadele Konvansiyonu'nu imzalamış...□

Makbuz Falan İstemez

Mehmet Eser (48) taksi şoförlüğü yapıyor. Trafikle ilgili yeni düzenlemeler ve süper peşin ceza uygulamasıyla ilgili sorularımızı, İstanbul trafiğinde birlikte dolaşırken yanıtladı. *"Çok ceza ödedik"*, diyor Mehmet Eser.

"Peki şu günlerde ödediğiniz cezaların makbuzlarını da alıyor musunuz?

Mehmet Eser bu saflığımıza gülerek, yanıtlıyor:

"Kırk bin liralık cezanın tamamını ödemedim. Benim arabanın yevmiyesi zaten kırk bin lira. Polise, al şu on bin lirayı, makbuz falan istemez dedim!"

İstanbul'da bir ay içinde makbuz kesilen trafik cezalarının tutarı 440 milyon lirayı bulmuş.□

Ajanlık İyi Bir Şeymiş

Devlet ciddiyet: her ülkede aranmaz. Yenilip içilir bir şey olarak da görülmez. Yalnızca, bizde çerez niyetinedir.

Ankara Valisi *Saffet Arıkan Bedük*'ün geçtiğimiz hafta yaptığı bir basın toplantısındaki şu sözleri, haklılığımızı kanıtlar mı?

"Bazıları (gazete muhabirlerinden sözediyor) *muhbirlik yapıyor diye sık sık eleştiriliyor. Ajanlık kötü bir şey değil. Devlete yardımcı olanları ajanlıkla suçlamak yanlıştır... Devlete vatandaş olarak hizmet etmektir."*

Gazetecilere ajanlık önerisi, ajanlara gazetecilik mesleği. Altın bilezik devletin elinde. Gülmeli mi, ağlamalı mı?□